

วารสารเพชฌัญญ์

Savant Journal of
Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2568

Volume 2 Number 5 September - October 2025

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2568

วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2568

Volume 2 Number 5 September - October 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

พระครูวุฒิชิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี ทুমเมฆ
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.เสียม ศิริสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

สำนักงานกองบรรณาธิการ

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
มือถือ 080-7506846

จัดรูปเล่ม (Content designed)

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2568

บทบรรณาธิการ

วารสารमेธีวิจัย (Savant Journal of Social Sciences) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ในสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารเมธีวิจัย ประจำปีที่ 2 ฉบับที่ 5 (กันยายน - ตุลาคม 2568) ประกอบด้วย **บทความจำนวน 10 บทความ** ซึ่งเป็น**บทความวิจัย จำนวน 8 เรื่อง** ได้แก่ (1) การใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2) บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (4) การพัฒนาทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ (5) ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด (6) ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (7) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น (8) ผลของการใช้เพลงสากลที่มีต่อสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ **บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง** คือ การอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร และ**บทความวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 เรื่อง** คือ “Classroom assessment: what teachers need to know”

ทางวารสารเมธีวิจัย ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากท้ายวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

การใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

The Use of Figurative Language in Travel Literature: Royal Journey to Chanthaburi
by King Chulalongkorn

จิราภรณ์ ดีแจ่ม, สุทธามาศ จุลพันธ์, อนุชา มณีพาด, อริสา บุญทอง,
รัตนาวดี ปาแปง และ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก

Jiraporn Deejam, Suthamart Julapan, Anucha Maneepad, Arisa Bunthong,
Ruttanawadee Papang and Phathompong Suklek.....1

บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่
อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

The Role of Community Leaders in Preserving The Twelve Heat Tradition, Case
Study Chiang Mai Village, Chiang Mai Sub-district, Pho Chai District, Roi Et Province.

จิตติพัฒน์ ไชยวงศ์, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, วุฒิชัย ตาลเพชร, สุรพงษ์ แสงเรณู,
และอภิรักษ์ ทะสุนทร

Jitthipat Chaiwong, Pongsawut Rachjun, Wutthichai Talphet,
Surapong Saengrenu, and Apinan Thasunthron.....11

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กาญจนบุรี

Factors Affecting the Graduation of Graduate Students at Kanchanaburi Rajabhat
University.

สุจิตรา ศิริการณย์, วรรณวรา พลายงาม, และบุษบา สังข์วรรณะ

Sujitra Sirikarun, Wanwara Plaingam, and Budsaba Sungwanna.....25

การพัฒนาทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านช่อ
ระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

The development of an environmental skills training activity package for students
in chaiyaphum province: a case study of ban chor raka school, Mueang district,
chaiyaphum province

ตะวัน จำปาโพธิ์, ปุณญาพร พูลบวรรักษ์ และณภาพร เหลาเพชร

Tawan Chumpaphof, Poonyaporn Poolborwornrak,
Napaporn Lhaphet.....39

บทความวิจัย (ต่อ)

ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

Potential for managing community enterprise groups case study Sedge mat weaving group khok kok muang village, khok kok muang Sub-district, phon thong district, roi et province.

ธนาพร ธิมาชัย, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, วุฒิชัย ตาลเพชร, สุรพงษ์ แสงเรณู, และอภิรักษ์ ทะสุนทร

Thanaporn Thimachai, Pongsawut Rachjun, Wutthichai Talphet,

Surapong Saengrenu, and Apinan Thasunthron.....53

ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
The performance of the duties and the general administration services of Chaiyaphum rajabhat university.

ปัทมิตา กุศลคุ้ม

Pathitta Kusolkoom.....66

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น

Work efficiency of personnel provincial electricity authority, Khon Kaen province.

ธนัสนันท์ วรพงศ์ชาติย์, นิภาพรณ เจนสันติกุล, รุ่งอรุณ บุญสายันต์

Thanatsanan Worapongsatit, Nipapan Jensantikul, Rungarun Boonsayan...80

ผลของการใช้เพลงสากลที่มีต่อสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษและพฤติกรรมการเรียนรู้
ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ

The Effects of Using International Songs on English Listening Competence and Learning Behaviors of Rural Primary Students in Chaiyaphum Province.

นันทวัน พิมพ์ปี และ เฉลิมวุฒิ อุทัยกัน

Nantawan Pimpi and Chalermwut Uthaikun.....89

บทความวิชาการ

การอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

References to Buddhist ideas in the Literary Works of Prince Thammathibet

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

Natawut Klaisuwan.....100

บทความวิจารณ์หนังสือ

“Classroom assessment: what teachers need to know”

อัศวรัตน์ วงศ์ฐิติคุณ

Akkrawat Wongthitikun109

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....115

การใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทาง
เรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
The Use of Figurative Language in Travel Literature:
Royal Journey to Chanthaburi by King Chulalongkorn

จิราภรณ์ ดีแจ่ม, สุทธามาศ จุลพันธ์, อนุชา มณีพาด, อริสา บุญทอง,
รัตนาวดี ปาแปง และ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก*

Jiraporn Deejam, Suthamart Julapan, Anucha Maneepad¹, Arisa Bunthong,
Ruttanawadee Papang and Phathompong Suklek*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

* Corresponding author, e-mail: phathompong.s@psru.ac.th

Received 19/08/2025 | Revised 02/09/2025 | Accepted 02/09/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องการใช้ภาษาจินตภาพที่ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจจากถ้อยคำที่บรรยาย แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ จินตภาพทางการมองเห็น จินตภาพทางการได้ยิน จินตภาพทางการได้กลิ่น จินตภาพทางการรับรส และจินตภาพทางการสัมผัส ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏการใช้ภาษาจินตภาพ 4 ประเภท คือ จินตภาพทางการมองเห็น จินตภาพทางการได้ยิน จินตภาพทางการรับรส และจินตภาพทางการสัมผัส โดยไม่ปรากฏจินตภาพทางการได้กลิ่น การใช้ภาษาจินตภาพทางการมองเห็นมีการใช้อย่างหลากหลาย เนื่องจากเป็นจินตภาพที่สามารถนำเสนอข้อมูลได้กว้างทั้งในเรื่องสีสัน ขนาด รูปทรง ตำแหน่ง ปริมาณ การใช้ภาษาจินตภาพยังมักใช้ควบคู่กับการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดจินตภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เรื่องเสด็จประพาสจันทบุรีจึงมีคุณค่าทั้งด้านวรรณศิลป์และด้านสังคมที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเรื่องราวของเมืองจันทบุรีในอดีตอย่างเด่นชัด

คำสำคัญ: ภาษาจินตภาพ; เสด็จประพาสจันทบุรี; วรรณกรรมการเดินทาง

Abstract

This research article aims to examine the use of figurative language in the travel literature Royal Journey to Chanthaburi, composed by King Chulalongkorn (Rama V). The study employs a documentary research methodology within the framework of figurative

language, which evokes mental images through descriptive expression. Five types of imagery are considered: visual, auditory, olfactory, gustatory, and tactile. The findings reveal the presence of four types of imagery; visual, auditory, gustatory, and tactile while olfactory imagery is absent. Among these, visual imagery is the most extensively employed, as it conveys information across various dimensions such as color, size, shape, position, and quantity. Figurative language is often combined with comparison, thereby enhancing the reader's understanding and strengthening the vividness of imagery. Consequently, Royal Journey to Chanthaburi holds significance both in terms of literary value and as a historical document that clearly reflects the cultural and social context of Chanthaburi in the past.

Keywords: figurative language; Royal Journey to Chanthaburi; travel literature

บทนำ

วรรณกรรมเกี่ยวกับการเดินทางปรากฏในสังคมไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ วรรณคดีนิราศ จดหมายเหตุ บันทึกการเดินทาง รวมถึงสารคดีท่องเที่ยวที่มีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เขียนขึ้นเพื่อบอกเล่าประสบการณ์และนำเสนอสิ่งที่พบเห็นระหว่างการเดินทางของผู้เขียน โดยงานเขียนเหล่านี้มักมีการบรรยายถึงสถานที่ ผู้คน วัฒนธรรมประเพณีและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้พบซึ่งอาจจะสะท้อนถึงมุมมอง แนวคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางลงไปด้วย ดังที่ปฐมพงษ์ สุขเล็ก (2564) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะเด่นนิราศบุณยยาตราสมัยรัตนโกสินทร์ในฐานะบุญกิริยาวัตถุ ได้กล่าวถึงลักษณะการบรรยายของกวีที่พยายามบรรยายสิ่งที่พบอย่างละเอียดว่า “การกล่าวถึงเส้นทางเดินทาง และการพรรณนาพุทธสถาน น่าสังเกตว่ากวีได้พยายามกล่าวถึงอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้รับรู้เสมือนเดินทางไปเอง”

วรรณกรรมบันทึกการเดินทางเป็นการเขียนประเภทหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้อ่านได้รับรู้ประสบการณ์ระหว่างการเดินทางครั้งนั้น ๆ ซึ่งงานเขียนประเภทบันทึกการเดินทางมีหลายเรื่อง อาทิ เรื่องนิราศภูเขาทอง ของสุนทรภู่ที่กล่าวถึงการเดินทางไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทอง หรือสารคดีท่องเที่ยว ของนิวกลมที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวผจญภัยในประเทศต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีบันทึกการเดินทางของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏงานพระราชนิพนธ์หลายเรื่อง อาทิ เรื่องไกลบ้าน เป็นพระราชนิพนธ์เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2450 ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระราชนิพนธ์ที่มีความโดดเด่นทางด้านการใช้ภาษาเพื่อให้อ่านได้เกิดกระบวนการจินตภาพตาม ดังที่ วรรณพร พงษ์เพ็ง (2547) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า ภาษาจินตภาพที่ใช้เพื่อให้อ่านได้นึกเห็นรูป รส กลิ่น สี เสียง หรือสัมผัสอย่างแจ่มชัดในจิตใจ เป็นลักษณะเด่นของภาษาจินตภาพในเชิงรูปธรรม ลักษณะภาษาจินตภาพเช่นนี้มีคุณค่า ในด้านที่ทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้านเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดภาพอันเป็นสาระความรู้ทั้งด้านธรรมชาติวิทยา สังคมวิทยา และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างชัดเจน ทำให้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจแจ่มชัดผ่านภาษาจินตภาพ ลักษณะการนำคำ ประโยค และภาพพจน์มาใช้ จึงมุ่งแสดงสิ่งเหล่านี้ให้อ่านได้รับรู้เสมือนมีโอกาสร่วมตามเสด็จไปในคราวนั้นด้วย

นอกจากพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้านที่เสด็จไปต่างประเทศแล้ว ยังปรากฏพระราชนิพนธ์ที่เสด็จในประเทศอีกหลายเรื่อง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี เป็นบันทึกการเดินทางเมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จประพาสจังหวัดจันทบุรีพร้อมพระบรมวงศานุวงศ์ และเหล่าข้าราชการ เมื่อวันพุธ แรม 4 ค่ำ เดือนยี่ ปีชวด พ.ศ. 2419 เนื้อหาภายในได้กล่าวถึงสถานที่ สภาพแวดล้อม ผู้คน ด้วยการใช้ภาษาจินตภาพเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพตามอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างตอนได้ทรงกล่าวถึงลักษณะของวัดโยธานิมิต ไว้ดังนี้

มาอีกหน่อยหนึ่งถึงวัดโยธานิมิตร กำแพงก่อด้วยแลงรอบ ในวัดนั้นมีโบสถ์หลังหนึ่งชื่อสามวาห้าห้อง เฉลียงรอบ มีกำแพงแก้วสองชั้น หลังโบสถ์นั้นมีพระเจดีย์กลมอยู่องค์หนึ่ง สูงแต่พื้นดินขึ้นไปประมาณ 10 วา มีการเปรียญ แลกุฏิฝากระดาน มีพระสงฆ์อยู่ 20 รูปที่วัด

(กรมศิลปากร, 2508: 14)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้จินตภาพทางการมองเห็นที่เป็นการเขียนบรรยายถึงกำแพงที่ก่อสร้างด้วยวัสดุศิลาแลง ภายในวัดเห็นโบสถ์ที่มีชื่อขนาด 3 วา จำนวน 5 ห้อง ลักษณะมีเฉลียงรอบ ๆ ที่ยื่นออกมาจากตัวโบสถ์ และมีกำแพงแก้ว ถึง 2 ชั้น ต่อมา มีการกล่าวถึงรูปทรงเจดีย์ว่าเป็น ทรงกลมสูงจากพื้นดินขึ้นไปประมาณ 10 วา มีศาลาการเปรียญ และกุฏิที่ทำด้วยฝากระดาน ซึ่งในวัดมีพระสงฆ์อยู่จำนวน 20 รูป การบรรยายลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนผ่านการอ่านแม้ไม่มีโอกาสได้ตามเสด็จไปวัดโยธานิมิตก็ตาม

นอกจากนี้ ยกตัวอย่างตอนที่พระองค์ได้กล่าวถึงเสียงมโหรีที่คณะบาทหลวงเป็นผู้บรรเลง ไว้ดังนี้

“ครั้นวันนี้เราขึ้นไปเมืองจันทบุรี ได้ยินเสียงมโหรีบาทหลวงที่ตพาน

ท่านเล็กชอบใจว่าเสียงเบา ๆ เพราะดี เราจึงสั่งพระยาจันทบุรีให้ห้ามโหรี

บาทหลวงแลพิณพาทย์กับเสภาลงไปที่เรืออรรคราช”

(กรมศิลปากร, 2508: 18)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพทางการได้ยิน เนื่องจากการนำเสนอถึงระดับของเสียงว่า “เบา ๆ” ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่ามีระดับความดังมากน้อยเพียงใดรวมถึง มีการบรรยายว่า “เพราะดี” จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกถึงเสียงที่ได้จากการอ่านแม้จะไม่ได้ยินจากหูของตนเอง

จากความโดดเด่นเรื่องการใช้ภาษาจินตภาพที่สื่อภาพทางผัสสะเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจจากถ้อยคำที่บรรยายในเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการศึกษาศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาศาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยใช้หนังสือเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพของนางกิมเฮียะ อังศุสิงห์ จัดพิมพ์เมื่อปีพุทธศักราช 2508 เป็นข้อมูลในการวิจัย

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดภาษาจินตภาพของ อิงอร สุพันธุ์วนิช (2554) โดยการใช้ภาษาจินตภาพที่ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจจากถ้อยคำที่บรรยายอย่างเด่นชัด แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. **จินตภาพทางการมองเห็น** คือ การใช้ภาษาที่สื่อถึงรูปร่าง สี สัน ขนาด และลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมองเห็น มักใช้ในการบรรยายสถานที่ บุคคล วัตถุ หรือเหตุการณ์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพในใจเหมือนกำลังอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

2. **จินตภาพทางการได้ยิน** คือ การใช้ภาษาที่ส่งผลให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรับรู้ถึงเสียงต่าง ๆ ในจินตนาการได้อย่างชัดเจน โดยเน้นการสื่อถึงเสียงที่เกิดขึ้น อาทิ เสียงจากธรรมชาติ เสียงจากคน เสียงจากสัตว์ ที่ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงในสถานการณ์นั้น ๆ

3. **จินตภาพทางการได้กลิ่น** คือ การใช้ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกรับรู้กลิ่นผ่านการจินตนาการ อาทิ กลิ่นดอกไม้ กลิ่นอาหาร ทำให้สร้างความรู้สึกร่วมกับผู้อ่านมากขึ้น

4. **จินตภาพทางการรับรส** คือ การใช้ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านนึกถึงรสชาติของสิ่งต่าง ๆ ในจินตนาการ อาทิ รสหวาน รสเปรี้ยว รสเค็ม ช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงรสชาติได้แม้จะไม่ได้ลิ้มลองเอง

5. **จินตภาพทางการสัมผัส** คือ การใช้ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านนึกถึงความรู้สึกทางกายสัมผัส อาทิ ความนุ่ม ความแข็ง ความร้อน ความเย็น ที่ส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึกถึงการสัมผัสในสิ่งนั้นได้ชัดเจนขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและการใช้ภาษาจินตภาพ

2. **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** ศึกษาวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อความที่มีการใช้ภาษาจินตภาพ

3. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** ศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้กรอบแนวคิดของ อิงอร สุพันธุ์วนิช (2554) ที่จำแนกภาษาจินตภาพเป็น 5 ประเภท คือ จินตภาพทางการมองเห็น จินตภาพทางการได้ยิน จินตภาพทางการได้กลิ่น จินตภาพทางการรับรส และจินตภาพทางการสัมผัส

4. **ขั้นสรุปและอภิปรายผล** โดยการพรรณนาวิเคราะห์ด้วยการสรุปผลและอภิปรายผลด้วยการเชื่อมโยงกับงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบการใช้ภาษาจินตภาพ 4 ประเภท ดังนี้

1. **จินตภาพทางการมองเห็น** คือ การมองเห็นได้ด้วยตาทำให้อ่านเกิดภาพในใจ โดยเน้นการสื่อถึงรูปทรง สี สัน ขนาด สภาพแวดล้อมและลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมองเห็น การใช้จินตภาพ

ทางการมองเห็นมักใช้ในการบรรยายสถานที่ บุคคล วัตถุ หรือเหตุการณ์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพในใจ เหมือนกำลังอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ยกตัวอย่างดังนี้

ตอนการกล่าวถึงพระพิพิธคนหนึ่งที่ได้นำทองและพลอยเข้ามาถวาย พบการใช้ภาษาจินตภาพ ด้านการมองเห็นผ่านการบรรยายถึงลักษณะ จำนวน สีสัณ และขนาด ไว้ดังนี้

มาวันนี้เขาเอาทองคำก้อนหนึ่งมาให้เราหนัก 1 บาทสลึงเฟื้อง บอกว่าเป็นทองได้ทีนี้ กับ พลอยโกเมนสองเม็ด เม็ดหนึ่งใหญ่ทีเดียว เม็ดหนึ่งย่อมหน่อยหนึ่ง เป็นของหายากกับพลอย สีดอกตะแบกเม็ดใหญ่เม็ดหนึ่ง พลอยสีดำ ๆ เม็ดหนึ่งเป็นพลอยโต ๆ ทั้งนั้น

(กรมศิลปากร, 2508: 4-5)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพทางการมองเห็น กล่าวถึงการบอกจำนวน ปริมาณทองว่ามีน้ำหนัก 1 บาทสลึงเฟื้อง และบอกถึงขนาดของพลอยว่าอันหนึ่งมีขนาดใหญ่ และอีกเม็ด หนึ่งมีขนาดย่อมหรือเล็กกว่า บอกสีและขนาดของพลอยโกเมนกับพลอยสีดอกตะแบกเม็ดใหญ่สีดำ ๆ เม็ด โต ๆ

ตอนทอดพระเนตรถนนที่ไปยังเนินวง และได้บรรยายผ่านการใช้ภาษาจินตภาพทางการมองเห็น โดยมีการระบุทิศทางพร้อมกับบรรยายลักษณะสภาพแวดล้อม ไว้ดังนี้

เมื่อเรายืนอยู่บนเกยม้านั้นแลข้างขวามือเป็นถนนตลอดไปถึงเนินวงข้างซ้ายมือนั้นเห็นมีต พานเสาไม้แก่นใหญ่ ๆ ข้ามลำคลองน้ำใสมีพนักลูกกรงทำเรียบร้อยดียวเก็บบ้าน 1 แต่ยังไม่ แล้วตลอดแลดูไปฟากข้างโน้นมีถนนต่อไป เรากล่าวพระปลัดแจ้งความว่า เป็นถนนทำขึ้นใหม่

(กรมศิลปากร, 2508: 8)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้จินตภาพทางการมองเห็น ด้วยการบรรยายภาพตาม ตำแหน่งทิศทาง จากประโยคที่ว่า “เมื่อเรายืนอยู่บนเกยม้านั้นแลข้างขวามือเป็นถนนตลอดไปถึงเนินวง” การบรรยายจุดยืนของผู้เล่าช่วยกำหนดตำแหน่งและทิศทางของภาพที่มองเห็น ทำให้ผู้อ่านจินตนาการ ภาพ ถึงมุมมองที่ครอบคลุมบริเวณโดยรอบได้ชัดเจน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพเส้นทางที่มีจุดหมาย ปลายทางอยู่ในระยะไกล ต่อมาได้บรรยายทิศทางฝั่งซ้ายมือมีสะพานเสาไม้แก่นใหญ่ ๆ การใช้คำว่า “ข้าง ซ้ายมือ” จึงเป็นการใช้จินตภาพที่ระบุตำแหน่งทิศทาง อีกทั้งยังใช้คำว่า “ข้ามลำคลอง” และ “ฟากข้าง โนน” แล้วบรรยายต่อว่าในตำแหน่งนั้นมีสิ่งใด ลักษณะอย่างไร เพื่อช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการภาพในมุมมอง ที่กว้างขึ้น

ตอนทรงบรรยายถึงลักษณะของป้อมที่ก่อด้วยศิลาแลงตั้งอยู่ด้านบนบริเวณเนินดินแดง โดยได้ บรรยายเปรียบเทียบไว้ว่า มีลักษณะคล้ายป้อมเตลิต้องเมืองอินเดีย ไว้ดังนี้

ต่อนั้นไปก็เป็นทุ่งนาทาง 20 เส้นถึงเนินวง เมื่อแลดูไปแต่ไกล ๆ เห็นใบเสมาป้อมก่อด้วย ศิลาแลง ตัวเนินนั้นก็เนินดินแดงดูคล้าย ๆ กับป้อมเตลิต้องเมืองอินเดีย แต่ที่นั่นเขาไม่ได้ใช้ศิลาแลง เขาใช้ศิลาแดงก่อเป็นกำแพง หนาสูงใหญ่ดูงามนัก เมื่อเราไปถึงเชิงเนินนั้น เห็นมีคูกว้างประมาณ 11 วา 12 วา แต่ต้นไม้ขึ้นปกคลุมไปเสียมาก ที่ยังว่างอยู่นั้นน้อย ไม่สู้กว้างนัก

(กรมศิลปากร, 2508: 9)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพทางการมองเห็น ลักษณะ “ใบเสมา” ของ ป้อมที่แสดงให้เห็นถึงรูปทรง แล้วกล่าวถึงวัสดุว่า “ก่อด้วยศิลาแลง” และกล่าวต่อว่า “ตัวเนินนั้นก็เนินดิน แดงดูคล้าย ๆ กับป้อมเตลิต้องเมืองอินเดีย” แสดงการเปรียบเทียบที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของเนินได้ ง่ายขึ้นว่าเหมือนกับป้อมเตลิต้องเมืองอินเดีย โดยอ้างถึงสิ่งปลูกสร้างที่มีความโดดเด่นในเชิงสถาปัตยกรรม

อีกทั้งยังมีการบรรยายถึงสีและวัสดุเพื่อสร้างภาพในจินตนาการจากคำว่า “ศิลาแลง” และ “ศิลาแดง” ส่งผลให้ผู้อ่านจินตนาการถึงลักษณะของสิ่งปลูกสร้างได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังบรรยายถึงขนาดว่า “คูกว้างประมาณ 11 วา 12 วา” แสดงให้เห็นถึงลักษณะความกว้าง โดยภาษาจินตภาพในข้อความนี้สร้างความชัดเจนด้วยการบรรยายสี รายละเอียดของโครงสร้างพร้อมทั้งเสริมด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่คุ้นเคยอย่างเคลือบเมืองอินเดีย ส่งผลต่อจินตนาการของผู้อ่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตอนบรรยายถึงภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรีที่มีทั้งเนินดินสีแดง และพื้นที่ราบดินขาว ไว้ดังนี้

แผ่นดินเมืองจันทบุรีนี้คล้ายกันกับที่แผ่นดินในสตรีตเซตตะละแมนไม่ผัดกันเลยเมื่อแลดูแผ่นดินที่สูง ๆ ต่ำ ๆ มีเนินบ่อ ๆ เหมือนกัน ที่เนินนั้นก็เป็ดินแดงเหมือนสีอิฐปนที่พื้นราบเป็ดินขาวปนที่ตีนอุตม

(กรมศิลปากร, 2508, น.13)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพด้านการมองเห็น ช่วยให้อ่านเห็นภาพของพื้นที่ที่ไม่เรียบเสมอกัน คือมีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ และการเปรียบเทียบสีของดินกับ “สีอิฐปน” ทำให้อ่านจินตนาการถึงดินที่มีสีส้มแดง ช่วยสร้างภาพที่คมชัดของลักษณะเนินดินในพื้นที่ เป็นการใช้ภาษาจินตภาพทางการมองเห็นโดยเน้นสีของดินทั้ง “ดินแดงเหมือนสีอิฐปน” และ “ดินขาว” เพื่อนำเสนอภาพที่ละเอียดชัดเจน

ตอนกล่าวถึงการทำแลง ลักษณะผิวของแลง และการใช้แลงในการก่อเตาทำรากตึก ไว้ดังนี้

ที่ในเมืองจันทบุรีนี้เขาใช้ก่อเตาทำรากตึกอยู่โดยมาก ถ้าแลดูไกล ๆ งามเหมือนศิลาแดงเมืองจีน แต่เข้าไปใกล้ดูครุกระไป ด้วยเนื้อหยาบเหมือนอย่างกรวดติดกันเป้นแผ่น

(กรมศิลปากร, 2508: 16)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการกล่าวถึงจินตภาพทางการมองเห็นโดยการบรรยายถึงว่า “แลดูไกล ๆ งามเหมือน ศิลาแดงเมืองจีน” ช่วยให้อ่าน จินตนาการถึงลักษณะของหินที่มีสีแดง เปรียบเทียบกับศิลาแดงที่เป็นที่คุ้นเคย ส่วนการบรรยายว่า “ครุกระไปด้วยเนื้อหยาบเหมือนอย่างกรวดติดกันเป้นแผ่น” เป็นการบอกถึงลักษณะของหินให้เห็นความหยาบของพื้นผิวที่คล้ายกรวดติดกัน ส่งผลให้อ่านเกิดการรับรู้ภาพที่ชัดเจน

2. จินตภาพทางการได้ยิน คือ ความสามารถในการนึกหรือจินตนาการของเสียงผ่านการใช้ภาษาหรือคำบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังนึกถึงเสียงได้ในจินตนาการได้อย่างชัดเจน อาทิ เสียงจากธรรมชาติ เสียงจากคน เสียงจากสัตว์ หรือเสียงจากสิ่งอื่น ๆ การใช้จินตภาพทางการได้ยินช่วยให้อ่านรู้สึกเหมือนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ยกตัวอย่างดังนี้

ตอนเรือผ่านสะพานแห่งหนึ่ง แล้วได้ยินเสียงมโหรีที่คณะบาดหลวงเป็นผู้บรรเลง ไว้ดังนี้

ครั้นวันนี้เราขึ้นไปเมืองจันทบุรี ได้ยินเสียงมโหรีบาดหลวงที่ตพานท่านเล็กชอบใจว่าเสียงเบา ๆ เพราะดี เราจึงสั่งพระยาจันทบุรีให้ห้ามโหรีบาทหลวงแลพิณพาทย์กับเสภาลงไปเรืออรรคราช

(กรมศิลปากร, 2508: 18)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพทางการได้ยินมีการนำเสนอถึงระดับของเสียงซึ่งทำให้อ่านได้ทราบว่ามีระดับความดังมากน้อยเพียงใด รวมถึงมีการบรรยายว่า เสียงดนตรี มีความ

ไพเราะ จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกถึงเสียงที่ได้จากการอ่าน ดังปรากฏในคำว่า “เสียงเบา ๆ” นำเสนอถึงระดับของเสียง และคำว่า “เพราะดี” นำเสนอถึงลักษณะของดนตรีที่มีความไพเราะ

ตอนกล่าวถึงลักษณะเสียงของจีนในวงมโหรีที่กำลังบรรเลงเพลงมอญแปลง ในขณะนั้น ไว้ดังนี้

มโหรีบาทหลวงเขาทำเพลงมอญแปลง จะเข้หางยาว ลีลากระทุ่มฟังก็เปนมโหรีบ้านนอก
แต่ใช้ขอจีนเสียงเบา ๆ พิณพาทย์นั้นดีสาธการก่อนแล้วทำเพลงยาว

(กรมศิลปากร, 2508: 23)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า เป็นภาษาจินตภาพทางการได้ยินในตอนที่มีมโหรีบาทหลวงเล่นเพลงมอญ ช่วยสร้างภาพของเสียงดนตรีเพลงมอญที่มีลักษณะเฉพาะตัวมีการใช้จะเข้หางยาวในการบรรเลง และการบรรยายว่า “ฟังก็เปนมโหรีบ้านนอก” ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงเสียงดนตรีที่มีลักษณะเป็นดนตรีพื้นบ้าน และการกล่าวถึงเสียงของขอจีนว่า “เสียงเบาๆ” เน้นถึงความนุ่มนวลของเสียง

ตอนบรรยายถึงพราณพื้นบ้านในการสังเกตเสียงของสัตว์ป่า ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากธรรมชาติ สามารถฟังและแยกแยะเสียงสัตว์ป่าได้อย่างแม่นยำ ไว้ดังนี้

“พวกพราณสังเกตได้ว่า ถ้าจะพบหมีแล้ว ได้ยินเสียงบ่นพึมพำ”

(กรมศิลปากร, 2508: 50)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้ภาษาที่ช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการถึงเสียงที่พราณได้ยินเมื่ออยู่ใกล้หมีจะได้ยินเสียง “พึมพำ” ทำให้สามารถจินตนาการถึงสถานการณ์ได้อย่างชัดเจนและเสริมความรู้สึกร่วมในเหตุการณ์นั้น ๆ ได้

3. จินตภาพทางการรับรส คือ การสร้างภาพหรือความรู้สึกเกี่ยวกับรสชาติในจินตนาการ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้อ่านนึกถึงรสชาติของสิ่งต่าง ๆ ในจินตนาการ อาทิ รสหวาน รสเปรี้ยว รสเค็ม รสขม การบรรยายลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงรสชาติได้ชัดเจนขึ้น ยกตัวอย่างดังนี้

ตอนกล่าวถึงรสชาติของอ้อยด้วยการใช้ภาษาจินตภาพ ซึ่งเป็นการใช้จินตภาพทางการรับรส ไว้ดังนี้

เมื่อไปคอยรับอยู่ที่พลับพลาจะไปเขาพลอยแหวนนั้น ได้ลองกินอ้อยที่ไร่เหล่านั้นดูรสหวานดี

(กรมศิลปากร, 2508: 29)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพทางการรับรส กล่าวถึงรสชาติของอ้อยที่มีรสชาติหวาน คำว่า “รสหวานดี” ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงรสชาติที่หวาน และการใช้คำว่า “ดี” เน้นถึงความพอใจในรสชาติ ส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้สัมผัสรสชาติของอ้อยชัดเจนยิ่งขึ้น

ตอนบรรยายถึงกล้วย ผ่านการใช้ภาษาจินตภาพด้านการรับรสโดยปรากฏคำว่า “หวานแหลม” ที่สามารถบ่งบอกได้ถึงรสชาติที่เด่นชัด ไว้ดังนี้

แลผลไม้ที่มีแปลกกว่าที่อื่นในเมืองนี้นั้น เราเห็นว่ากล้วยเป็นอย่างดีไม่มีที่ไหนจะสู้หวานแหลมมากกว่ากล้วยที่อื่น ๆ

(กรมศิลปากร, 2508: 30-31)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้ภาษาจินตภาพด้านการรับรสที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงรสชาติของกล้วยได้ ราชบัณฑิตยสถาน (2556) อธิบายความหมายของกล้วยว่า “ชื่อกล้วยลูกผสมพันธุ์หนึ่ง ผลใหญ่โค้งเป็นเหลี่ยมและยาวกว่ากล้วยหอมเปลือกหนา เนื้อเหนียว ใสแข็งสีส้ม รสหวาน นิยมกินเมื่อทำให้สุกแล้ว” การบรรยายว่า “หวานแหลมมากกว่ากล้วยที่อื่น ๆ” การใช้คำว่า “หวาน

แหลม” จึงบ่งบอกถึงรสชาติที่เข้มข้นและเด่นชัด ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านรับรู้ถึงลักษณะรสชาติของกล้วยที่แตกต่างจากที่อื่นได้ชัดเจน และมีการเปรียบเทียบกับกล้วยจากแหล่งอื่นโดยปรากฏในข้อความว่า “มากกว่ากล้วยที่อื่น ๆ” เป็นการเปรียบเทียบที่ช่วยเน้นย้ำ ส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความโดดเด่นของรสชาติกล้วย

4. จินตภาพทางการสัมผัส คือ การสร้างความรู้สึกหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการสัมผัสในจินตนาการ ซึ่งส่งผลให้ผู้อ่านนึกถึงความรู้สึกทางกายสัมผัส อาทิ ความนุ่ม ความแข็ง ความร้อน ความเย็น หรือสภาพของลักษณะพื้นผิวต่าง ๆ การบรรยายลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกถึงการสัมผัสสิ่งที่ถูกบรรยายในจินตนาการได้ ดังนี้

ตอนบรรยายถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกล่าวถึงการเตรียมกุ้งเคียวสำหรับประกอบอาหารโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือที่ซับซ้อน บรรยายด้วยภาษาจินตภาพทางการสัมผัส ไว้ดังนี้

กุ้งเคียวอย่างนี้เปลือกนึ่ม เปนเยื่อเคียวอย่างดี ไม่ต้องเหยียบต้องโคลกเกล้าเกลือกก็ละเอียดไปเอง แล้วเอาขึ้นไว้บนร้าน ร้านนั้นเปนเพิงมีชายคาข้างเคียงมุงด้วยจาก

(กรมศิลปากร, 2508: 53)

จากข้อความข้างต้นช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการถึงกุ้งเคียวที่มีลักษณะที่นุ่มนึ่มและแสดงให้เห็นถึงความละเอียดของเนื้อเคียวเมื่อผ่านการปรุง การใช้ภาษาจินตภาพในข้อความนี้ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของกุ้งเคียวที่เปลือกนึ่ม และการจัดวางในร้านที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกของผู้อ่านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบการใช้ภาษาจินตภาพ 4 ประเภท คือ จินตภาพทางการมองเห็น จินตภาพทางการได้ยิน จินตภาพทางการรับรส จินตภาพทางการสัมผัส โดยไม่ปรากฏจินตภาพทางการได้กลิ่น น่าสังเกตว่าจินตภาพทาง การมองเห็น พบการใช้ที่หลากหลาย ทั้งการบรรยายถึงรูปร่าง สี สัน ขนาด และรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ อาทิ ลักษณะสิ่งปลูกสร้างสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และวัตถุที่พบระหว่าง การเดินทางโดยคำบรรยายเหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจน อีกทั้งอาจเนื่องด้วยเป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่ใช้ภาพเป็นเครื่องมือหลักในการเรียนรู้และสื่อสาร โดยจะเน้นการประมวลผลข้อมูลด้วยภาพที่ผ่านการมองเห็นเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทราภรณ์ คำลือสาย (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี พบว่า “จินตภาพทางการมองเห็นเกิดจากการที่ผู้เขียนสร้างภาพให้ปรากฏในใจของผู้อ่านโดยอาศัยประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ร่วมกับการใช้จินตนาการเพื่อสร้างภาพของสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้เกิดจินตภาพตามลักษณะที่สามารถรับรู้ได้ทางตา หรือสภาวะการณ์ของเรื่องนั้น ๆ ในด้านสีเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ให้เห็นภาพที่ชัดเจนเสมือนมองเห็นได้ด้วยสายตาของผู้อ่าน” ซึ่งจินตภาพที่ปรากฏในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ปรากฏทั้งการบอกสี สัน และยังมีการบอกถึงรูปร่าง ขนาด ทิศทางตำแหน่ง และจำนวน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจเสมือนได้เดินทางร่วมไปด้วย ดังปรากฏการใช้ภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน ดังที่ วรรณพร พงษ์เพ็ง (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า “พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้านเป็นสารคดีท่องเที่ยวยุคแรกของไทยที่สามารถถ่ายทอดภาพ อันเป็นสาระความรู้ ทั้งด้านธรรมชาติวิทยา สังคมวิทยา และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างชัดเจนทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจแจ่มชัดผ่านภาษาจินตภาพ”

ส่วนการใช้ภาษาจินตภาพที่ไม่พบจินตภาพทางการได้กลั่น อาจเป็นเพราะลักษณะเนื้อหาของพระราชนิพนธ์ที่มุ่งเน้นการบรรยายภาพรวมของสถานที่ เหตุการณ์ และภูมิทัศน์ต่าง ๆ ซึ่งเน้นการถ่ายทอดภาพลักษณ์ของสถานที่ให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการได้ชัดเจนจึงมักใช้จินตภาพทางการมองเห็นเป็นหลัก อาทิ การบรรยายถึงสถาปัตยกรรม บ้านเรือน ธรรมชาติ หรือภูมิประเทศที่มักพบได้มากกว่าการบรรยายเรื่องกลิ่นจึงไม่ได้เป็นเนื้อหาสำคัญหรือวัตถุประสงค์หลักของเนื้อหาครั้งนี้

บทบาทและความสำคัญของการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรีจึงเป็นการบันทึกเรื่องราวที่สำคัญหรือมีความโดดเด่นน่าสนใจสำหรับเป็นข้อมูลเพื่อบอกเล่าให้ผู้ที่ไม่ได้ตามเสด็จได้อ่านและรับทราบ สอดคล้องกับ นิติยา แก้วคัลณา (2563) กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของจินตภาพในวรรณกรรมไทยไว้ตอนหนึ่งว่า “เพื่อให้ข้อมูลที่ควรรู้ การใช้ภาษาจินตภาพเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ที่อาจปรากฏเป็นฉากหรือเรื่องราว ซึ่งผู้สร้างสรรค์วรรณศิลป์ได้ใช้ถ้อยคำเป็นสื่อสร้างจินตภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในจินตนาการ” ถึงแม้การใช้ภาษาจินตภาพนั้นจะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยพบกลวิธีอื่นมาช่วยส่งเสริมภาษาจินตภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ การใช้การเปรียบเทียบ อาทิ “ดินแดงเหมือนสีอิฐปน” หรือ “งามเหมือนศิลาแดงเมืองจีน” ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งฤดี แพลงสร (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการจินตภาพในความเรียงของนัวกมล ไว้ว่า “โครงสร้างของภาพพจน์อุปมาเป็นโครงสร้างที่เขียนได้ง่ายและสร้างภาพที่ชัดเจนจากการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่ง นัวกมลจึงมักนำภาพพจน์อุปมา มาสร้างกระบวนการจินตภาพในความเรียงอย่างสม่ำเสมอ” แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้ความเปรียบเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพในจินตนาการได้อย่างชัดเจน เพราะการเปรียบเทียบช่วยสร้างความสัมพันธ์ต่อสิ่งที่คุ้นเคยกับสิ่งที่ถูกนำเสนอ

การศึกษากการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏการใช้ภาษาจินตภาพเพื่อให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่านได้อย่างชัดเจน ทั้งภาพที่เกิดจากการมองเห็นการได้ยินเสียง การรับรส และการสัมผัส ด้วยการเลือกสรรถ้อยคำเพื่อสร้างจินตภาพ ดังที่ ดวงมน จิตรจันทน์ (2536) ได้ศึกษาเรื่องสุนทรียภาพในภาษาไทย โดยอธิบายถึงความสำคัญของถ้อยคำการสร้างจินตภาพ ไว้ว่า “จินตภาพ คือ ภาพที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นอย่างชัดเจนในใจ และการถอดภาพในใจนั้นออกมาเป็นถ้อยคำก็ต้องกระทำด้วยการเลือกสรรถ้อยคำด้วยจุดมุ่งหมายที่จะสร้างภาพในจินตนาการนั้นให้ปรากฏชัดอย่างใกล้เคียงที่สุดในจินตนาการของผู้อ่าน”

การใช้ภาษาจินตภาพจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้เขียนที่ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวสิ่งที่ได้พบเห็นในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ให้ผู้อ่านได้รับรู้และจินตนาการภาพได้อย่างชัดเจนเสมือนเดินทางไปด้วยตนเอง วรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ อีกทั้งยังมีคุณค่าด้านสังคมที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่และสถานที่ต่าง ๆ ของเมืองจันทบุรีเมื่อร้อยกว่าปีก่อนได้อย่างเด่นชัด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การใช้ภาษาจินตภาพที่สื่อภาพทางผัสสะในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องเสด็จประพาสจันทบุรี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏทั้งจินตภาพทางการมองเห็น จินตภาพทางการได้ยิน จินตภาพทางการรับรสและจินตภาพทางการสัมผัส โดยมีการสอดแทรกด้วยการใช้การเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการบรรยายเพื่อให้อ่านที่ไม่ได้ร่วมเดินทางได้เกิดภาพรับรู้ถึงสิ่งที่ผู้เขียนพบเห็นระหว่างเดินทางอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมการเดินทางเรื่องอื่นในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาจินตภาพหรือกลวิธีการใช้ภาษาในการบรรยายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2508). *เสด็จประพาสจันทบุรีพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. ฉบับพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางกิมเฮียะ อังคุสิงห์. สหกรณ์การขายส่งแห่งประเทศไทย จ.ส.ช.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2536). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. เคล็ดไทย.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2563). *จินตภาพในวรรณกรรมไทย: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ การสืบทอด และแนวทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. (2564). ลักษณะเด่นนิราศบุญยาดราสมัยรัตนโกสินทร์ในฐานะบุญกิริยาวัตถุ. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 10(2), 1-26.
- ภัทรภรณ์ คำลือสาย. (2554). *กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของปิ่นหล้าล้านกาละศรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2564). กระบวนจินตภาพในความเรียงของนันทกมล. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 21(1), 145-172.
- วรรณพร พงษ์เพ็ง. (2547). *ภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร สุพันธุ์วนิช. (2554). *วรรณกรรมวิจารณ์ ร้อยกรองปัจจุบัน*. ธนาเพรส.

บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง
กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
The Role of Community Leaders in Preserving The Twelve Heat Tradition,
Case Study Chiang Mai Village, Chiang Mai Sub-district,
Pho Chai District, Roi Et Province.

จิตติพัฒน์ ไชยวงศ์,¹ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์,² วุฒิชัย ตาลเพชร,³
สุรพงษ์ แสงเรณู,⁴ และอภินันท์ ทะสุนทร⁵

Jitthipat Chaiwong,¹ Pongsawut Rachjun,² Wutthichai Talphet,³

Surapong Saengrenu,⁴ and Apinan Thasunthron⁵

^{1,2,3,4}, คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

⁵คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

^{1,2,3,4}, Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University

⁵Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding Author Email : Pongsawut007@outlook.com

Received 07/10/2025 | Revised 16/10/2025 | Accepted 17/10/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง 2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง และ 3. เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีกลุ่มผู้ให้ ข้อมูล 5 กลุ่ม คือ 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4) ประชาชน และ 5) ประชาชนชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่ต้องมีความสามารถในหลาย ๆ ด้าน ผู้นำต้องมีความเชี่ยวชาญในการอนุรักษ์ ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องลงมือทำด้วยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการอนุรักษ์ต่อไป ผู้นำจะต้องมี ความสามารถ กล้าตัดสินใจ และผู้นำจะต้องมีสติ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ รวมทั้งผู้นำจะต้อง ทำงานร่วมกับหลายหน่วยงาน

คำสำคัญ : บทบาท; ผู้นำ; ชุมชน; การอนุรักษ์

Abstract

This research aimed to 1) study the role of community leaders in conserving the Heet Sip Song tradition, 2) analyze problems and obstacles in the role of community

leaders in conserving the Heet Sip Song tradition and 3. suggest solutions to problems and obstacles in the role of community leaders in conserving the Heet Sip Song tradition. This qualitative research used in-depth interviews with five groups of informants 1) village headman 2) assistant village headman 3) village committee 4) citizens and 5) local scholars, totaling 20 people. Data were analyzed through content analysis. The research results found that leaders must have multi-faceted competence. Leaders must have expertise in conserving the Heet Sip Song tradition. Leaders must take action to develop and promote conservation in the future. Leaders must be capable and courageous in decision-making. Leaders must be mindful and transparent in management. Leaders must also work with various agencies.

Keywords : Role; Leader; Community; Conservation

บทนำ

ผู้นำชุมชนคือบุคคลที่มีความสามารถในการชักจูงให้คนอื่นทำงานในส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งนี้ผู้นำอาจเป็นบุคคลที่มาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งหรือการยกย่องขึ้นมาของกลุ่มเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ และช่วยเหลือให้กลุ่มประสบความสำเร็จ และมีการเรียกชื่อผู้นำแตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานและองค์การที่อยู่ เช่น ผู้บริหาร ผู้จัดการ ประธาน กรรมการ ผู้อำนวยการ อธิการบดี ผู้ว่าราชการ นายอำเภอ กำนัน เป็นต้น หน้าที่ของผู้นำชุมชนในการทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนนั้นจะต้องเป็นผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกของชุมชนอยู่ร่วมกันคือต้องอยู่ใกล้ชิดกับชุมชน มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนอีกทั้งผู้นำจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจของชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์คือต้องรับผิดชอบในกระบวนการวิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจและต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนั้นผู้นำชุมชนจะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่มคือ จะต้องปฏิบัติงานในลักษณะอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันด้วยดี การติดต่อสื่อสารที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่ผู้นำชุมชนบรรลุเป้าหมาย คุณสมบัติของผู้นำที่ดี วิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ การมีวิสัยทัศน์เป็นการมองการณ์ไกลเพื่อกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นในอนาคต การมองเห็นก่อนคนอื่นจะทำให้ประสบความสำเร็จและเป็นแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่จุดหมายที่ต้องการ และผู้นำจะต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนไปยังผู้เกี่ยวข้องได้ และชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้ตามพึงปฏิบัติไปตามวิสัยทัศน์ของผู้นำนั้น ๆ และจะต้องเป็นผู้นำที่มีจิตใจดีพร้อมที่จะช่วยเหลือทุกคน (ศราวุธ ไชยชโย, 2560: 1)

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพของตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่บุคคลได้รับ ต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และคล้อยตามความมุ่งหวังของสังคม เช่น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาก็หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติในสถานศึกษานั้น (บุญตา ไฉ่เลิศ, 2550: 12)

การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวนและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้อำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไปหรืออีกความหมายหนึ่งคือ เป็นการปฏิบัติตามความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคตก (เกษม จันทรแก้ว, 2536: 99 - 100)

อีตลีสอง หมายถึง จาริตประเพณีประจำสิบสองเดือน ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ชาวบ้านจะได้มาร่วมชุมนุมและทำบุญในทุก ๆ เดือนของรอบปี และถือเป็นจรรยาของสังคม ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะเป็นผู้ที่ผิดฮีตหรือผิดจาริตนั่นเอง (อีตลีสอง มักจะกล่าวควบคู่ “คลองสิบสี่” (คองสิบสี่) ที่เป็นดั่งแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต (คลอง = ครรลอง) แต่จะมุ่งเน้นไปทางศีลธรรมมากกว่าด้านอาชีพ) สำหรับประเพณีหลัก ๆ 12 เดือนตามอีตลีสองของชาวอีสานโบราณนั้นประกอบด้วย

เดือนเจียง (เดือนอ้าย) มีการประกอบพิธีบุญเข้ากรรม ซึ่งเป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน และมุ่งประพடுத்தินให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ต่อไปชาวบ้านก็จะมีการทำบุญเลี้ยงผีต่าง ๆ

เดือนยี่ ในฤดูหลังการเก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลานโดยนิมนต์พระสวดมนต์เย็นเพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือก รุ่งเช้าเมื่อพระฉันท์เช้าแล้วจะมีการทำพิธีสู่ขวัญข้าว นอกจากนี้ชาวบ้านจะเตรียมเก็บสะสมฟืนไว้หุงต้มที่บ้าน

เดือนสาม ในมื่อเพ็ง หรือวันเพ็ญเดือนสาม จะมีการทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา การทำบุญข้าวจีจะเริ่มตอนเช้าโดยใช้ข้าวเหนียวปั้นใส่น้ำอ้อยนำไปจ้บนไฟอ่อนแล้วชุบด้วยไข่ เมื่อสุกแล้วนำไปถวายพระ

เดือนสี่ ทำบุญพระเวสฟิงเทศน์มหาชาติในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระ ซึ่งเรียกว่า “กัณฑ์หลอน” หรือถ้าจะถวายเจาจะเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็จะเรียกว่า “กัณฑ์จบ” เพราะต้องแอบซุ่มดูให้แน่เสียก่อนว่าใช้พระรูปที่จะถวายเฉพาะเจาจะหรือไม่

เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หรือบุญสงน้ำ หรือบุญเดือนห้า ซึ่งมีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า และถือเป็นเดือนสำคัญ เพราะเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ไทย การสงน้ำจะมีทั้งการรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์และผู้หลักผู้ใหญ่ ด้วยน้ำอบน้ำหอมเพื่อขอขมา และขอพร ตลอดจนมีการทำบุญถวายทาน เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา การทำบุญบั้งไฟ เป็นการขอฝน พร้อมกับงานบวชนาคซึ่งการทำบุญ

เดือนหกถือเป็นงานสำคัญก่อนการทํานา หมู่บ้านใกล้เคียงจะนำเอาบั้งไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน หมู่บ้านที่รับเป็นเจ้าภาพจะจัดอาหาร เหล้ายามาเลี้ยง เมื่อถึงเวลาก็จะตั้งขบวนแห่บั้งไฟและรำเซิ้งออกไป ณ ลานที่จุดบั้งไฟ ด้วยความสนุกสนาน คำเซิ้งและการแสดงประกอบจะออกไปในเรื่องเพศ แต่จะไม่คิดเป็นเรื่องหยาบคายแต่อย่างใด ซึ่งประเพณีบุญบั้งไฟจะจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีที่จังหวัดยโสธร ส่วนการทำบุญวิสาขบูชา นั้น จะมีการทำบุญเลี้ยงพระ ฟังเทศน์ ช่วงเย็นมีการเวียนเทียนเช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ

เดือนเจ็ด ทำบุญซำฮะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ มีการเซ่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ปู่ตา ฝี่ตาแฮก ฝี่เมือง เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง ลักษณะการจัดงานจึงคล้ายกับทางภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น มีการทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีการฟังธรรมเทศนาตอนบ่าย ชาวบ้านหล่อเทียนใหญ่ถวายเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การนำปถวายวัดจะมีขบวนแห่ฟ้อนรำเพื่อให้เกิดความคึกคักสนุกสนาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดต้องเป็นที่ยิ่งใหญ่ที่จังหวัดอุบลราชธานี

เดือนเก้า ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าว ของหวาน หมากพลู บุหรี่ ห่อด้วยใบตองกล้วย ร้อยเป็นพวงเตรียมไว้ถวายพระช่วงเลี้ยงเพลบางพื้นที่อาจจะนำห่อข้าวน้อย เหล้า บุหรี่

แล้วนำไปวางหรือแขวน ไว้ตามต้นไม้ และกล่าวเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติมิตรที่ล่วงลับไปมารับ ส่วนกุศลในครั้งนี้ ต่อมาใช้วิธีการกรวดน้ำหลังการถวายภัตตาหารพระสงฆ์แทน การทำบุญข้าวประดับดิน นิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้าหรือที่เรียกว่าบุญเดือนเก้า

เดือนสิบ ประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลาภภัตร) ตรงกับวันเพ็ญ เดือนสิบ ผู้ถวายจะ เขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของทาน และเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้ สลากของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ เมื่อพระฉันท์เสร็จแล้วจะมีการฟังเทศน์เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตาย

เดือนสิบเอ็ด ประเพณีทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณา คือการเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่จะให้โอวาท เตือนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตนอย่างผู้ทรงศีล พอตกกลางคืนจะมีการจุดประทีบ โคมไฟ นำไปแขวนไว้ตาม ต้นไม้ในวัดหรือตามริมรั้ววัด จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญจุดประทีบ ในจังหวัดนครพนมจะมีประเพณีการ ไหลเหล้าไฟ ซึ่งตกแต่งด้วยตะเกียงน้ำมันก๊าดเป็นรูปต่าง ๆ สวยงามกลางลำน้ำโขง และมีหลายจังหวัดที่จัดงานแห่ปราสาทผึ้งขึ้น แต่ที่นับว่าเป็นต้นตำรับและมีความยิ่งใหญ่กว่าที่ใดก็คือจังหวัดสกลนคร

เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะมีการทำบุญกองกิน โดยเริ่มตั้งแต่วันแรม หนึ่งค่ำ เดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง แต่ชาวอีสานในสมัยก่อนนิยมเริ่มทำบุญทอดกฐินกันตั้งแต่ข้างขึ้นเดือน สิบสองจึงมักจะเรียกบุญกฐินว่า บุญเดือนสิบสอง สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำใหญ่ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล จะมีการจัดสงฆ์เรือ (แข่งเรือ) เพื่อระลึกถึง อุสุภยานาค บางแห่งจะมีการ ทำบุญดอกฝ้ายเพื่อใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวถวายพระเณร มีการจุดพลุดลัด และบางแห่งจะมีการทำบุญ โพนจุกลูกสาว ซึ่งนิยมทำกันมากในสมัยก่อน

ประเพณีทั้งสิบสองเดือน ชาวอีสานโบราณถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันอย่าง จริงจัง ตั้งแต่เดือนอ้ายจนถึงเดือนสิบสอง ใครที่ไม่ไปช่วยงานบุญก็จะถูกสังคมตั้งข้อรังเกียจและไม่คบค้าสมาคมด้วยการร่วมประชุมทำบุญเป็นประจำทำให้ชาวอีสาน มีความสนิทสนมรักใคร่และสามัคคีกัน ทั้ง ภายในหมู่บ้านของตนและในหมู่บ้านใกล้เคียง สำหรับวันนี้ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ประเพณี 12 เดือนหลายอย่างของชาวอีสานเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในขณะที่บางประเพณีก็เริ่มสูญหาย ซึ่งหาก ประเพณีเหล่านี้ไม่มีการสืบทอดหรือไม่มีการอนุรักษ์ไว้ บางทีในอนาคตเด็กรุ่นใหม่อาจไม่รู้จักประเพณีอันดี งามอย่าง “ฮีตสิบสอง” ก็เป็นไปได้ (ปรีชา พินทอง, 2534: 738 - 742)

ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ร่วมกับผู้คนในชุมชน สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้คนในชุมชน คนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองนี้ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ผู้นำชุมชนจึงต้องทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงต้องให้ความสำคัญกับประเพณีปฏิบัติ วัฒนธรรมของชุมชนที่มีมาแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน นี่เป็นสมบัติเก่าแก่ที่พวกเราทุกคนน่าจะภูมิใจมากเพราะเป็นสิ่งที่แสดงว่าเมืองไทยของ เรานี้มีประวัติศาสตร์วัฒนธรรมยาวนานสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงพวกเรารุ่นปัจจุบัน เราภาคภูมิใจ เราชื่น ชม เราชักสมบัติ ที่ปู่ย่าตาทวดบรรพบุรุษของเรารังสรรค์ไว้นี้ แยกไปใครมาจากต่างเมืองเขาก็จะอยากจะ มาชมเพราะเห็นเป็นของสวยงามแปลกตาแตกต่างกับของโบราณในบ้านเมืองของเขา เราต้องช่วยกัน อนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองให้อยู่กับเมืองไทยไปนานแสนนาน

จากประเด็นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอกมลาไสย จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้ ประเพณีฮีตสิบสอง คงอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1.1 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 1.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 5 คน 1.4 ประชาชน จำนวน 12 คน และ 1.5 ราษฎรชาวบ้าน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน
2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นของการศึกษาวิจัยคือ 2.1 ประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง 2.2 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง และ 2.3 ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง
3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิด เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ”

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ” พบว่า ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้มีความสามารถมากพอที่จะรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนได้ ผู้นำจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ผู้นำชุมชนจะต้องมีความขยัน มีความอดทน ผู้นำชุมชนจะต้องมีความเสียสละและผู้นำชุมชนนั้น จะต้องได้รับความเชื่อใจจากประชาชน ผู้นำ

จะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้นำจะต้องคอยเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน สิ่งเหล่านี้จะสามารถนำไปอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำมีความเป็นแบบอย่างที่ดี สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความสมบูรณ์ที่ผู้นำจะนำมาปฏิบัติตน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่และสงบสุข และทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสุข ปราศจากภัยอันตรายและผู้นำพร้อมช่วยเหลือเมื่อลูกบ้านได้รับความลำบาก ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็น เพื่อที่จะนำไปปรับใช้ในการทำงานหากเกิดข้อผิดพลาดในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง

1.2 บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้”

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้” พบว่า ผู้นำต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ได้ปฏิบัติตาม ผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างของประชาชนในชุมชน ผู้นำต้องมีความดีความจริงใจให้กับคนอื่นและผู้นำต้องทำงานเพื่อประชาชนและผู้นำต้องเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ผู้นำจะต้องมีความซื่อสัตย์ ผู้นำจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในชุมชน ผู้นำคือตัวแทนของประชาชน เพราะผู้นำนั้นได้มาจากการเลือกตั้ง ผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบ เพื่อสร้างความสามัคคีให้กับชุมชนและทำให้ประเพณีฮีตสิบสองเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ผู้คนสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะว่าประเพณีฮีตสิบสองเป็นประเพณีเก่าแก่ที่น่าสนใจ

1.3 บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง”

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง” พบว่า ผู้นำบางคนไม่สามารถดูแลลูกบ้านได้ บางคนตึงเกินไป บางคนหย่อนเกินไป ไม่มีความพอดี ดังนั้น การจะปกครองลูกบ้านได้ต้องมีความยืดหยุ่นต้องมีประสบการณ์ในการทำงานกับคนอื่น มีประสบการณ์ในงานทำงานมากพอเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยเท่าเทียม ผู้นำต้องมีความเชี่ยวชาญในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องลงมือทำด้วย เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการอนุรักษต่อไป ผู้นำจะต้องมีความสามารถ กล้าตัดสินใจ และผู้นำต้องมีสติ มีความโปร่งใส ในการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ และผู้นำจะทำงานร่วมกับหลายหน่วยงาน และผู้นำจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ หากจะจัดงานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อที่จะให้การจัดงานที่ผู้นำได้รับผิดชอบออกมาเกิดผลลัพธ์ได้ดีที่สุด

2. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษาบ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ” พบว่า การวางแผนที่ดีในการอนุรักษเพราะการที่จะทำอะไรต้องมีการวางแผนเพื่อป้องกันการเกิดความผิดพลาดถ้าหากการวางแผนที่ดี เพราะถ้าไม่มีการวางแผนที่ดี ก็จะมีปัญหาและอุปสรรคตามมาอย่างแน่นอน หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ประสบการณ์ในการจัดงานประเพณี วัฒนธรรมประจำปี เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษเพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์ อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณีวัฒนธรรม และปัญหาบางประมาณที่ไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่ออนาคตและคนรุ่นหลังอาจจะปฏิบัติตามแบบผิด ๆ ได้

2.2 ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้” พบว่า การที่ผู้นำขาดประสบการณ์ในการจัดสรรงบประมาณขาดประสบการณ์ในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมประจำปี เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษ์เพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณีวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจการควบคุมดูแล การที่ผู้นำขาดประสบการณ์ในการจัดสรรงบประมาณ ขาดประสบการณ์ในการจัดงานประเพณี วัฒนธรรมประจำปี เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษ์เพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณีวัฒนธรรม เพราะว่าประชาชนที่ขาดความรู้เกี่ยวกับประเพณีมากพอสมควร และการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย คือ ประชาชนรุ่นใหม่จะไม่ค่อยให้ความสนใจกับประเพณีวัฒนธรรมเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการอนุรักษ์เป็นอย่างมาก

2.3 ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง” พบว่า ในสถานการณ์ยุคปัจจุบันผู้นำและประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ปัญหาการวางแผนที่ไม่ดีพอ ปัญหาการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจน และปัญหาของการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประเพณี ประชาชนรุ่นใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงที่ต่างไปจากยุคสมัยเดิมเป็นอย่างมาก เช่นการรวมตัวกันทำกิจกรรมในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่ออนาคต และคนรุ่นหลังอาจจะปฏิบัติตามแบบผิด ๆ ได้

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ” พบว่า บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง การเป็นผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงาน เพื่อที่จะยกระดับความเป็นผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหา ในการทำงานอย่างเป็นระบบ เชิญชวนให้ทุกคนอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองเราต้องช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองของเราให้อยู่กับบ้านของเราไปนานแสนนาน จนเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไปว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้นั้นรักและหวงแหนต่อประเพณีที่บรรพบุรุษของเราสร้างสรรค์ คอยอธิบาย และปลูกฝังให้ลูกหลานมีความรักในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง และเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลานให้ปฏิบัติตาม ผู้นำต้องเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของประเพณีฮีตสิบสองให้ดี เพื่อจะได้เห็นถึงความหมาย ความสำคัญของประเพณีฮีตสิบสอง การช่วยเหลือกันจากทุกฝ่ายเพื่ออนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองที่อาจบอกความเป็นมาของกลุ่มชน หมู่บ้าน เมือง และประเทศชาติ นับตั้งแต่อดีตกาลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันได้ เพื่อให้ลูกหลานได้ช่วยกันทะนุบำรุงรักษาต่อไปในอนาคตได้ เพื่อให้ประเพณีฮีตสิบสองและวัฒนธรรมอันดีงามยังคงอยู่กับหมู่บ้านไปช้านานแสนนาน

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณี ฮีตสิบสอง “บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้” พบว่า การที่จะอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองหากเกิดอุปสรรคและปัญหาในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองของชุมชนของเรา เราต้องวิธีการแก้ไขปัญหาคือจะต้องให้ความร่วมมือกันทุกคนในชุมชน ต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และผู้นำจะเป็นศูนย์กลางของทุกคนคอยรับฟังถึงปัญหาต่าง ๆ และคอยแก้ไขปัญหาย่อยกันและต้องมีการวางแผนที่ดีพอสมควรเพื่อที่จะไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดของการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง เราต้องคอยเอาใจใส่เป็นอย่างดีมากในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง เราต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีและต้องเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกจุด และเราต้องทำให้ถูกต้อง เพื่อที่จะไม่ทำให้ประเพณีฮีตสิบสองของเราผิดเพี้ยนไป

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณี ฮีตสิบสอง “บทบาทที่แสดงออกจริง”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง” พบว่า ต้องมีวิธีการและการวางแผนที่ดีในการจัดงานประเพณี แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้นำต้องมีความรู้ที่ดี และมีความสามารถ และเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง และใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด และต้องให้ความร่วมมือกัน และผู้นำมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีเป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนจะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิด การติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม คือ จะต้องปฏิบัติงานในลักษณะอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์ และปฏิบัติต่อกันด้วยดี ผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ การมีวิสัยทัศน์เป็นการมองการณ์ไกลเพื่อกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นในอนาคต การมองเห็นก่อนคนอื่นจะทำให้ประสบความสำเร็จ และเป็นแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่จุดหมายที่ต้องการและผู้นำจะต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนไปยังผู้เกี่ยวข้องได้ และชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้ตามพึงปฏิบัติไปตามวิสัยทัศน์ของผู้นำนั้น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้คือ

1. บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ” กล่าวคือ ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้มีความสามารถมากพอที่จะรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนได้ผู้นำจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ผู้นำชุมชนจะต้องมีความขยัน มีความอดทน ผู้นำชุมชนจะต้องมีความเสียสละและผู้นำชุมชนนั้นจะต้องได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ผู้นำจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้นำจะต้องคอยเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน สิ่งเหล่านี้จะสามารถนำไปอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำมีความเป็นแบบอย่าง ที่ดี สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความสมบูรณ์ที่ผู้นำจะนำมาปฏิบัติตน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่และสงบสุขและทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสุขปราศจากภัยอันตรายและผู้นำพร้อมช่วยเหลือเมื่อลูกบ้านได้รับความลำบาก นั้นเป็นบทบาทที่ต้องให้ความร่วมมือกับทั้งหลาย ๆ ฝ่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ผู้นำต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงออกถึงความ

คิดเห็นการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองและวัฒนธรรมทุกคนต้องให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้นำต้องมีความฉลาดในการจัดหางบประมาณ และแก้ไขปัญหาได้ดี จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น ให้ปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดรวมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขององค์กรหรือเป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มบุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้” กล่าวคือ ผู้นำต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ได้ปฏิบัติตาม และไม่เอาเปรียบผู้อื่น ผู้นำต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองที่ถูกต้อง ผู้นำต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในพื้นที่ ได้ปฏิบัติตาม ปรารถนาดีต่อทุกคนให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่เห็นแก่ตัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนอยู่เสมอ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำหรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จก็ได้หรือบุคคลที่ได้รับการยอมรับ และยกย่องจากบุคคลอื่นหรือบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่าง ๆ ในองค์กรต่าง ๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้นำจึงจะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนำพาหน่วยงานไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง” กล่าวคือ ผู้นำต้องมีความเชี่ยวชาญในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง มีความน่าเชื่อถือ และให้เกียรติลูกบ้านการใช้ความเด็ดขาดในการปกครอง โดยเฉพาะลูกบ้านที่ทำงานผิดพลาดจนส่งผลกระทบต่อภาพรวม รู้จักตำหนิ และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้นำต้องลงมือทำด้วย ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้ มีความสามารถมากพอที่จะรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนได้ ผู้นำชุมชนจะต้องมีความซื่อสัตย์ มีความอดทน ผู้นำชุมชนจะต้องมีความเสียสละและผู้นำชุมชนนั้น จะต้องได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ผู้นำจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้นำจะต้องคอยเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน สิ่งเหล่านี้จะสามารถนำไปอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำมีความเป็นแบบอย่างที่ดี สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความสมบูรณ์ที่ผู้นำจะนำมาปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่และสงบสุข และทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสุข ปราศจากภัยอันตรายและผู้นำพร้อมช่วยเหลือเมื่อลูกบ้านได้รับความลำบากนั้นเป็นบทบาทที่ต้องให้ความร่วมมือกับทั้งหลาย ๆ ฝ่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของอัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีศิลปะที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น สามารถจูงใจ บุคคลให้กระทำตามด้วยความเต็มใจเชื่อใจพร้อมทั้งให้ความเคารพ และมั่นใจในตัวผู้นำอย่างเต็มที่หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม โดยคนในกลุ่มยอมปฏิบัติตามพร้อมทั้งให้ความไว้วางใจ เคารพ เชื่อถือหรือเป็นผู้ที่สามารถนำพากลุ่มไปในทิศทางเดียวกันจุดมุ่งหมายเดียวกัน โดยที่กลุ่มยอมกระทำตามด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือ และมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงจัง

2. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษาบ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ” กล่าวคือ ผู้นำขาดประสบการณ์ในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง เพราะว่าอาจจะขาดงบประมาณในการจัดสรรต่าง ๆ ผู้นำขาดความรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ด้วย ผู้นำและประชาชนยังขาดความรู้ในเรื่องประเพณีฮีตสิบสอง การวางแผนที่ดีในการอนุรักษ์เพราะการที่จะทำอะไรต้องมีการวางแผนเพื่อป้องกันการเกิดความผิดพลาดถ้าหากการวางแผนที่ดี เพราะถ้าไม่มีการวางแผนที่ดี ก็จะมีปัญหาและอุปสรรคตามมาอย่างแน่นนอนกับประชาชนไม่ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ประสบการณ์ในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมประจำปี เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษ์เพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์ อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณี วัฒนธรรม และปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอ งบประมาณเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนา แต่งบประมาณยังขาดอยู่จึงเป็นปัญหาสำคัญต่อการอนุรักษ์ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของเนตร์พัฒนา ยาวีราข (2552) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับ และยกย่องจากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหรือบังคับบัญชาประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ เพื่อให้กิจการงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้” กล่าวคือ ผู้นำยังขาดประสบการณ์ในการจัดสรรงบประมาณ ขาดประสบการณ์ในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมเป็นปัญหาอย่างมากต่อการอนุรักษ์ที่ทุกคนไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือที่ดีมากพอ ผู้นำขาดความสามารถในการขอความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ประชาชนไม่มีความสนใจไม่ให้ความร่วมมือและขาดการให้ความสำคัญจากประชาชน การขาดงบประมาณให้การนำมาใช้ในการจัดงานประเพณีทำให้เกิดปัญหาในการจัดงานกิจกรรมที่ไม่สมบูรณ์ เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษ์เพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์ อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณีวัฒนธรรม และการที่ประชาชนในชุมชนขาดความรู้เรื่องบุญประเพณีฮีตสิบสอง อาจจะทำให้ปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบตามมาในอนาคต และคนรุ่นหลังอาจจะปฏิบัติตามแบบผิด ๆ ได้ และการใช้งบประมาณที่ไม่จำเป็น เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ และสามารถตรวจสอบความเป็นไปเป็นมาของงบประมาณได้ เพื่อแสดงความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า "มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันนั้นต้องยอมรับความจริงที่ว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง” กล่าวคือ ผู้นำยังขาดประสบการณ์ในการจัดสรรงบประมาณ ขาดประสบการณ์ในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม เป็นปัญหาอย่างมากต่อการอนุรักษ์ที่ทุกคนไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือที่ดีมากพอ ผู้นำขาดความสามารถในการขอความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ประชาชนไม่มีความสนใจไม่ให้ความร่วมมือ และขาดการให้

ความสำคัญจากประชาชนการขาดงบประมาณให้การนำมาใช้ในการจัดงานประเพณีทำให้เกิดปัญหาในการจัดงานกิจกรรมที่ไม่สมบูรณ์เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษ์เพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์ อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณีวัฒนธรรม และการที่ประชาชนในชุมชนขาดความรู้เรื่องบุญประเพณีฮีตสิบสอง อาจจะทำให้ปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบตามมาในอนาคต และคนรุ่นหลังอาจจะปฏิบัติตามแบบผิด ๆ ได้ และปัญหาผู้นำไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ปัญหางบประมาณในการจัดงานประเพณี ปัญหาการวางแผนที่ไม่ดีพอปัญหาการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจน และปัญหาของการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ประชาชนรุ่นใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงที่ต่างไปจากยุคสมัยเดิมเป็นอย่างมาก ทำให้ส่งผลต่อการอนุรักษ์ประเพณีเป็นอย่างมาก จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของอาร์ณพันธ์ จันทรสว่าง (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่คนเราสามารถรวมกันได้ควรจะต้องมีความตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำในการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอฟะนิง จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทในอุดมคติ” กล่าวคือ การที่ผู้นำขาดประสบการณ์ในการจัดสรรงบประมาณ ขาดประสบการณ์ในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมประจำปี เป็นปัญหาอย่างมากในการอนุรักษ์เพราะว่าผู้นำขาดประสบการณ์อาจเกิดการปล่อยปะละเลยประเพณีวัฒนธรรม หากขาดความรู้และไม่ให้ความสำคัญที่มากพอ จนอาจทำให้เกิดความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลังได้บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง จึงมีแนวทางการแก้ไขปัญหาคือผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงาน เพื่อที่จะยกระดับความเป็นผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานมาร่วมมือในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของประเพณีฮีตสิบสองให้ดี เพื่อจะได้เห็นถึงความหมายความสำคัญของการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง การช่วยเหลือกันจากทุกฝ่ายเพื่ออนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีที่คอยชี้แนะผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเนตรพัฒนา ยาวีราข (2552) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับ และยกย่องจากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจ และให้ความร่วมมือความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหรือบังคับบัญชาประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ เพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้” กล่าวคือ บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง การเป็นผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงาน เพื่อที่จะยกระดับความเป็นผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานมาร่วมมือในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของประเพณีฮีตสิบสองให้ดี เพื่อจะได้เห็นถึงความหมาย ความสำคัญของการ

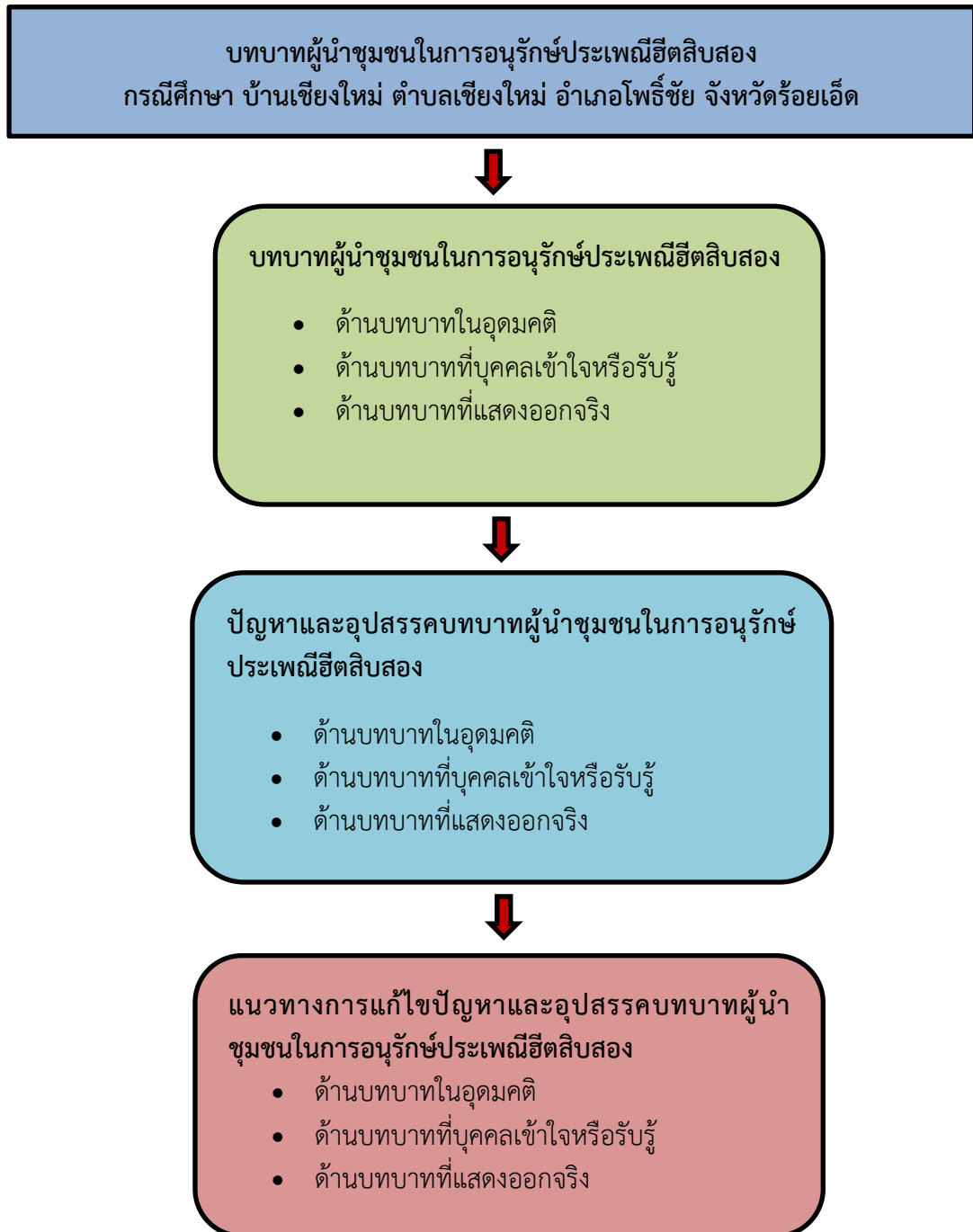
อนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองการช่วยเหลือกันจากทุกฝ่ายเพื่ออนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ที่คอยชี้นำผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของรัตติกรณังจิรวิศาล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะพฤติกรรมความสามารถหรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์หรือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้คนเชื่อถือศรัทธาการยอมรับความพยายามอุทิศตัวการใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง “ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง” กล่าวคือ การเป็นผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงาน เพื่อที่จะยกระดับความเป็นผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบและต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานมาร่วมมือในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของประเพณีฮีตสิบสองให้ดี เพื่อจะได้เห็นถึงความหมายความสำคัญของการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง การช่วยเหลือกันจากทุกฝ่ายเพื่ออนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ที่คอยชี้นำผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เชิญชวนให้ทุกคนอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองเราต้องช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองของเราให้อยู่กับบ้านของเราไปนานแสนนานจนเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไปว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้นั้นรักและหวงแหนต่อประเพณีที่บรรพบุรุษของเราสร้างสรรค์คอยอธิบายและปลูกฝังให้ลูกหลาน มีความรักในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองและเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลานให้ปฏิบัติตามผู้นำชุมชนจะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม คือ จะต้องปฏิบัติงานในลักษณะอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันด้วยดี จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2560) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองการที่สามารถทำให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า "มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างเป็นสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศเพื่อกิจการของชุมชน ขณะเดียวกันนั้นต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาส และได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง กรณีสืบศึกษา บ้านเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ควรช่วยกันคอยสอดส่องดูแลช่วยเหลือ คอยเอาใจใส่และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง

1.2 ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ควรปรึกษาหารือในการจัดทำงบประมาณ เพื่อใช้ในการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองให้คงอยู่สืบต่อไป

1.3 ประชาชนในพื้นที่ควรปลูกฝังค่านิยมให้กับคนรุ่นหลัง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้คำนึงถึงความสำคัญของประเพณีฮีตสิบสอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหาแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองและวัฒนธรรมของพื้นที่

2.2 ควรศึกษาค่านิยมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง

เอกสารอ้างอิง

เกษม จันทรแก้ว. (2536). *แนวคิดพื้นฐานทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*.

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำนง อธิวัฒน์สิทธิ์. (2551). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เนตรพัฒนา ยาวีราข. (2552). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

บุญตา ไกลเลิศ. (2550). *บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน*

เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเทพสตรี.

ปรีชา พินทอง. (2534). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซต.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2560). *ความมุ่งมั่นของผู้นำในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีการวิจัย และแนวทางการสู่การพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์

ศราวุธ ไชยชโย. (2560). *ยุทธศาสตร์การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร. : เอ็กสเปอร์เนท.

สงวนศรี วิรัชชัย. (2528). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศึกษาพร.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). *ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ*. เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย.

อัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง. (2551). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง. (2562). *การพัฒนาบุคคล กลุ่ม และชุมชน*. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
Factors Affecting the Graduation of Graduate Students at
Kanchanaburi Rajabhat University.

สุจิตรา ศิริการุณย์,¹ วรรณวรา พลายงาม,² และบุษบา สังข์วรรณ³
Sujitra Sirikarun,¹ Wanwara Plaingam,² and Budsaba Sungwana³

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

^{1, 2, 3}Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: sujitra0542518@kru.ac.th

^{1, 2, 3}งานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

^{1, 2, 3}Graduate School Office, Kanchanaburi Rajabhat University

²Corresponding Author, E-mail: the_mang_por@kru.ac.th

Received 07/09/2025 | Revised 21/09/2025 | Accepted 21/09/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2564–2566 จำนวน 110 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ด้านครอบครัวและเพื่อน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านครอบครัวและเพื่อน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรมากกว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; การสำเร็จการศึกษา; บัณฑิตศึกษา

Abstract

This research aimed to investigate the factors affecting the graduation of graduate students and to compare these factors between students who complete their programs within the prescribed timeframe and those who graduate beyond the expected duration. The study sample consisted of 110 graduate students from Kanchanaburi Rajabhat University who completed their studies during the academic years 2021–2023, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-level scale questionnaire, and data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The findings were as follow: 1) The factors influencing the graduation of graduate students at Kanchanaburi Rajabhat University, overall and in individual aspect, were at a high level. Ranked in descending order, the aspects were: achievement motivation, student characteristics, thesis advisor characteristics, family and friends, and facilities. 2) The comparison of factors influencing on-time graduation versus delayed graduation among graduate students revealed that, overall, there was a statistically significant difference at the 0.01 level. When examined by specific aspects, student characteristics, achievement motivation, and family and friends also showed statistically significant differences at the 0.01 level. These results indicate that graduate students who completed their programs on time demonstrated higher levels compared to those who graduated later than scheduled.

Keywords: Factors Affecting; Graduation; Graduate Students

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีวิทยาการและองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นอย่างมากและตลอดเวลาทำให้หน่วยงานต่าง ๆ มีความต้องการที่จะได้บุคลากรที่มีความสามารถที่จะ นำมาพัฒนาองค์กรให้มีการเติบโต นอกจากนี้ความต้องการส่วนบุคคล ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเพิ่มโอกาสในการเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ รายได้ที่เกิดจากการปรับคุณวุฒิ หรือมีความต้องการในการที่จะประกอบอาชีพหรือทำธุรกิจส่วนตัวจากความต้องการและปัจจัยดังกล่าว จึงเป็นแรงผลักดันให้ต้องมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ดังนั้นการศึกษาในระดับปริญญาโทจึงเป็นทางเลือกเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนมีการเปิดสอนในระดับปริญญาโทเพิ่มมากขึ้นและมีการแข่งขันที่สูงในการนำเสนอความโดดเด่นของแต่ละสถาบัน

การจัดการบริหารการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจนเพื่อให้ระบบการศึกษาของไทยมีมาตรฐานมีทิศทางในทางที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมต่าง ๆ รัฐบาลจึงมีกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการศึกษาออกอย่างชัดเจน คือ การกำหนดภาคบังคับที่ประเทศไทยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษา ขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนในระดับอุดมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มุ่งศึกษาต่อก็

อาจเข้าศึกษาในสถาบันศึกษา อาจจะเป็นการศึกษาปริญญาตรีต่อเนื่อง หรือ การศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนั้นการศึกษาจึงจำเป็นต่อคนทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วันทำงาน หรือวัยสูงอายุ ส่งผลถึงการเลือกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป เพื่อพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญ วิธีการปฏิบัติเฉพาะสาขา ทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาสามารถปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ถือเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานของบุคคล ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลที่ดีขึ้น (ณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม, 2564: 5)

ปัจจุบันการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก หรือระดับบัณฑิตศึกษานั้น ได้มีผู้นิยมเข้าศึกษาต่อกันมากขึ้นเนื่องจากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยมีอาจารย์ที่จบการศึกษาทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากต่างประเทศ เป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถเปิดสอนในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอกได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนที่สำคัญอีกอย่างก็คือ ค่านิยมในปริญญาตามที่กล่าวมาข้างต้น คือ ค่านิยมที่กล่าวว่าการได้รับวุฒิการศึกษาที่สูง จะทำให้เราประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น สาเหตุต่อมาของการเลือกศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา เนื่องจากว่าบัณฑิตผู้จบใหม่นั้น ยังมีความรู้สึกที่ไม่อยากทำงาน เพราะไม่ทราบว่าตนนั้นต้องการประกอบอาชีพอะไร เพราะคนไทยจะนิยมเรียนสาขาที่สำเร็จ การศึกษาง่าย การเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญาโท จึงถือเป็นการค้นหาตัวเองอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาโท กล่าวอ้างถึงอีกปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การศึกษาต่อเพราะกระแสนิยม เพราะต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม และต้องการความมีชื่อเสียง (วันวิสาข์ แก้วสมบุญ, 2566) ซึ่งการศึกษาระดับปริญญาตรีอาจไม่เพียงพอต่อการทำงานหรือการสร้างโอกาส ความก้าวหน้า จึงมีการเปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนถือเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่สนใจที่จะศึกษาต่อสามารถเลือกเข้าศึกษา ต่อได้ตามความต้องการ จึงเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่สนใจสามารถเลือกเข้าศึกษาต่อได้ ตามความต้องการ โดยสามารถศึกษาควบคู่ไปกับการทำงานได้ (ณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม, 2564: 5-6) ผลการวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนจนสำเร็จการศึกษา ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร คุณภาพการสอนของอาจารย์ที่ปรึกษา การสนับสนุนจากครอบครัวและสถาบัน ตลอดจนแรงจูงใจภายในของผู้เรียนเอง งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่านักศึกษาที่มีความสามารถในการจัดการเวลาและมีวินัยในการเรียนรู้นั้นมักจะสำเร็จการศึกษาได้ตามกำหนด ในขณะที่ผู้ที่มีการงานประจำหรือมีข้อจำกัดทางการเงินมักประสบปัญหาในการยืดระยะเวลาการศึกษาให้ยาวนานขึ้น เช่น งานวิจัยของ (ณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม, 2564); (วันวิสาข์ แก้วสมบุญ, 2566)

การศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 ได้กำหนดเวลาศึกษาในแต่ละระดับดังนี้ การศึกษาในระดับปริญญาโท ให้เวลาศึกษาไม่เกิน 5 ปีการศึกษา ระดับปริญญาเอก สำหรับผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกให้ใช้เวลาศึกษา ไม่เกิน 8 ปีการศึกษา ส่วนผู้ที่สำเร็จปริญญาโทแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกให้ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 6 ปี เนื่องจากระบบการศึกษาในประเทศไทยได้ขยายตัว มากขึ้น จึงมีผู้เลือกศึกษาต่อเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ให้ มากขึ้นสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ วิชาการ ตลอดจนความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันโลกที่เปลี่ยนไปตลอดเวลา

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา ที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานวิชาชีพให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย (งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2562: 5) ในรอบปีการศึกษา 2564-2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม พบว่านักศึกษาส่วนหนึ่งไม่สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามกำหนด งานวิจัยที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยทั่วไปของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในภาพรวมของประเทศหรือสถาบันขนาดใหญ่ แต่ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาบริบทเฉพาะของมหาวิทยาลัยภูมิภาค โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีซึ่งมีสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างผู้เรียนที่แตกต่างออกไป งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จ การศึกษาตามระยะเวลาของหลักสูตร และนำมาพัฒนาพัฒนาปรับปรุงด้านการผลิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้ให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลา ของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์จากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาของ ญัฐวัฒน์ โจรนวุฒิธรรม (2564: 3-4) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะนักศึกษา 2) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 3) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ด้านครอบครัวและเพื่อน และ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

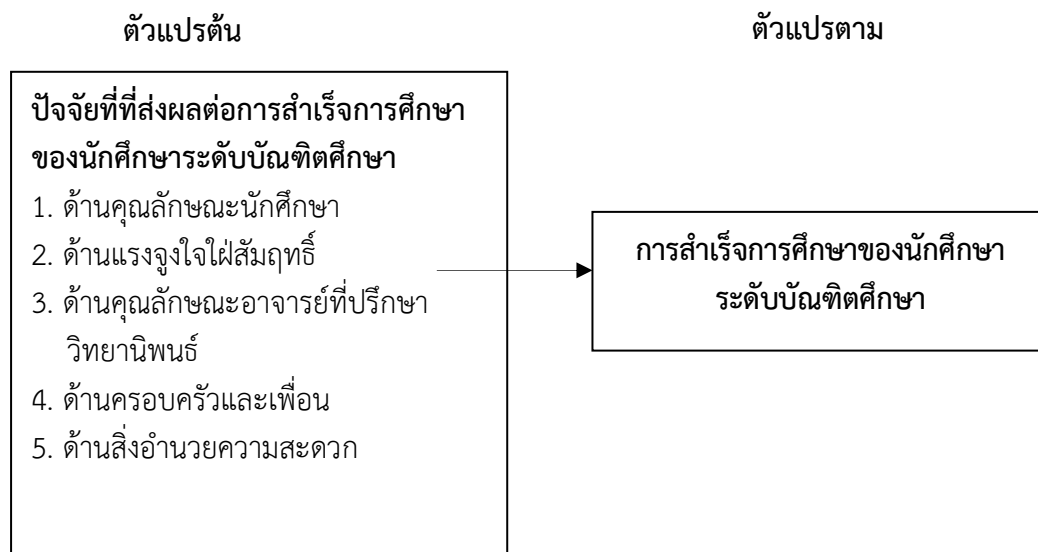
1. แวน ซีวี เมอร์รี (Van Cleve Morris, 1961: 52-60) ได้กล่าวว่าการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง การพัฒนาของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาศิลปะที่ให้ความร่วมมือกับธรรมชาติและเป็นศิลปะในการปรับปรุงธรรมชาติการศึกษาช่วยพัฒนาร่างกายให้มีทักษะดีขึ้นช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเองนอกจากนั้นยังช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยของมนุษย์อีกด้วย

2. สมพร สุทัศน์ (2562: 29) ได้กล่าวไว้ว่า การจูงใจเป็นการกระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้นหรือมีแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ พฤติกรรมทางสังคมและพฤติกรรมการทำงานโดยเฉพาะในองค์กร ผู้นำมีหน้าที่โดยตรงในการจูงใจผู้ร่วมงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะทำงานเต็มความสามารถหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเต็มใจในการทำงานการจูงใจเป็นเรื่องของการสนองความต้องการที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

3. บลูม (Bloom อ้างใน ปัญญา ชูช่วย, 2561: 12) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีตัวแปรอยู่ 3 ประการที่เกี่ยวข้อง คือ 1) พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Entry Behaviors) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความถนัด และพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อน 2) คุณลักษณะทางจิตใจ (Affective Entry Characteristics) หมายถึง แรงจูงใจที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน อยากรู้สิ่งใหม่ ได้แก่ ความสนใจในวิชาเรียน เจตคติต่อนักวิชา ระบบ การเรียนและสถาบัน การยอมรับความสามารถของตนเอง เป็นต้น 3) คุณภาพทางการเรียนการสอน (Quality of Instruction) หมายถึง การเรียนการสอน หรือประสิทธิผลที่ผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียน ได้แก่ การได้รับความแนะนำ การปฏิบัติ และ แรงเสริมของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีที่สำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2564 – 2566 จำนวน 153 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2564 – 2566 จำนวน 110 คน คำนวณจากสูตรการสุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ความคลาดเคลื่อนใน

การสุ่ม 5% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

E = ความคาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดเป็น .05 สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$n = \frac{108}{1 + 108 \times (0.05)^2}$$

$$= 110 \text{ คน}$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีแบบสอบถามประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา หลักสูตร สาขาวิชา ผลการเรียนเฉลี่ย รายได้ต่อเดือน ลักษณะการศึกษา สถานภาพที่พักอาศัยในปัจจุบัน ระยะเวลาจากที่พักถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และการสำเร็จการศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมี 5 ด้าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert, 1976: 19) มี 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง มีความคิดเห็นน้อย

ระดับ 3 หมายถึง มีความคิดเห็นปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มีความคิดเห็นมาก

ระดับ 5 หมายถึง มีความคิดเห็นมากที่สุด

และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

2.3 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ศึกษา พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 50 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ ไปยังไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของ นักศึกษาและ โพรประธานนักศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์กรอกข้อมูลกรอกแบบสอบถาม จำนวน 110 ชุด โดย กำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน ทางออนไลน์ และผู้วิจัยเก็บ รวบรวมข้อมูลเอง พบว่าได้ข้อมูลกลับคืนมาจำนวน 110 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจง ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) เป็นดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 แปลว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 แปลว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 แปลว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 แปลว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 แปลว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในระดับน้อยที่สุด

3.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่า

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.46 มีอายุอยู่ระหว่าง 31–40 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.82 ศึกษาในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 100.00 ระดับปริญญาเอกยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คิดเป็นร้อยละ 99.09 ศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85.46 มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.50-4.00 คิดเป็นร้อยละ 89.09 ส่วนใหญ่มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.91 มีลักษณะการศึกษาแบบทำงานควบคู่กับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 93.64 พักอาศัยในปัจจุบันอยู่บ้านของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 35.45 มีการเดินในระยะทางจากที่พักถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 31 กิโลเมตรขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 51.82 และสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรปริญญาโท (2 ปี) คิดเป็นร้อยละ 74.55

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ด้านครอบครัวและเพื่อน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านคุณลักษณะนักศึกษา	4.29	0.57	มาก
2. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.33	0.58	มาก
3. ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	4.21	0.45	มาก
4. ด้านครอบครัวและเพื่อน	4.11	0.39	มาก
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.09	0.43	มาก
รวมเฉลี่ย	4.21	0.33	มาก

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านครอบครัวและเพื่อน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรมากกว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จ การศึกษาของนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา ในภาพรวม	การสำเร็จการศึกษา				t	Sig.
	ตามแผน (n=82)		ล่าช้า (n=28)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านคุณลักษณะนักศึกษา	4.25	0.62	4.38	0.35	-1.01**	0.001
2. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.28	0.64	4.48	0.33	-1.55**	0.004
3. ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ ปรึกษาวิทยานิพนธ์	4.18	0.49	4.30	0.33	-1.21	0.049
4. ด้านครอบครัวและเพื่อน	4.17	0.41	3.94	0.25	2.79**	0.004
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.21	0.38	3.73	0.35	5.72	0.818
รวมเฉลี่ย	4.22	0.37	4.17	0.16	0.72**	0.001

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งใจเรียนจนสำเร็จ แม้มีปัญหาหรืออุปสรรคมารบกวน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพัฒนาวิชาชีพของตน ดังที่ โมลี สุทธิโมลีโพธิ์ (2563) ได้กล่าวว่า ความต้องการหรือความปรารถนาของบุคคลที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ตระหนักและตั้งใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ดี และมาตรฐานอันดีเลิศพร้อมกับความบรรลุเป้าหมายในระดับสูงโดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานและบุคคลเพื่อให้ได้มาตรฐานและดีกว่าบุคคลอื่นและเป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรม มีความมุ่งมั่น ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงมีความท้าทายและกล้าเสี่ยง ฝ่าฟันอุปสรรคด้วยความหวังที่จะทำงานให้สำเร็จมากกว่ากลัวความล้มเหลว เลือกทำสิ่งที่ยากพอเหมาะกับความต้องการของตนเอง ชอบที่จะทำงานท่ามกลางปัญหามากกว่าหนีแล้ววิ่งไปหาโอกาส มีแผนการระยะยาวบวกกับมีทักษะในการจัดระบบงาน และจะติดตามผลการกระทำของตนเอง เมื่อทราบแล้วยังพยายามทำให้ดีขึ้นไปกว่าเดิมอีกโดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทนหรือรางวัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภา ภิญญเสริมรัตน์ (2567) ได้ศึกษาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาของการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท) คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า ทุกด้าน นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม (2563) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในภาพรวมบัณฑิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านบัณฑิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวิจัยของสุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น และคณะ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และดิสรรัตน์ โคตรสุมาตร์ (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาของการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.1 ด้านคุณลักษณะนักศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาส่งงานที่ได้รับมอบหมายครบตามระยะเวลาที่กำหนด เข้าเรียนตรงต่อเวลา และมีความต้องการที่จะเรียนให้สำเร็จภายในเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด ตั้งใจฟังอาจารย์สอนเป็นประจำซักถามอาจารย์เมื่อไม่เข้าใจเนื้อหาในการศึกษารายวิชานั้น ๆ ดังที่ โมลี สุทธิโมลีโพธิ์ (2563) กล่าวว่า การพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจของตนเองมิใช่หวังให้คนอื่นยกย่องแต่เป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลในการค้นหาหนทางในการจัดการกับปัญหาสิ่งดังกล่าวด้วยความรับผิดชอบต่อตัวความสำเร็จด้วยตนเอง สถานการณ์บางอย่างอาจสำเร็จหรือล้มเหลวโดยใช้โอกาสสิ่งสำคัญก็คือความสำเร็จนั้นต้องเป็นผลที่มาจากพร้อมทั้งทักษะความสามารถและความพยายามที่มาจากตัวเอง ส่วนสง่า คำคำ (2559) กล่าวว่า คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันถึงความสำเร็จของการศึกษาในระดับบัณฑิตซึ่งต้องมีแรงจูงใจ เจตคติ พฤติกรรมส่วนบุคคล ความสนใจ ความตั้งใจและความมุ่งมั่น องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นแรงผลักดันถึงความสำเร็จและความล้มเหลวในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้

1.2 ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งใจเรียนจนสำเร็จ แม้มีปัญหาหรืออุปสรรคมารบกวน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพัฒนาวิชาชีพของตน มีการศึกษาข้อมูลและวางแผนการศึกษาเป็นอย่างดีก่อนการเลือกสาขาวิชาที่เรียน ดังที่ โมลี สุทธิโมลิโพธิ์ (2563) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการหรือความปรารถนาของบุคคลที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ตระหนักและตั้งใจกระทำให้สิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ดี และมาตรฐานอันดีเลิศพร้อมกับความบรรลุเป้าหมายในระดับสูง โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานและบุคคลเพื่อให้ได้มาตรฐานและดีกว่าบุคคลอื่น และเป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรมมีความมุ่งมั่น ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ ในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูง มีความกล้าเสี่ยงฝ่าฟันอุปสรรคด้วยความหวังที่จะทำงานให้สำเร็จ มากกว่ากลัวการล้มเหลว เลือกทำในสิ่งที่ยากพอเหมาะกับความต้องการของตนเอง ชอบทำงานท่ามกลางปัญหา มากกว่าหนีและวิ่งไปหาโอกาสมีแผนการระยะยาวบวกกับมีทักษะในการจัดระบบงานและจะติดตามผลการกระทำของตนเอง เมื่อทราบแล้วยังพยายามทำให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีกโดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทนหรือรางวัล

1.3 ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษามีความเสียสละ มีความเป็นกันเองไม่ถือตัว ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา สื่อความหมายกับนักศึกษาได้ชัดเจน มีความรู้ความสามารถในด้านสถิติ สามารถชี้แนะแนวทางการเลือกใช้สถิติได้อย่างถูกต้องและอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์มีความชำนาญและประสบการณ์ในวิทยานิพนธ์ที่ตนรับผิดชอบ ควบคุมการดำเนินงานวิจัยอย่างมีแบบแผนตามกระบวนการวิจัย ดังที่ จตุรงค์ เหมรา (2560) ได้กล่าวว่าการทำวิทยานิพนธ์เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนอีกลักษณะหนึ่งที่ประกอบด้วย การจัดการสอนของผู้สอน ลักษณะของผู้สอน และความในการเรียนของผู้เรียน สถาบันส่วนใหญ่ในทุกประเทศ จัดให้มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อคอยให้คำแนะนำคำปรึกษาให้กับนักศึกษาได้ครบทุกด้าน เช่น อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาด้านกิจกรรม และอาจารย์ที่ปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันรับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติร่วมกันเพื่อนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์และเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในการปฏิบัติด้วยเช่นกัน ส่วน ณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม (2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะการให้คำปรึกษา การตัดสินใจ และความสามารถในการชี้แนะหรือชี้นำเข้าสู่สังคมของนักศึกษา เป้าหมายของการให้คำปรึกษาคือการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาไม่ใช่อารมณ์หรือความรู้สึกแต่ควรให้นักศึกษารู้จักคิดประเมินและตัดสินใจด้วยตนเอง

1.4 ด้านครอบครัวและเพื่อน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษามีเพื่อนที่เป็นผู้นำในรุ่นชักชวนกันเรียน และคอยติดตามสอบถามการทำวิทยานิพนธ์ของเพื่อนในรุ่น ครอบครัว/ผู้ปกครองให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือเวลาเกิดปัญหาทางการเรียน และครอบครัว/ผู้ปกครอง จะสอบถามและให้ความสนใจติดตามผลการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ครอบครัว ผู้ปกครอง/สนับสนุนด้านการเงินอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักศึกษามีกำลังใจ ตั้งใจในการเรียนและไม่ต้องหารายได้ระหว่างเรียน ดังที่ สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การที่บุคคลมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและมีการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกันอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่ ความสามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นได้และการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน การให้และการยอมรับโดยมีปัจจัยส่งเสริมสัมพันธภาพไว้ 4 ประเภท คือ 1) การเปิดเผย

ความรู้สึก 2) มีความรู้สึกร่วม 3) เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น และ 4) การยอมรับโดยไม่เห็นด้วยคือการเป็นผู้ฟังที่ดีที่พยายามทำความเข้าใจโดยประเมินบุคคลอื่นและให้ความสนใจบุคคลอื่น ส่วนจุริราพรรณ คงช่วย (2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเรียนเกี่ยวกับเพื่อนร่วมชั้น ประกอบด้วย ความสนใจในการเลือกเรียนของเพื่อนร่วมชั้น พฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น การมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของเพื่อนร่วมชั้น สรุปได้ว่าความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน จึงมีความสำคัญอย่างมากในการกำหนดบุคลิกภาพและพฤติกรรมการเรียนบางอย่างของนักศึกษา ซึ่งอาจจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้ ถ้า นักศึกษามีการเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะที่ดีในการเรียน ก็ย่อมจะเป็นตัวอย่างที่ดีและส่งเสริมพฤติกรรมทางการเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพของนักศึกษาได้

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีได้จัดสถานที่เรียนมีความเหมาะสม มีบรรยากาศเหมาะสมสำหรับการเรียน มีสถานที่สำหรับพักผ่อนและผ่อนคลายจากการเรียน เช่น ร้านกาแฟ และห้องสมุดมีหนังสือและเอกสารที่เพียงพอต่อการค้นคว้าประกอบการเรียน ห้องเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนที่เหมาะสมและเพียงพอ ดังที่ณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม (2564) ได้กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญในการศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย อาคารสถานที่การจัดการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด โรงอาหาร หรือทุนการศึกษา เป็นต้น จากพจนานุกรม Oxford ได้ให้ความหมายว่า สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นคุณลักษณะหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พึงปรารถนาหรือเป็นประโยชน์ของสถานที่ ส่วนพจนานุกรม Merriam-Webster ระบุว่าสิ่งอำนวยความสะดวก คือ สิ่งนำไปสู่ความสะดวกสบายหรือความเพลิดเพลิน จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญอย่างมากในการศึกษา อาจส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาได้ ถ้าสิ่งอำนวยความสะดวกมีพร้อมและง่ายต่อการใช้งานก็จะทำให้การทำงานหรือการทำงานหรือการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่นและส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาได้โดยตรง

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรมากกว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในการศึกษา มีการทบทวนความรู้ทุกครั้งหลังเรียน สาขาที่เลือกเรียนเหมาะสมกับนิสัยส่วนตัวและบุคลิกภาพที่เลือกเรียน เข้าเรียนตรงต่อเวลา ศึกษาข้อมูลและวางแผนการศึกษาเป็นอย่างดีก่อนการเลือกสาขาวิชาที่เรียน ตั้งใจเรียนจนสำเร็จ แม้มีปัญหาหรืออุปสรรคมารบกวน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนเมื่อตัดสินใจลงมือทำแล้วต้องทำให้สำเร็จ และมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงผลการเรียนของตนเองให้ดีขึ้น โดยมีครอบครัวและผู้ปกครองจะสอบถามให้ความสนใจติดตามผลการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และเพื่อนที่เป็นผู้นำในรุ่นชักชวนกันเรียน และคอยติดตามสอบถามการทำวิทยานิพนธ์ของเพื่อนในรุ่นทำให้นักศึกษารู้สึกว่าเป็นคนสำคัญในครอบครัวและให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือเวลาเกิดปัญหาทางการเรียน ดังที่ บลูม (Bloom, 1976) ได้ศึกษาพฤติกรรมดังนี้ 1) พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Entry Behaviors) คือ ความรู้ ความสามารถทักษะความถนัดและพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อน 2) คุณลักษณะทางจิตใจ (Affective Entry Characteristics) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน อยากรู้สิ่งใหม่ได้แก่ความสนใจในวิชาเรียนเจตคติต่อเนื้อหาวิชาระบบการเรียนและสถาบันการ

ยอมรับความสามารถของตนเอง เป็นต้น 3) คุณภาพทางการเรียนการสอน (Quality of Instruction) คือ การเรียนการสอน หรือประสิทธิผลที่ผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียน ได้แก่การได้รับคำแนะนำการปฏิบัติและแรงเสริมของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน เป็นต้น จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภา ภิญญูเสริมรัตน์ (2567) ได้ศึกษาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาของการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท) คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับญานิศา ทิพวะลี (2565) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการสำเร็จการศึกษา ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการสำเร็จการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับอุทุมพร ไฉนลาด และจตุรี ไตรอัม (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1.1 ควรสนับสนุนให้เกิดการสร้างเจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนแก่นิสิตให้มีการวางแผนการเรียนอย่างเป็นระบบ หาจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง หรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียนเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

1.2 สร้างแรงจูงใจในการเรียนแก่นิสิตมีความพร้อมในการเรียนและมีกิจกรรมที่เสริมสร้างแรงจูงใจให้นิสิตตลอดระยะเวลาเรียนเพื่อให้ นิสิตนักศึกษาเกิดกำลังใจและมีแรงผลักดันในการเรียน

1.3 ควรจัดประชุมสัมมนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การศึกษาอิสระ เพื่อจัดทำแผนและโครงการในการพัฒนาระบบรูปแบบการให้คำปรึกษาและกำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์ในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานระยะเวลาในการเรียนและการสำเร็จการศึกษาของนิสิตนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

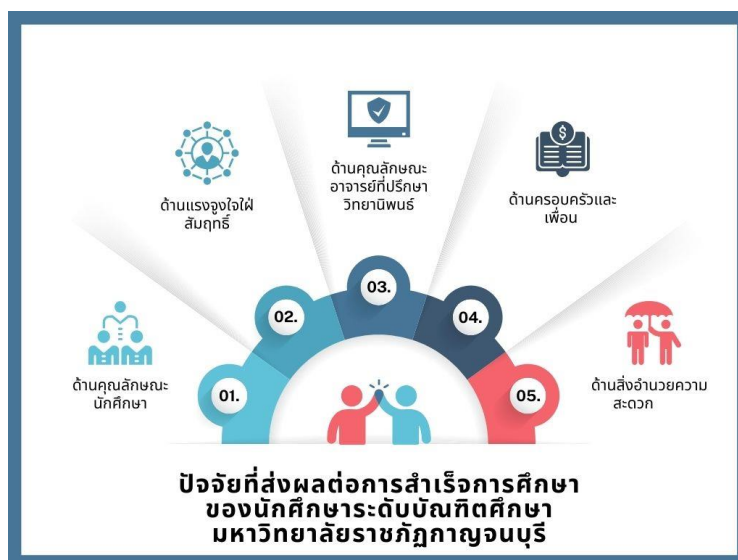
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาล่าช้าของนักศึกษาเพื่อให้ทราบถึงประเด็นเชิงลบและเชิงบวกในการจัดการศึกษา

2.2 ควรนำตัวแปรด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปพัฒนารูปแบบการวิจัยที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงซึ่งเป็นการพัฒนาระบบกลไกของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในแต่ละหลักสูตรได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยครั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะนักศึกษา 2) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 3) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ด้านครอบครัวและเพื่อน และ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเน้นการพัฒนาความรู้เชิงลึกและทักษะการวิจัย โดยผู้เรียนต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามมาตรฐานวิชาการ หลักการสำคัญคือการปฏิบัติตามเกณฑ์ของหลักสูตรการทำวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระอย่างมีคุณภาพ พร้อมยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่าแก่ตนเองและสังคม ประกอบด้วย 5 ด้าน จึงมีภาพประกอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

บทสรุป

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ด้านครอบครัวและเพื่อน และด้านสิ่งแวดล้อม
2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านครอบครัวและเพื่อน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามแผนระยะเวลาของหลักสูตรมากกว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาล่าช้า

เอกสารอ้างอิง

- จตุรงค์ เหมรา. (2560). *หลักการและการปฏิบัติ: การทดสอบสมรรถภาพทางกาย*. หจก.ลำปาง บรรณกิจพิมพ์.
- ญาณิศา ทิพพะลี. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการสำเร็จการศึกษา ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา*. 267-281
- ณัฐวัฒน์ วัฒนุฒิธรรม. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ดิลกรัตน์ โคตรสุมาตย์ และชัยญา อภิบาลกุล. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการสำเร็จ การศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. EDGKKUJ, 5(3), 17-27.

- นิภา ภิญโญเสริมรัตน์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาของการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท) คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 11(3), 86-100.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปัญญา ชูช่วย. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โมลี สุทธิโมลีโพธิ. (2563). ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 5(2), 12-17.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. (2562). *คู่มือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประจำปีการศึกษา 2562*. กาญจนบุรี: งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน.
- รุจิราพรรณ คงช่วย. (2567). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัย ราชภัฏสงขลา สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- วันวิสาข์ แก้วสมบุญ. (2556). เหตุจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. ปีที่ 13(2). 104-118.
- สง่า คำคำ. (2559). *การศึกษาเจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาชั้นปวส. ปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559*. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมพร สุทัศน์. (2562). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุทุมพร ไฉนลาด และจงดี โตอิม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(2), 165-177
- Bloom, J. R. (1987). *People in organization: An introduction to organization Behavior*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill
- Likert, R. (1976). *Management styles and the human component*. New York: AMACom.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.
- Van Cleve Morris, J. R. (1961). *Leading teams: Setting the stage for great performances*. Boston: Harvard business school press.

การพัฒนาทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ:
กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

The Development of an Environmental Skills Training Activity Package for Students in
Chaiyaphum Province: A Case Study of Ban Chor Raka School,
Mueang District, Chaiyaphum Province.

¹ตะวัน จำปาโพธิ์, ²บุญญาพร พูลบวรรักษ์ และ ³นภาพร เหลาเพชร

¹Tawan Chumpaphof, ²Poonyaporn Poolborwornrak, ³Napaporn Lhaphet

¹คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³โรงเรียนเทศบาลบ้านบางเหนียว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

¹Faculty of Education and Human Development Rajabhat Chaiyaphum University

²Faculty of Liberal Arts and Science, Chaiyaphum Rajabhat University

³Ban Bang Niew Municipal School, Mueang District, Phuket Province

¹E-mail: Chumpapho@hotmail.com, ²E-mail: ning_nantha@hotmail.com,

³E-mail: napaporn@hotmail.com

Received 16/09/2025 | Revised 23/09/2025 | Accepted 23/09/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิด ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน ได้จากการกำหนดให้นักเรียนที่เป็นสภานักเรียน หัวหน้าห้อง และรองหัวหน้าห้องเรียน โรงเรียนบ้านช่อระกา ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แบบวัดทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแบบวัดทักษะต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การหาค่าความยากง่าย การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) และสถิติทดสอบสมมติฐาน Paired t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 แสดงว่ามีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนที่เข้าร่วม

กิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม มีความรู้และทัศนคติหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรม; การอนุรักษ์; ทัศนคติ; ความรู้

Abstract

This research aimed to: 1) Develop environmental skills training activities at Ban Chora Ka School, Mueang District, Chaiyaphum Province. 2) Compare the knowledge, attitudes, and skills in environmental conservation before and after training among secondary school students in Mueang District, Chaiyaphum Province. The sample consisted of 30 students from Ban Chora Ka School, Mueang District, Chaiyaphum Province, selected through purposive sampling. The instruments used for data collection included an environmental conservation knowledge test, an environmental conservation attitude test, and an environmental conservation skills test. The statistical methods used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The statistical methods used for instrument quality analysis included content validity, difficulty level, discrimination power, reliability, and the paired t-test. The research results indicated that: 1. The development of environmental skills training activity packages for students in Chaiyaphum Province, using Ban Chora Ka School, Mueang District, Chaiyaphum Province, as a case study, was evaluated for quality. The index of consistency assessed by experts ranged from 0.60 to 1.00, confirming that the quality met the specified criteria. 2. Students who participated in the environmental skills training activities demonstrated significantly higher knowledge and improved attitudes after completing the activities, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Community charter; repetitive; Attitude; knowledge

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ซึ่งมีสาเหตุหลักจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้น แม้จะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมากมายที่เข้ามาจัดการปัญหา แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชาชนขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนยังขาดการนำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้การแก้ปัญหาขาดความต่อเนื่องและเป็นองค์รวม การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกเป็นเรื่องซับซ้อนที่ต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน ไม่สามารถพึ่งพาวิธีใดวิธีหนึ่งได้เพียงลำพัง จากการสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ดอนและเนินเขา มีป่าโปร่งและแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือมลพิษทางอากาศ รองลงมาคือปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสีย ดินเสื่อมสภาพ มลพิษทางเสียง และปัญหาป่าไม้ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนขาดความรู้ ความตระหนัก และทัศนคติที่ดีในการแก้ไขปัญหา การ

จะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องปลูกฝังความรู้ ความตระหนัก และทัศนคติที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้พวกเขามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงต่อไป (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

โรงเรียนช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่บ้านช่อระกา หมู่ 9 ถนนชัยภูมิ – ตาดโตน ตำบลนาผาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบล จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการที่จะขยายการมัธยมศึกษาออกสู่ชนบท ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนบุคลากร จำนวน 17 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 255 คน และส่วนใหญ่เด็กนักเรียนที่เรียน เป็นคนในพื้นที่บ้านช่อระกาและพื้นที่ใกล้เคียง จากที่ศึกษา พบว่า ต้นเหตุสำคัญในการทำให้เกิดมลพิษทางด้านสิ่งแวดล้อม และในการจัดการในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นนักเรียนยังขาดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนาน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน

จากความสำคัญและที่มาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษาโรงเรียน บ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยสร้างกิจกรรมการฝึกอบรมและกระบวนการถ่ายทอดกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยมีการดำเนินการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้การบูรณาการกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความรู้ ทัศนคติที่ดี ในการแก้ไขปัญหาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันจะเป็นอีกแนวทางในการนำไปแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในระดับจังหวัด หรือประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของความรู้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2544) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นซึ่งผู้เรียนจำได้ อาจโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็นได้ยินจำได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจำกัดความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎโครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้เป็นต้น

อภิวรรณ หล้าพิมพ์ (2537) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการรักษาไว้ซึ่งข้อเท็จจริง จำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนได้

ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าความรู้ คือ เมื่อบุคคลได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ จากการเรียนรู้ การฝึกฝน การฝึกอบรม และที่เคยพบเห็นมา ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ จะทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดของเรื่องราวอันจะเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะสะสมและถ่ายทอดสืบทอดกันไปจนกลายเป็นความรู้ การวัดความรู้ความจำจึงจำเป็นต้องวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือวัดความระลึกได้จากประสบการณ์

ระดับความรู้

สมศักดิ์ เจียมทะวงษ์ (2539) กล่าวว่าระดับความรู้ (knowledge level) ว่าบุคคลจะสามารถพูดคุยกันรู้เรื่องได้ ถ้าหากมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะคุยกันเพียงพอ เรื่องใดที่มีความรู้น้อยไปก็ย่อมไม่สามารถจะนำไปพูดคุยให้ใครฟังได้ และขณะเดียวกันก็ไม่สามารถฟังเรื่องราวนั้นได้เข้าใจเพียงพออีกด้วย และมีข้อสังเกตว่าในบางครั้งการมีความรู้ในเรื่องใดมากเกินไปก็อาจจะพูดให้ผู้อื่นฟังแล้วไม่เข้าใจได้เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะการมีความรู้มากขึ้นนั้นจะมีผลในการสื่อสารมาก คนที่เรียนมาก ๆ มักจะใช้ศัพท์ยาก ๆ ในการสนทนา หรือพูดแต่เรื่องลึกซึ้ง เพราะตนคิดว่าผู้อื่นนั้นมีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกับตนนั้น ผู้พูดและผู้ฟังควรมีระดับความรู้ที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น ผู้ส่งสารจะต้องวิเคราะห์ผู้รับสารของตนเสียก่อนว่าจะอยู่ในระดับใดแล้วพยายามส่งสารออกไปในลักษณะที่ผู้ฟังจะรับและเข้าใจได้เป็นอย่างดี จึงจะทำให้ขบวนการสื่อสารนั้นได้ผลสมกับความตั้งใจ

การวัดความรู้

การวัดความรู้ตามหลักของ (Bloom, 1986) มีการวัดในสิ่งต่อไปนี้

1. ความสามารถที่เกี่ยวกับความจำ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการจำได้การระลึกได้ในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ กระบวนการและความคิดทฤษฎีต่าง ๆ
2. ความสามารถในการตีความและความเข้าใจในเนื้อหาสาระ เมื่อปรากฏอยู่ในรูปแบบรูปแบบภูมิ สัญลักษณ์หรือรูปแบบอื่น ๆ
3. ความสามารถในการประยุกต์ วิเคราะห์ สรุปและประเมินค่าจากเนื้อหาสาระในสถานการณ์ต่าง ๆ

เครื่องมือในการวัดความรู้มีหลายชนิดและที่นิยมใช้กันมาก คือ แบบทดสอบตามเนื้อหา ซึ่งแตกต่างกันออกไป แบบทดสอบ ถือว่าเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปเร้าผู้ถูกสอบให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ทำท่าทาง เป็นต้น เพื่อให้สังเกตเห็นหรือสามารถนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือให้คุณลักษณะของบุคคลนั้น รูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบสรุปการวัดความรู้ เป็นการวัดความจำ การตีความ ความเข้าใจ ร่วมกับการประยุกต์และวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือแบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบเป็นเครื่องมือประเภทข้อเขียนที่นิยมใช้กันทั่วไป มี 2 ชนิด คือ แบบความเรียง หรือแบบอัตนัย โดยเขียนตอบเป็นข้อความสั้นๆ ตามความเหมาะสม กับแบบปรนัย ซึ่งจะแบ่งเป็น 1) แบบเติมคำหรือเติมข้อความให้สมบูรณ์ 2) แบบถูก/ผิด 3) แบบตัวเลือก 4) แบบจับคู่ และ 5) แบบเลือกตอบ แบบทดสอบที่ดีต้องมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง สามารถที่จะจำแนกบุคคลที่มี ความรู้กับบุคคลที่ไม่มีความรู้ออกจากกันได้จริง ไม่ว่าแบบทดสอบนั้นจะเป็นแบบอัตนัยหรือปรนัย

ดังนั้น สรุปประเด็นสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ โดยพิจารณาว่าเมื่อเวลาผ่านไป พฤติกรรมของผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปในทิศทางใด กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ได้รับมีผลต่อการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด ซึ่งการศึกษาแนวนี้ช่วยให้เข้าใจกลไก กระบวนการ และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

ทัศนคติ (Attitude) มาจากคำว่า “Aptus” ในภาษาละติน ซึ่งตรงกับคำว่าความเหมาะสม หรือการปรุงแต่งทัศนคติเป็นพฤติกรรมเตรียมพร้อมทางสมองในการที่จะกระทำ ซึ่งจะบ่งบอก

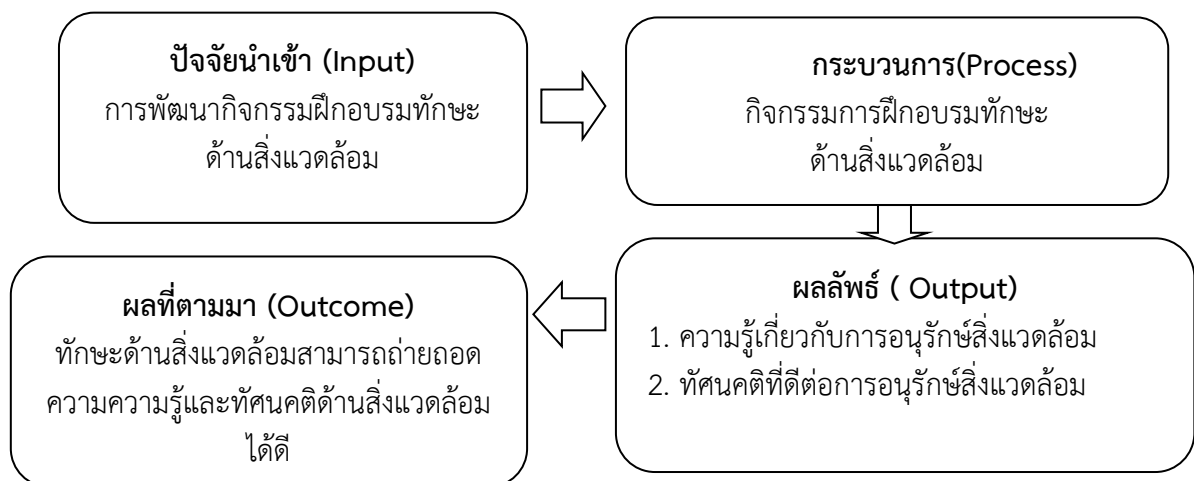

ถึงหน้าที่ของสภาวะจิตใจ หรือสภาพของอารมณ์ที่สลับซับซ้อนก่อนที่คนเราจะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหา โดยส่วนใหญ่แล้วจะขึ้นอยู่กับทัศนคติที่จะคงไว้ซึ่งสิ่งที่ตนเองมีประสบการณ์มาเพื่อที่จะรักษาเจตนาที่ถูกต้องไว้ จากประสบการณ์ที่ผ่านมามีความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องเป็นอย่างไร ตามระดับความเชื่อถือหรือระดับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเห็นได้ว่าทัศนคติเป็นนามธรรมที่เป็นพฤติกรรมภายในของคนเรา

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2544) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราก็สามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเรายังไงเราก็จะทราบทันที

ดังนั้นทัศนคติ คือ สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นผลจากประสบการณ์ ซึ่งทัศนคตินั้นเป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือการรับรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมาย โดยสรุป ทัศนคติ เป็นเรื่องของจิตใจ ทำให้ ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคล ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทัศนคติ มีผลให้มีการแสดง พฤติกรรม ออกมา จะเห็นได้ว่า ทัศนคติประกอบด้วย ความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกนั้น ออกมาโดยทางพฤติกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม โดยการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ความรู้ นำไปสู่การพัฒนาทัศนคติและทักษะต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะด้านสิ่งแวดล้อม หลังจากนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการฝึกอบรม จะได้รับความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลที่ตามมาคือ มีทักษะด้านสิ่งแวดล้อมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ดีและสืบต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 255 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ใช้การเลือกแบบเจาะจง และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการจัดกิจกรรม คือ

1. ชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

เครื่องมือวัดและประเมินผล คือ

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. แบบวัดทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการศึกษาจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดขอบเขต และโครงสร้างเนื้อหาของคู่มือให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษา

3) สร้างชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ด้านขยะมูลฝอย

2. ด้านดิน

3. ด้านน้ำเสีย

4. ด้านอากาศ

5. ด้านเสียง

6. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4) นำชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ที่จัดทำขึ้นนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและข้อเสนอแนะ

5) จัดพิมพ์ชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง เที่ยงตรงของเนื้อหาชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ มีความสอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่มีความสอดคล้อง ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้

6) จัดพิมพ์ชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ที่มีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้

7) ปรับปรุงชุดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์
หลังจากได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือในการวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ
แบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
วิเคราะห์วัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของเนื้อหาในการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้

1.2) นำข้อมูลที่ศึกษามาสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ที่เป็นคำถามปลาย
เปิดมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) 4 ตัวเลือก คือ ก. ข. ค. และ ง. จำนวน 30 ข้อ โดย
กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน เน้นความสามารถในด้าน
ความรู้ ความจำ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.3) นำแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่สร้าง
ขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4) นำแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่ง
ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณาความสอดคล้อง เทียบตรงของ
แบบทดสอบวัดความรู้ มีลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ มีความ
สอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่มีความสอดคล้อง ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้

1.5) ปรับปรุงแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้
มีความสมบูรณ์หลังจากได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

1.6) นำแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ทำการ
ปรับปรุงแล้วจัดพิมพ์แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัด
ชัยภูมิ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างกลุ่ม เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และหา
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่า
ความยากง่ายของแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าความยากง่าย
ระหว่าง 0.20 – 0.8 มีจำนวน 30 ข้อ และเมื่อพิจารณาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่า ข้อคำถามจำนวน
30 ข้อ มีค่าวิกฤตประมาณ .306 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ พบว่า มีค่าเท่ากับ .9275 ซึ่งมีค่า
มากกว่า .80 ขึ้นไป ถือว่าแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมฉบับนี้มีความเชื่อมั่น สามารถ
นำไปเก็บข้อมูลได้

1.7) นำแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไป
ปรับปรุงแก้ไขทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
วิเคราะห์วัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของเนื้อหาในการสร้างแบบวัดทัศนคติศึกษา
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ และวิธีการสร้างแบบวัดทัศนคติ เพื่อนำมาเป็นแนวทาง
ในการสร้างแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2) นำข้อมูลที่ศึกษามาสร้างแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 30 ข้อ ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) กำหนดการตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งแบบวัดทัศนคติใช้มาตรวจวัดโดยใช้ความรู้สึกเป็นโดยกำหนดมีเป้าหมายในการวัด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้าน พฤติกรรม

2.3) นำแบบวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความ ถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4) นำแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณาความสอดคล้อง เทียบตรงของแบบวัดทัศนคติ ลักษณะ ของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ มีความสอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่มี ความสอดคล้อง ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2.5) ปรับปรุงแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีความ สมบูรณ์หลังจากได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.6) นำแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ทำการปรับปรุงแล้ว จัดพิมพ์แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และหาค่าความ เชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ มีค่าวิกฤต ประมาณ .306 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ พบว่า มีค่าเท่ากับ .9503 ซึ่งมีค่ามากกว่า .80 ขึ้นไป ถือ ว่าแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฉบับนี้ สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้

2.7) นำแบบวัดทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ปรับปรุงแก้ไข แล้ว นำไปทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. เก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์การวิจัย
- 2) แจกจุดประสงค์การเรียนรู้และการจัดกิจกรรม
- 3) ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)
- 4) ดำเนินการจัดกิจกรรม
- 5) ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)
- 6) นำผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์
- 7) รายงานผลการวิจัย และสรุป อภิปรายผลการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 คำนวณหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของ ผู้เชี่ยวชาญ (Index of Congruence: IOC)

2.2 คำนวณหาความยากง่ายของแบบทดสอบวัดความรู้ โดยใช้สูตร หาค่าความ ยากง่าย

2.3 คำนวณหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดทักษะ โดยใช้สูตร หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ที่เรียกว่า Item – total Correlation

2.4 คำนวณหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ของแบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดทักษะ

3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 Paired t – test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือโดยนำเครื่องมือส่งผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของกิจกรรม ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) สรุปผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือได้ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ กิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าค่า IOC ของคู่มือมีค่าความสอดคล้องของเนื้อหามากกว่า 0.50 ขึ้นไป และผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 3.50 ขึ้นไป แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. เครื่องมือในการวัดและประเมินผล ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามวัดทัศนคติ สรุปผลได้ดังนี้

1) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าคำถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2) แบบสอบถามทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าคำถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาคำตอบก่อนและหลังกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (n=30)

ด้าน	ก่อนกิจกรรม			หลังกิจกรรม			t	p
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ		
ความรู้ (N=30)	16.00 (53.33%)	1.65	ปานกลาง	26.46 (88.2%)	1.00	มากที่สุด	-17.74	.000*

จากตารางที่ 1 พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ก่อนกิจกรรม เท่ากับ 16.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.33 ซึ่งมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้น เท่ากับ 26.46 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.2 ซึ่งมีระดับความรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังกิจกรรม นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้หลังกิจกรรมมากกว่าก่อนกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000$) แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม มีผลทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม (n=30)

ด้าน	ก่อนกิจกรรม (N=5)			หลังกิจกรรม (N=5)			t	p
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ		
ทัศนคติ (n=30)	3.44	0.12	เห็นด้วย	4.44	0.12	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	-20.75	.000*

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ก่อนจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 3.44 คะแนน ซึ่งมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วย และหลังกิจกรรมผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น เท่ากับ 4.44 คะแนน ซึ่งมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังกิจกรรม นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติหลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000$) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมมีผลทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยการหาคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาโดยรวมค่าความสอดคล้อง พบว่า ทุกด้านมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตามเชิงเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ สำหรับการหาคุณภาพเครื่องมือหรือสื่อประกอบการจัดกิจกรรม จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของสื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่สรุปว่า สื่อการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ใน 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ เนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา และคุณลักษณะ ทัศนคติ ความตระหนัก เจตคติ และค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้ และการใช้สื่อนั้นต้องสนองตอบความต้องการทางการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด และกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมให้ความ

สนใจ กระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นซักถาม เมื่อประเมินผลจากใบงานของกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามในใบงานได้ถูกต้อง และสรุปประเด็นสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านขยะมูลฝอย 2. ด้านดิน 3. ด้านน้ำเสีย 4. ด้านอากาศ 5. ด้านเสียง และ 6. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมยังมีการแสดงความคิดเห็นและซักถามถึงแนวทางในการพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งเสนอแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของยอด สะตะ และคณะ (2558) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับ ผู้เรียนนั้นยังไม่มีหลากหลายเท่าที่ควร พบว่าครูผู้สอนยังใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเหมือนการจัด กิจกรรมทั่วไป เป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียน และในตำรา ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับรู้สิ่งที่เรียนด้วย ประสบการณ์ตรงจากสภาพที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลินดา การภักดี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมนำรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อ สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษาจำนวน 5 หน่วย มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ 86.49 และมีประสิทธิภาพด้านผลผลิต 88.44 เป็นไปตามเกณฑ์ E1 / E2 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจด้าน สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนอบรมอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการทดสอบวัดความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 3) ผลการติดตามขยายผลวัดความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมในสถานศึกษาอื่น ๆ จำนวน 150 คนพบว่านักเรียนมีความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการทดสอบวัดความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.43 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภทรวินัย ประทุม (2557) ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ตำบลภูสิงห์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชุมชนมีความรู้และความตระหนักหลังเข้าร่วม กิจกรรมเพิ่มสูงขึ้นก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกตามเพศ และระดับชั้น พบว่า มีความรู้และความตระหนักหลังเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่เข้าร่วม กิจกรรมอนุรักษ์ป่าชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ พบว่า มี ระดับการมีส่วนร่วมหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ จำแนกตามระดับชั้น พบว่า การมีส่วนร่วมหลังเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิด ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

2.1 นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ผลจากการศึกษาความรู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ก่อนและหลังจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้นก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งก่อนการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ในระดับปานกลาง และหลังฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้าน

สิ่งแวดล้อม มีผลทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าความรู้ คือ เมื่อบุคคลได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ จากการเรียนรู้ การฝึกฝน การฝึกอบรม และที่เคยพบเห็นมาผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ จะทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดของเรื่องราวอันจะเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะสะสมและถ่ายทอดสืบต่อไปจนกลายเป็นความรู้ การวัดความรู้ความจำจึงจำเป็นต้องวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่างๆ หรือวัดความระลึกได้จากประสบการณ์ “ความรู้”(Knowledge) หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง รายละเอียดที่บุคคลได้รับถ่ายทอดมาหรือจากประสบการณ์ โดยเก็บรวบรวมและสะสมไว้และแสดงออกมาทางด้านความจำ การมอง และการได้ยิน และเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของ สมศักดิ์ เจียมทะวงษ์ (2539) กล่าวว่า ระดับความรู้ (knowledge level) ว่าบุคคลจะสามารถพูดคุยกักรู้เรื่องได้ ถ้าหากมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะคุยกันเพียงพอ เรื่องใดที่มีความรู้น้อยไปก็ย่อมไม่สามารถจะนำไปพูดคุยกให้ใครฟังได้ และขณะเดียวกันก็ไม่สามารถฟังเรื่องราวนั้นได้เข้าใจเพียงพออีกด้วย และมีข้อสังเกตว่าในบางครั้งการมีความรู้ในเรื่องใดมากเกินไปก็อาจจะพูดให้ผู้อื่นฟังแล้วไม่เข้าใจได้เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะการมีความรู้มากขึ้นนั้นจะมีผลในการสื่อสารมาก คนที่เรียนมาก ๆ มักจะใช้ศัพท์ยาก ๆ ในการสนทนา หรือพูดแต่เรื่องลึกซึ้ง เพราะตนคิดว่าผู้อื่นนั้นมีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกับตนนั้น ผู้พูดและผู้ฟังควรจะมียกระดับความรู้ที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น ผู้ส่งสารจะต้องวิเคราะห์ผู้รับสารของตนเสียก่อนว่าจะอยู่ในระดับใดแล้วพยายามส่งสารออกไปในลักษณะที่ผู้ฟังจะรับและเข้าใจได้เป็นอย่างดี จึงจะทำให้กระบวนการสื่อสารนั้นได้ผลสมกับความตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร บุญมาศ และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานน้ำมันสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีวิธีการเดินทางโดยใช้รถจักรยานยนต์ วิธีอนุรักษ์พลังงานน้ำมันที่นิสิตใช้มากที่สุด คือ ตรวจเช็คสภาพยางและเติมลมยาง นิสิตส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลการอนุรักษ์พลังงานน้ำมัน จากอินเทอร์เน็ต เมื่อส่งเสริม การอนุรักษ์พลังงานน้ำมันให้กับนิสิต พบว่า ความรู้ก่อนการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย และหลังการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีทัศนคติก่อนการส่งเสริมอยู่ในระดับเห็นด้วย และหลังการส่งเสริมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า นิสิตมีความรู้และทัศนคติสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก

2.2 นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ก่อนจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วย และหลังกิจกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมมีผลทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม และเกิดความตระหนักต่อปัญหาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดทฤษฎีของ นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2544) ที่ได้กล่าวไว้ ทัศนคติ คือ สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราก็สามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไรเราก็จะทราบทันทีเมื่อพิจารณาถึงผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ได้แสดงให้เห็นว่าหลังการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมผู้นำสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้นักเรียนมีทัศนคติมากขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ว่านักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา อยู่ผ่อง

และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ทัศนคติ กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาวบ้าน บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า 1) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาพรวมของชาวบ้านอยู่ในระดับสูง 2) ชาวบ้านที่มีเพศอายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรส ภูมิลำเนาเดิม แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่ แตกต่างกัน 3) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ของชาวบ้าน โดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมและ รายด้านทั้งด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับ ผลประโยชน์ และด้านการ ประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ให้กับครูและ ผู้ปกครอง โดยการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ทางสิ่งแวดล้อม
2. นำรูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่หรือหน่วยงานอื่นที่มี ลักษณะของพื้นที่ใกล้เคียงกัน
3. กิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปปรับใช้กับการจัดกิจกรรมทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิตรดา อยู่ผ่อง, สุภาณี สนธิรัตน์ และทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2563). ความรู้ทัศนคติ กับการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาวบ้าน บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยาลัยนครราชสีมา. เอกสารประชุมวิชาการการระดับชาติครั้งที่ 7, 278 – 286.
- นิพนธ์ แจ่มเยี่ยม. (2544). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอกมัยการพิมพ์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2544). ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา ไทศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยพัฒนานาพานิช.
- ภัทรวินัย ปรงเรณู. (2557). การพัฒนากิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ ความตระหนัก และ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ตำบลภูสิงห์ อำเภอสทลชนธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยอด สะตะ, บุญเลิศ วงศ์โพธิ์ และอุทัย จันทรทอง. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน. วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา, 5(11), 104-114.
- ลินดา การภักดี. (2561). การพัฒนาชุดฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมน่ารู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อ สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมศักดิ์ เจียมทะวงษ์. (2539). การเรียนรู้และการสื่อความหมาย. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ.
- สมหวัง คุรุรัตน์. (2539). การฝึกอบรมหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนคริน ทรวิโรฒ.

สุภาพร บุญมาศและคณะ. (2560). การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานน้ำมันสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม และสุขภาพชุมชน*, 2(1), 50-62.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://www.onep.go.th/publication-soe/> (3 มกราคม 2567).

อภิวรรณ หล้าพิมพ์. (2537). *ทัศนคติของข้าราชการฝ่ายทะเบียนต่อการบริการประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดขอนแก่น*. พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bloom, B.S. (1986). Taxonomy by Education Objective. *Hand Bookl. Cognitive Domain*. New York: David Mackay.

ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก
บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
Potential for Managing Community Enterprise Groups Case Study
Sedge Mat Weaving Group Khok Kok Muang Village, Khok Kok Muang
Sub-district, Phon Thong District, Roi Et Province.

ธนาพร ธิมาชัย,¹ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์,² วุฒิชัย ตาลเพชร,³
สุรพงษ์ แสงเรณู,⁴ และอภินันท์ ทะสุนทร⁵

Thanaporn Thimachai,¹ Pongsawut Rachjun,² Wutthichai Talphet,³
Surapong Saengrenu,⁴ and Apinan Thasunthron⁵

^{1,2,3,4}, คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

⁵คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

^{1,2,3,4}, Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University

⁵Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding Author Email : Pongsawut007@outlook.com

Received 07/10/2025 | Revised 16/10/2025 | Accepted 17/10/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3. เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 6 กลุ่ม คือ 1. ผู้ใหญ่บ้าน 2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3. คณะกรรมการหมู่บ้าน 4. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 5. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 6. ประชาชน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรม และแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกกลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงานก่อนที่จะลงมือทำ มีการกำหนดกรอบระยะเวลา มีการติดตามการทำงานของสมาชิกในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม โดยที่ประธานจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สมาชิกพร้อมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อทำงานให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : ศักยภาพการจัดการ; วิสาหกิจชุมชน; การทอเสื่อกก

Abstract

This research aimed to 1. Study the potential of community enterprise group management, 2. Analyze problems and obstacles in the potential of community enterprise

group management, and 3. Suggest solutions to problems and obstacles in the potential of community enterprise group management. This qualitative research used in-depth interviews with six groups of informants: 1. Village headman 2. Assistant village headman 3. Village committee 4. Community enterprise group chairperson 5. Community enterprise group members and 6. Members of the public. The data collected from documents, literature, and interviews were analyzed content-wise. The results of the community enterprise group management potential issue revealed that group members planned the work process before starting work. They set a time frame and followed up on group members' work to find solutions to the group's problems. The chairperson resolved the problems to ensure members were ready to work efficiently and to complete the work within the specified timeframe.

Keywords : Management potential; community enterprise; sedge mat weaving

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋วในการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงินแต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนเกิดประโยชน์แก่ชุมชน ผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่าวิสาหกิจชุมชนคือกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการดำเนินการอื่นโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว และวิสาหกิจชุมชนยังเป็นการประกอบการในลักษณะที่ใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกันมีความผูกพันกันตลอดจนใช้ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรภายในชุมชนเป็นหลักมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรที่เป็นเงินเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงกำไรทางสังคมคือการช่วยเหลือพึ่งพากันและสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชนจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนคือกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจรากฐานของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548: 157)

“เสื่อ” จัดเป็นสินค้าหัตถกรรมจักสานประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคน การทอเสื่อเป็นงานจักสานที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ “กก” นำมาทอเป็นเสื่อผืนที่ชาวชนบทใช้กันอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเสื่อเป็นเครื่องใช้ที่ตอบสนองความต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวชนบทได้อย่างดีโดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมเพราะเสื่อเป็นเครื่องใช้พื้นบ้านทำจากวัสดุพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาค เช่น กก กระจูด ลำเจียกหรือปาหนัน คล้าหวาย ซึ่งชาวชนบทส่วนใหญ่ผลิตเสื่อใช้เองได้ อาจกล่าวได้ว่า เสื่อเป็นเครื่องจักสานที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น และมีรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นรวมทั้งความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ปัจจุบันวิธีการทอเสื่อหรือรูปแบบของเสื่อตลอดจนวัสดุที่ใช้ทอเสื่อเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน “เสื่อ” เป็นสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตในครัวเรือนที่ใช้เวลาวางจากอาชีพหลักในการผลิตหรือทอประกอบกับกระแสความรุนแรง

ในการแข่งขันของโลกธุรกิจทำให้กลุ่มผู้ท้อเสื่อภายในภูมิภาคต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบและลวดลายใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าออกมาสู่ตลาดเสมอแม้ว่างานภูมิปัญญาจะช่วยสร้างรายได้ และสามารถสร้างงานให้เกิดในชนบทได้อย่างมากก็ตามแต่ก็ยังมิได้มีการส่งเสริมและพัฒนากันอย่างจริงจังจึงจะมีบางหน่วยงานเข้ามาทำอยู่บ้างซึ่งก็ยังอยู่ในวงจำกัดทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์ การวางแผนทางด้านการตลาดยังมิได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านตกอยู่ในภาวะที่ผู้ผลิตต้องต่อสู้ดิ้นรนแต่เพียงลำพังและมีการส่งเสริมกันอย่างผิวเผินทั้ง ๆ ที่ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจวัฒนธรรม และวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตของคนชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ (ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล, 2556: 4)

การทอเสื่อมีการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษซึ่งกเป็นพืชชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้มากมายหลายแบบหลายชนิด ชาวบ้านในชุมชนได้มีการปลูกต้นกกไว้เกือบจะทุกครัวเรือนโดยอาศัยที่ว่างในบริเวณบ้านและนาที่ปลูกไว้มาทอเป็นเสื่อกกไว้ปูนอน โดยเริ่มแรกจากการทอใช้เองก็เริ่มมีการรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อทอเสื่อ และผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจำหน่ายหารายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งเดิมการทอเสื่อนั้นจะทอเสื่อแบบลายโบราณคือลายกระจั๊บบ้างลายเดี่ยว ลักษณะของเสื่อเป็นเสื่อผืนใหญ่ซึ่งประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นชาวไทยอีสานมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายคือช่วยเหลือตนเอง พึ่งพาอาศัยกันและจะมีการทำสิ่งของไว้ใช้เองไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าไหม ผ้าพื้นเมืองหรือการทอเสื่อ นอกจากไว้ใช้เองแล้วยังเก็บไว้สำหรับมอบให้เป็นของขวัญที่ระลึกกับนักท่องเที่ยวหรือแขกที่มาเยือนอีกด้วย ในสมัยก่อนการทอเสื่อคนนิยมใช้กกเหลียมซึ่งชาวบ้านเรียกว่าผิอนา มีลักษณะเป็นเหลียมไม่มีความเหนียวหรือวาวมากนักแต่ต่อมาตามห้วย หนอง คลองบึง ได้เกิดพืชชนิดหนึ่งลักษณะคล้ายกับผิอนา ชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกว่า “ไหล” จึงมีคนลองเอามาทอเป็นเสื่อและมีคุณสมบัติดีกว่าผิอนา กล่าวคือ ลำต้นกลม ผิวอ่อนนุ่ม เหนียวไม่กรอบ เมื่อทอเสื่อแล้วนิ่มนวลใช้มากกว่า ซึ่งในสมัยก่อนยังไม่นิยมย้อมสีเพราะวัสดุประสงค์ทอใช้ในครัวเรือนเท่านั้น แต่ปัจจุบันเมื่อต้นกกกลมมีมากในท้องถิ่นและสามารถปลูกได้ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย จึงได้พัฒนาดัดแปลงลวดลายสีสันทให้สวยงามกลายเป็นสินค้าในการจำหน่ายได้การทอเสื่อกกเป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำเอาต้นกกมาแปรรูปให้เป็นเส้นย้อมสีแล้วสานทอให้เป็นแผ่นผืนเพื่อนำมาใช้ปูลาดรองนั่งหรือนอนหรือทำธุรกรรมต่าง ๆ ตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อเสื่อกกเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะต้นกกเป็นพืชธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ทั่วทุกภูมิภาค และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำต้นกกมาแปรรูปโดยมีลักษณะคล้ายกันหรือได้อิทธิพลทางความคิดจากกันและกันทำให้เสื่อกกถูกจัดได้ว่าเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างหนึ่งต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีต

จากประเด็นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลและคงอยู่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1.1 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 1.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คน 1.4 ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 คน 1.5 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 11 คน และ 1.6 ประชาชน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นของการศึกษาวิจัยคือ 2.1 ประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2.2 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 2.3 ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิด เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. **ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด**

1.1 ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน”

ผลการศึกษาประเด็นผลศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน” พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอเสื่อกกที่บ้านเราจัดตั้งขึ้นนั้น สมาชิกกลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดสรรงบประมาณหรือส่วนต่าง ๆ ก่อนที่จะลงมือทำ เช่น วางแผนว่าควรใช้งบประมาณที่ได้มานั้นจะต้องใช้จ่ายอะไรบ้าง ต้องซื้ออะไรบ้าง อุปกรณ์การทอเสื่อขาดเหลืออะไรบ้างก็นำเงินที่ได้มาไปแบ่งจ่ายเป็นสัดส่วน เป็นต้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการตอบสนองได้เป็นอย่างดีด้านการมีรายได้เสริมและมีอาชีพเพิ่มเติม

1.2 ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดการ”

ผลการศึกษาประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดการ” พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการประธานจำนวนหนึ่งคน รองประธานจำนวนสองคน ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นการสมัครใจในการทำงานไม่มีเงินเดือน ระบบของเราเป็นระบบของสหกรณ์แต่ไม่ใช่สหกรณ์เพียงรูปแบบของสหกรณ์มาใช้ โดยใช้กรอบโครงสร้างของกลุ่มที่มีการจัดการวางแผนเป็นอย่างดี มีการนำโครงสร้างของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเข้ามาปรับปรุงและปรับให้มีความเหมาะสมหรือความเป็นระบบสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้จึงนำมาใช้เป็นโครงสร้างของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอเสื่อกกได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะเชื่อว่าเป็นกลุ่มที่มีความแข็งแกร่งสามารถให้สมาชิกในกลุ่มนั้นพึ่งพาอาศัยได้อย่างถาวรและคงทน

1.3 ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ”

ผลการศึกษาประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ” พบว่า การที่จะเป็นผู้นำของกลุ่มที่ดีนั้นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น การที่ทำให้สมาชิกยอมรับนั้นก็ต้องมีการกระทำให้บุคคลอื่นได้เห็น และยอมรับในความสามารถ ตั้งแต่เริ่มโครงการนี้มาเลยไม่ว่าจะมีปัญหาเรื่องเล็กหรือใหญ่ก็สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ ซึ่งผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็ได้ปฏิบัติตนให้เห็นแล้วว่าสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้ดี ยกตัวอย่าง เช่น มีการวางแผนการทำงานของกลุ่ม มีการพาสมาชิกนำผลงานไปเผยแพร่และวางขายตามสถานที่ต่าง ๆ ได้จัดนิทรรศการ และสามารถเปิดเผยค่าใช้จ่ายหรือรายรับรายจ่ายของกลุ่มได้ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการจัดการบริหารองค์การ

1.4 ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม”

ผลการศึกษาประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม” พบว่า การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้หรือไม่ และการปฏิบัติงานนั้นมีมาตรฐานในการทำงานหรือไม่วัตถุประสงค์ของการควบคุม การควบคุมช่วยสร้างมาตรฐานของงานในองค์กร ช่วยสร้างมาตรฐานในการควบคุม การควบคุมมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบวิธีการทำงานของพนักงานให้สามารถรักษา คุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐาน เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน และยังสามารถใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานด้วย โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง สมาชิกกลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงานก่อนที่จะลงมือทำ มีการกำหนดกรอบระยะเวลา มีการติดตามการทำงานของคนในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ประธานก็จะทำการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สมาชิกพร้อมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อทำงานให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

2. ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนในช่วงเข้ามาจัดตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ก็มีการเตรียมการหรือวางแผนไว้อยู่แล้วแต่ก็พบปัญหาในด้านการเตรียมเงินทุนไม่ทันและส่วนมากจะเป็นปัญหาเฉพาะหน้าเรื่องไม่มีอุปกรณ์ที่จะจัดทำทอเสื่อ อย่างเช่น กกไม่เพียงพอ สีย้อมยังไม่มี เป็นต้น หรือเป็นการที่นครรวมตัวมาเพื่อปรึกษาหาข้อสรุปกันเพราะบางวันคนก็มาไม่ครบข้างจึงทำให้เกิดปัญหาในด้านนี้

2.2 ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดการ”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดองค์การ” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดองค์การกลุ่มวิสาหกิจในช่วงแรกของการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจขึ้นมาก็มีปัญหาหลายอย่าง ทั้งเรื่องการทำงาน ทั้งเรื่องติดต่อตลาดปลายทางขาย เรื่องติดต่อสื่อสารของคนในกลุ่ม มีการประชุมกันของคนในกลุ่มว่าจะวางแผนกันว่ากลุ่มเรานั้นมีจุดบกพร่องตรงไหนหรือไม่ จึงมีการประชุมสมาชิกแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และวางแผนกระบวนการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงตลอดไปในภายภาคหน้า

2.3 ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ” พบว่า องค์กรหรือหน่วยงานทุกที่จะต้องมีผู้นำ เพราะถ้าหากไม่มีผู้นำก็อาจจะไม่มีผู้ตาม ดังนั้น บทบาทอันยิ่งใหญ่ของผู้นำองค์กรในวันนี้จึงเปลี่ยนไปที่ไม่เพียงมุ่งให้คนทำงานตามเป้าหมายตามบทบาทที่ต้องรับผิดชอบหรือเพียงเสริมทักษะที่จำเป็นกับการทำงานหน้างานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่องค์การวางไว้ การเป็นผู้นำของกลุ่มที่ดีนั้นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้นการที่ทำให้สมาชิกยอมรับนั้นก็ต้องมีการกระทำให้บุคคลอื่นได้เห็น และยอมรับในความสามารถ ก็อย่างเช่น หัวหน้ากลุ่มมีการกระจายข่าวเพื่อหาสมาชิกภายในกลุ่มเพิ่ม หัวหน้ากลุ่มมีหน้าที่จัดสรรงบประมาณ

2.4 ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม”

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม” พบว่า พบว่า การควบคุมดูแลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นในทุกครั้งที่มีการงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอเสื้อกักเข้ามาประธานกลุ่มจะเป็นคนนัดหมายสมาชิกกลุ่มทุกครั้งแต่ก็พบกับปัญหาการมารวมตัวกันไม่ครบ หรือกำหนดจุดมุ่งหมายของชิ้นงานอย่างชัดเจนแต่บางครั้งก็ไม่สามารถทำงานให้เสร็จตามเป้าหมายได้ ดังนั้น การที่กลุ่มประสบปัญหาที่ได้นำมาปรึกษาหรือปรับและนำไปแก้ไขปัญหาคือต่อไป

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื้อกัก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน” พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการวางแผนในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจโดยจากการที่ทางกลุ่มได้มีการจัดโครงสร้างการทำงานของกลุ่มอย่างเป็นระบบระเบียบ เมื่อมีการจัดโครงสร้างไว้แล้วแต่ก็ยังพบกับปัญหาเราก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ โดยประธานกลุ่มต้องจัดสรรงบประมาณแบ่งเป็นส่วน ๆ ให้เหมาะสม แล้วใช้จ่ายอย่างประหยัด หรือการที่มีปัญหาด้านการประชุมกลุ่มในช่วงโควิดนั้น ทำให้สมาชิกไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ ก็จะต้องใช้การประชุมทางระบบออนไลน์หรือการประกาศจากหอกระจายข่าว

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดองค์การ”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดองค์การ” พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการ

องค์การก็พบว่าปัญหาคือการติดต่อตลาดปลายทางการขาย กล่าวคือ ต้องเจรจาพูดคุยกันกับบุคคลที่จะทำการขายให้หรืออาจแก้ไขปัญหามาโดยการขายทางออนไลน์ ต้องจัดการวางแผนกระบวนการทำงาน และมีการจัดโครงสร้างของกลุ่ม ก็เปรียบเสมือนกับโครงสร้างของหลังคาหาโครงสร้างของกลุ่มไม่มั่นคงมากพอ สมาชิกภายในกลุ่มนั้นย่อมมีความล้มเหลวแตกกลุ่ม

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ” พบว่า การนำ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในด้านขององค์กรและวิสาหกิจ ชุมชนก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันเมื่อเกิดอุปสรรคก็ต้องหาแนวทางแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการปรึกษาของ สมาชิกในกลุ่มและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ซึ่งศักยภาพของกลุ่มสามารถพัฒนาต่อไปได้โดยมีผู้นำเป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ โดยการที่จะเป็นผู้นำของกลุ่มที่ดีนั้นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น การที่ทำให้สมาชิกยอมรับนั้นก็ต้องการกระทำให้บุคคลอื่นได้เห็น และมีการยอมรับของสมาชิกในกลุ่มในด้านความสามารถ

3.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม”

ผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม” พบว่า การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้หรือไม่ และการปฏิบัติงานนั้นมีมาตรฐานในการทำงานหรือไม่ วัตถุประสงค์ของการควบคุม การควบคุมช่วยสร้างมาตรฐานของงานในองค์กร ช่วยสร้างมาตรฐานในการควบคุม การควบคุม มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบวิธีการทำงานของพนักงานให้สามารถรักษาคุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐานเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน โดยสมาชิกกลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงานก่อนที่จะลงมือทำ มีการกำหนดกรอบระยะเวลา มีการติดตามการทำงานของคนในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหากลุ่ม ประธานก็จะดำเนินการแก้ไขปัญหามาเพื่อให้สมาชิกพร้อมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อทำงานให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื้อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้คือ

1. ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื้อกก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน” กล่าวคือ ประธานกลุ่มให้สมาชิกภายในกลุ่มมารวมตัวกันที่วิสาหกิจชุมชน และจึงจะมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานออกเป็น ส่วน ๆ และทุกครั้งที่มีการงานภายในกลุ่มวิสาหกิจประธานกลุ่มจะเป็นคนนัดหมายสมาชิกกลุ่มทุกครั้ง และกำหนดจุดมุ่งหมายของชิ้นงานอย่างชัดเจน เพื่อที่ประธานกลุ่มจะสามารถมอบหมายหน้าที่การทำงานของสมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประธานจึงต้องมีการกำหนดการทำงานด้วยตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความหมายศักยภาพของชุมชนของ วิวัฒน์ชัย บุญภักดี (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ศักยภาพ หมายถึง

ความสามารถหรือความพร้อมในตัวของผู้ใดสิ่งหนึ่งที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น

ประเด็นประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดองค์กร” กล่าวคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการประธานจำนวนหนึ่งคน รองประธานจำนวนสองคน ทั้งหมดนี้เป็นการสมัครใจในการทำงานไม่มี เงินเดือนระบบของเราเป็นระบบของสหกรณ์แต่ไม่ใช่สหกรณ์ เพียงรูปแบบของสหกรณ์มาใช้ โดยใช้กรอบโครงสร้างของกลุ่มที่มีการจัดการวางแผนเป็นอย่างดี มีการนำ โครงสร้างของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเข้ามาปรับปรุงและปรับให้มีความเหมาะสมหรือความเป็นระบบสูงที่สุด เท่าที่จะทำได้จึงนำมาใช้เป็นโครงสร้างของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มการทอเสื่อกกได้จนถึงทุกวันนี้เพราะเชื่อว่าเป็นกลุ่มที่มีความแข็งแกร่งสามารถ ให้สมาชิกในกลุ่มนั้นพึ่งพาอาศัยได้อย่างถาวรและคงทน จากการ ศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สมภพ ระงับทุกข์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ คือการ ติดตามการดำเนินการตามเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยองค์การ หรือบุคคลที่ ร่วมงานกันเพื่อบรรลุเป้าหมายผู้จัดการมีบทบาทต่อความสำเร็จขององค์การ ซึ่งการเป็นผู้บริหารที่ได้รับ การยอมรับนั้นไม่ได้มาจากพรสวรรค์เพียงอย่างเดียวแต่สามารถฝึกฝนกันได้เพราะการบริหารจัดการคือ การให้คนทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนด และยังสอดคล้องกับของพัชรี ชมพุดา ได้กล่าวไว้ว่า (2552) การ จัดการ คือ การดำเนินการในการวางแผนตัดสินใจการจัดองค์การ การนำ และการควบคุมทรัพยากร พื้นฐานขององค์การ อันได้แก่ ทรัพยากร การเงิน สินทรัพย์ถาวร ข้อมูล และทรัพยากรมนุษย์ เพื่อช่วยให้ องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ” กล่าวคือ การที่จะเป็น ผู้นำของกลุ่มที่ได้นั้นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น การที่ทำให้สมาชิกยอมรับนั้นก็จะต้องมีการกระทำให้บุคคลอื่นได้เห็นและยอมรับในความสามารถ ตั้งแต่เริ่ม โครงการนี้ไม่ว่าจะมีปัญหาเรื่องเล็กหรือใหญ่ก็สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ ซึ่งผู้นำของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนก็ได้ปฏิบัติตนให้เห็นแล้วว่าสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้ดี ยกตัวอย่างเช่น มีการวางแผนการ ทำงานของกลุ่ม มีการพาสมาชิกนำผลงานไปเผยแพร่และวางขายตามที่สถานที่ต่าง ๆ ได้จัดนิทรรศการ และสามารถเปิดเผยค่าใช้จ่ายหรือรายรับรายจ่ายของกลุ่มได้ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการจัดการบริหาร องค์การ จากการศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นการใช้อิทธิพลของบุคคล หรือตำแหน่งให้ผู้อื่นยอมรับ และปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่ เป้าหมายของกลุ่มที่กำหนดไว้หรือหมายถึงอิทธิพลระหว่างกลุ่ม

ประเด็นศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม” กล่าวคือ กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอเสื่อกก บ้านโคกกกม่วง สมาชิกกลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงานก่อนที่จะ ลงมือทำ มีการกำหนดกรอบระยะเวลา มีการติดตามการทำงานของคนในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหากลุ่ม ประธานก็จะทำการแก้ไขปัญหาก็เพื่อให้สมาชิกพร้อมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อทำงานให้ เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ จากการศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร อวาทกุล (2540) ได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมควรชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะแต่ละกิจกรรมจะ คาดหวังให้ ผู้รับการฝึกอบรมทำอะไรได้บ้างภายใต้การเรียนรู้ที่ใช้ฝึกอบรม และเกณฑ์มาตรฐานแสดงถึง ระดับ มารดของผู้เข้ารับการอบรม จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือ การก่อ สิ่งแวดล้อมใน องค์การที่มีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการท่องเที่ยว บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน” กล่าวคือ ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนในช่วงเข้ามาจัดตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ก็มีการเตรียมการหรือวางแผนไว้อยู่แล้วแต่ก็พบปัญหาในด้านการเตรียมเงินทุนไม่ทันและส่วนมากจะเป็นปัญหาเฉพาะหน้าเรื่องไม่มีอุปกรณ์ที่จะจัดทำการท่องเที่ยว อย่างเช่น กกไม่เพียงพอ สีย้อมยังไม่มี เป็นต้น หรือเป็นการที่นัดรวมตัวมาเพื่อปรึกษาหาข้อสรุปกันเพราะบางวันคนก็มาไม่ครบบ้างจึงทำให้เกิดปัญหาในด้านนี้ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของพัชรี ชมพุดำ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ คือ การดำเนินการในการวางแผนตัดสินใจการจัดองค์การ การนำ และการควบคุมทรัพยากรพื้นฐานขององค์การ อันได้แก่ ทรัพยากรการเงินสินทรัพย์ถาวร ข้อมูลและทรัพยากรมนุษย์เพื่อช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดองค์การ” กล่าวคือ ภายในกลุ่มวิสาหกิจนั้นประธานกลุ่มต้องแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจในการทำงานของสมาชิกแต่ละคน และจัดอันดับความสำคัญของงานแต่ละอย่าง เพื่อให้สมาชิกทำงานได้อย่างมีศักยภาพ และมีความรวดเร็วในการทำงานเพื่อที่จะสามารถรวบรวมสินค้าได้อย่างตรงต่อระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของศักยภาพของสุกัลยา กรณสมบัติ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า ความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่จะแสดงพลังอำนาจ หรือความสามารถในการกระทำการต่าง ๆ ในการกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้เกิดการพัฒนา และบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ” กล่าวคือ การที่จะเป็นผู้นำของกลุ่มที่ดำนานจะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น การที่ทำให้สมาชิกยอมรับนั้นก็ต้องมีการกระทำให้บุคคลอื่นได้เห็น และยอมรับในความสามารถ ตั้งแต่เริ่มโครงการนี้มาเลยไม่ว่าจะมีปัญหาเรื่องเล็กหรือใหญ่ก็สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ซึ่งผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็ได้ปฏิบัติตนให้เห็นแล้วว่าสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้ดี ยกตัวอย่างเช่น มีการวางแผนการทำงานของกลุ่ม มีการพาสมาชิกนำผลงานไปเผยแพร่และวางขายตามสถานที่ต่าง ๆ ได้จัดนิทรรศการ และสามารถเปิดเผยค่าใช้จ่ายหรือรายรับรายจ่ายของกลุ่มได้ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการจัดการบริหารองค์การ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวิลาวรรณ รพีพิศาล (2550) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อองค์การได้ทำการคัดเลือกบุคลากรตามกระบวนการที่ถูกต้องและเป็นธรรมแล้วก็จะได้บุคลากรที่มีความเหมาะสมตามความต้องการเข้ามาปฏิบัติงาน และในขั้นนี้ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ชักจูงให้บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานอย่างเต็มที่การชักจูง หรือสั่งการ ถือว่าเป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะค่อนข้างสูงที่จะทำให้ผู้บังคับบัญชาร่วมมือด้วยความเต็มใจ ดังนั้นในการชักจูงอาจจะใช้วิธีการออกคำสั่งแบบขอร้องให้คำแนะนำ โดยจะไม่ใช้วิธีการบังคับอย่างเด็ดขาด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม” กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงานก่อนที่จะลงมือทำ มีการกำหนดกรอบระยะเวลา มีการติดตามการทำงานของคนในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหากลุ่ม ประธานก็จะทำการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สมาชิกพร้อมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อทำงานให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของศักยภาพของวิลาวรรณ รพีพิศาล (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การ

ควบคุมเป็นงานขั้นสุดท้ายของกระบวนการจัดการที่คอยดูแล ตรวจสอบการดำเนินงานของบุคลากรแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร งานคืบหน้าไปถึงไหน มีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น ซึ่งวิธีการควบคุมนั้นผู้บริหารอาจจะใช้วิธีการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานด้วยตนเอง หรือการตรวจสอบผลงานตามขั้นตอน ซึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมที่สำคัญคืออย่าให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกที่กำลังถูกจับผิด หลังจากนั้นจะนำผลที่ได้จากการดูแลควบคุมมาดำเนินการแก้ไขต่อไป

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษา กลุ่มการท่องเที่ยว บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการวางแผน” กล่าวคือ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการวางแผนในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจจากการที่กลุ่มได้มีการจัดโครงสร้างการทำงานของกลุ่มอย่างเป็นระบบระเบียบ เมื่อมีการจัดโครงสร้างไว้แล้วแต่ก็ยังพบกับปัญหาเราก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ โดยประธานกลุ่มต้องจัดสรรงบประมาณแบ่งเป็นส่วน ๆ ให้เหมาะสมแล้วใช้จ่ายอย่างประหยัด หรือการที่มีปัญหาด้านการประชุมกลุ่มในช่วงโควิดนั้น ทำให้สมาชิกไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ก็ต้องใช้การประชุมทางระบบออนไลน์หรือการประกาศจากหอกระจายข่าว จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของทองใบ สุดชาติ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การมุ่งใจในการทำงานตามวิธีการของมนุษย์สัมพันธ์ให้ความสำคัญกับบทบาทของกระบวนการทางสังคม ในการทำงานฐานคติทฤษฎีมนุษย์สัมพันธ์เชื่อว่าพนักงานต้องการที่จะมีความรู้สึกว่าเขาเป็นผู้ที่มีประโยชน์และเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความต้องการทางสังคมมีความสำคัญยิ่งในการมุ่งใจให้พนักงานทำงานมากกว่าที่จะได้ใช้เงินเป็นปัจจัยมุ่งใจ

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการจัดองค์การ” กล่าวคือ แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการองค์การก็พบว่าปัญหาคือการติดต่อตลาดปลายทางขาย แก้ไขคือต้องเจรจาพูดคุยกันกับบุคคลที่จะทำการขายให้หรืออาจแก้ไขปัญหาโดยการจำหน่ายทางออนไลน์ ต้องจัดการวางแผนกระบวนการทำงาน และมีการจัดโครงสร้างของกลุ่มก็เปรียบเสมือนกับโครงสร้างของหลังคาหาโครงสร้างของกลุ่มไม่มั่นคงมากพอสมาชิกภายใต้กลุ่มนั้นย่อมมีความล้มเหลวแตกกลุ่มจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสมคิด บางโม (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการมิใช่เป็นการทำงานเพื่อให้งานเสร็จสิ้นไปแต่เพียงอย่างเดียวในภาวะปัจจุบัน ซึ่งวิทยาการ การก้าวหน้า การจัดการจึงจำเป็นต้องใช้หลักวิชาการเข้ามาช่วยมิใช่ประสบการณ์แต่เพียงอย่างเดียว โดยการจัดการมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับงานย่อมจะเกิดคุณค่าที่หลากหลายมากกว่า

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการนำ” กล่าวคือ การนำเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในด้านขององค์กร และวิสาหกิจชุมชนก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันเมื่อเกิดอุปสรรคก็ต้องการหาแนวทางแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการปรึกษาของสมาชิกในกลุ่มและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ซึ่งศักยภาพของกลุ่มสามารถพัฒนาต่อไปได้โดยมีผู้นำเป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ โดยการที่จะเป็นผู้นำของกลุ่มที่ดีนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้นการที่ทำให้สมาชิกยอมรับนั้นก็ต้องมีการกระทำให้บุคคลอื่นได้เห็นและมีการยอมรับของสมาชิกในกลุ่มในด้านความสามารถ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง และคณะ (2539) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นการเปิดทางไปสู่ความทันสมัย (modernization) ทรัพยากรมนุษย์สามารถพัฒนาได้หลายแนวทางด้วยกัน ทางที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือการศึกษาเป็นทางการ (formal

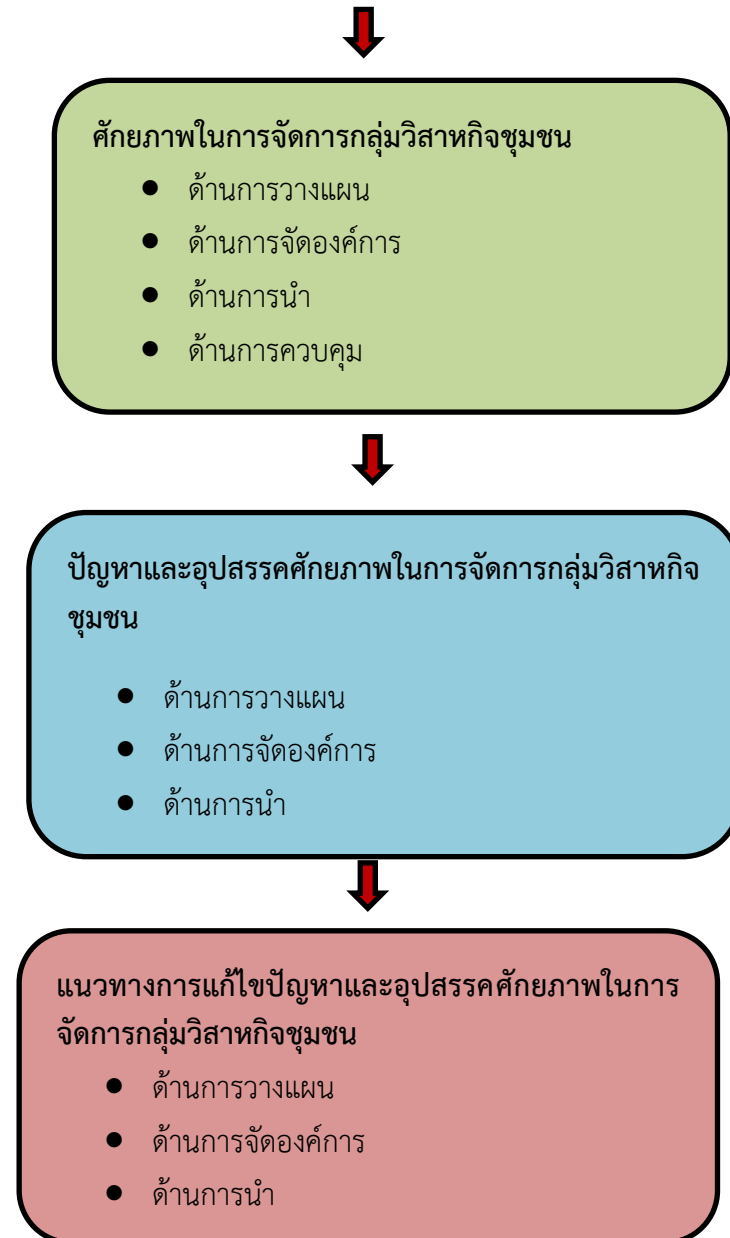
education) แนวทางที่สอง ทรัพยากร มนุษย์พัฒนาได้ด้วยการปฏิบัติโดยผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่เป็นทางการในสถาบันวิชาชีพ และการศึกษาผู้ใหญ่ตลอดจนกลุ่มศาสนา กลุ่มสังคม และกลุ่มการเมือง แนวทางที่สาม คือ การพัฒนาตนเอง (self-development) ด้วยการที่แต่ละคนแสวงหาความรู้ทักษะหรือความสามารถให้สูงขึ้น โดยอาศัยการเตรียมการในความคิดริเริ่มของตนเอง ด้วยการอ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และโดยการเรียนรู้จากการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการ เป็นต้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นที่ประจักษ์ว่ามี ส่วนสำคัญยิ่งในการทำให้บรรลุ ถึงอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในขณะเดียวกัน กระบวนการของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้หรือการถ่ายโอน เทคโนโลยี และการลงทุนของต่างประเทศโดยตรงย่อมมีอิทธิพลต่อการก้าวไปของการพัฒนา

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “ด้านการควบคุม” กล่าวคือ กลุ่มได้จัดการวางแผนกระบวนการทำงานก่อนที่จะลงมือทำ มีการกำหนดกรอบระยะเวลามีการติดตามการทำงานของคนในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ประธานก็จะทำการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สมาชิกพร้อมทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อทำงานให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียม รพีพิศาล (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การควบคุมเป็นงานขั้นสุดท้ายของกระบวนการจัดการที่คอยดูแล ตรวจสอบการดำเนินงานของบุคลากรแต่ละคนว่าเป็นอย่างไรงานคืบหน้าไปถึงไหน มีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น ซึ่งวิธีการควบคุมนั้นผู้บริหารอาจจะใช้วิธีการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานด้วยตนเองหรือการตรวจสอบผลงานตามขั้นตอน ซึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมที่สำคัญคืออย่าให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกที่กำลังถูกจับผิด หลังจากนั้นจะนำผลที่ได้จากการดูแลควบคุมมาดำเนินการแก้ไขต่อไป

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการทอเสื่อกก บ้านโคกกม่วง ตำบลโคกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้ คือ

ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการท่องเที่ยว บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สมาชิกและผู้นำวิสาหกิจชุมชน ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ และสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจอย่างยั่งยืน

1.2 สนับสนุนงบประมาณ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ เพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่เพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้และพัฒนากลุ่มวิสาหกิจต่อไปได้

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพการทอเสื้อก

เอกสารอ้างอิง

- คณิดา ไกรสันติ และรสมนต์ คำศรี. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี, ปรีดาพร อารักษ์สมบุรณ์, และ นิชชีญา นราฐปนนท์. (2560). การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 1(1), 43 - 50.
- ณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. วารสารศรีวนาลัยวิจัย, 9(1), 15 - 24.
- ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์. (2562). รูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(2), 83 - 100.
- เพชรน้อย ม่วงงาม. (2539). ศักยภาพของชุมชน : กรณีการจัดตั้งหมู่บ้านปลอดภัยจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เมธี พะยอมยงค์. (2544). เศรษฐกิจชุมชน : ทางเลือกเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2549). การจัดการวิสาหกิจสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชดา ภัคดีอิง. (2553). การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในขอนแก่น. ม.ป.ท. วิทยา เทียงธรรม. (2554). การพัฒนาศักยภาพชุมชน. กรุงเทพมหานคร : แดเน็กซ์คอร์ปอเรชั่น.
- สมภพ ระวังทุกข์. (2554). การบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร : วารสารนวัตกรรมจัดการภาครัฐและภาคเอกชน.
- สมคิด บางโม. (2558). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์.
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ (2544). วิสาหกิจชุมชน. แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. กรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการ
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

The performance of the duties and the General Administration services of
Chaiyaphum Rajabhat University.

ปัทิตตา กุศลคุ้ม

Pathitta Kusolkoom

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Education and Human Development

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author Email: ann.patitta55@gmail.com

Received 03/09/2025 | Revised 16/09/2025 | Accepted 16/09/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิด Porter and Lawler (1975) เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ คณะพยาบาลศาสตร์ สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำนักงานอธิการบดี กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 200 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการ รองลงมา คือ ด้านผลการให้บริการ และด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีแบบฟอร์มที่สามารถดาวน์โหลดได้ 2) ควรมีป้ายบอกตำแหน่งจุดที่สามารถใช้บริการได้ 3) ควรเพิ่มช่องทางการติดต่อผ่านหลาย ๆ ช่องทาง 4) ควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในการใช้บริการ

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน; การให้บริการ; งานธุรการ

Abstract

This research aims 1) to study the efficiency of administrative work performance and services of Chaiphum Rajabhat University and 2) to study opinions and suggestions on administrative work performance and services of Chaiphum Rajabhat University. The research design is quantitative research using the concept of Porter and Lawler (1975) as a research framework. The research areas include the Faculty of Liberal Arts and Sciences, Faculty of Education and Human Development, Faculty of Nursing, Office of Academic Promotion and Lifelong Learning, Office of the President. The sample consists of 200 lecturers and staff of Chaiphum Rajabhat University who use administrative services of Chaiphum Rajabhat University. The selection method was based on Taro Yamane's formula. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that: 1. The research results according to objective 1, the overall level of efficiency in performing duties and providing administrative services at Chaiphum Rajabhat University is at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of officials or service personnel, followed by the aspect of service results and the aspect of service processes or procedures, respectively. The aspect with the lowest average value was the aspect of facilities. 2. The research results according to objective 2, opinions and suggestions on the performance of duties and administrative services of Chaiphum Rajabhat University, found the following suggestions: 1) There should be forms that can be downloaded. 2) There should be signs indicating the location of points where services can be used. 3) There should be an increase in contact channels through many channels. 4) There should be a reduction in unnecessary steps in using the services.

Keywords: Operation; Service provision; Administrative work

บทนำ

ตามโครงสร้างของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้แบ่งโครงสร้างออกเป็น 5 หน่วยงานหลัก ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ คณะพยาบาลศาสตร์ สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสำนักงานอธิการบดี (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2568) ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีงานธุรการที่คอยจัดกิจกรรมงานโดยส่วนรวมของแต่ละหน่วย ซึ่งเป็นงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งานวิชาการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2568) โดยให้การสนับสนุนการบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานผลิตเอกสาร งานจัดทำคำสั่ง เช่น คำสั่งไปราชการ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ดำเนินการตามคำร้องของนักศึกษา จัดทำแบบฟอร์มคำร้องต่าง ๆ การบริการยืมคืนอุปกรณ์การเรียนการสอน การรับและส่งเอกสาร จดหมาย พัสดุทางไปรษณีย์ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนการให้คำแนะนำ คำปรึกษากับอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจของหน่วยงาน งานธุรการจึงเป็นศูนย์กลางของการบริหารที่สนับสนุนหน่วยงานอื่น และเป็นงานหลักงานหนึ่งที่จะสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการปฏิบัติหน้าที่และการบริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ผ่านมา ยังไม่สามารถบริการอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปได้อย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัญหา สาเหตุ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อนำมาวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการให้บริการงานธุรการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การบริหารงานธุรการ

ความหมายของการบริหารงานธุรการ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้บัญญัติความหมายของงานธุรการไว้ว่าเป็นการจัดกิจการงานโดยส่วนรวมของแต่ละหน่วย ซึ่งมีใช่งานวิชาการ

สุภาพร หาชัยภูมิ (2562: 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า งานธุรการหมายถึง งาน ร่าง พิมพ์ ตัดต่อ ติดต่อบริการงาน ไม่ว่าจะเป็นทางหนังสือ การพูด และการสื่อสารทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรืองานที่เกี่ยวกับการบริหารงานเอกสาร ซึ่งมีใช่งานวิชาการ

เรณู ครุฑไทย (2550: 3) ให้ความหมายของการบริหารงานธุรการไว้ว่า งานธุรการเป็นงานที่มีขอบข่าย และหน้าที่ความรับผิดชอบที่กว้างมาก และมีลักษณะงานที่จะต้องประสานงานกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการทำงานด้านสารบรรณการจัดเก็บและค้นหาเอกสาร การจัดเตรียมการประชุม การติดต่อบริการงานการให้บริการ รวมทั้งปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ความหมายของประสิทธิภาพ

อนันท์ งามสะอาด (2551: 1) อธิบายว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึงกระบวนการดำเนินงาน ที่มีลักษณะดังนี้ 1. ประหยัด (Economy) ได้แก่ ประหยัดต้นทุน(Cost) ประหยัดทรัพยากร (Resources) และประหยัดเวลา (Time) 2. เสร็จทันตามกำหนดเวลา (Speed) 3. คุณภาพ (Quality) โดยพิจารณาทั้งกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือวัตถุดิบ มีการคัดสรรอย่างดีมีกระบวนการดำเนินงาน กระบวนการผลิต (Process) ที่ดีและมีผลผลิต (Output) ที่ดี ดังนั้น การมีประสิทธิภาพจึงต้องพิจารณากระบวนการดำเนินงานว่าประหยัด รวดเร็ว มีคุณภาพของงานซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานทั้งหมดนอกจากนี้ยังหน่วยงานได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้ และศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง การปฏิบัติงานหรือบริการที่ถูกต้อง รวดเร็วใช้เทคนิคที่สะดวกสบายกว่าเดิม คุ่มค่า และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด ในขณะที่ต้องการผลงานมากที่สุด (efficiency is to do thing)

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Porter และ Lawler (1975) อธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความสามารถและทักษะของบุคคล ความชัดเจนในบทบาทและการยอมรับในบทบาท และโอกาสในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารสามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคคลได้โดยการสร้างแรงจูงใจ การมอบหมายงานที่ชัดเจน และจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

Steers (1977: 446) ได้เสนอแบบจำลองผลการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การว่า ได้รับอิทธิพลมาจากทั้งปัจจัยบุคคลและองค์กร ได้แก่ ปัจจัยบุคคล ประกอบด้วย ความสามารถ บุคลิกภาพ ความสนใจ แรงจูงใจ ความชัดเจนในบทบาท และปัจจัยองค์กร ประกอบด้วย โครงสร้างการปฏิบัติงาน บรรยากาศ และรูปแบบการบริหาร

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

สุนันทา ทวีผล (2550: 13) กล่าวถึงการให้บริการ สรุปได้ดังนี้

1. หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่ โดยประโยชน์และบริการที่องค์การจัดให้จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ
2. หลักความสม่ำเสมอ โดยการให้บริการต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
3. หลักความเสมอภาค โดยบริการที่จัดนั้นจะต้องให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
4. หลักความประหยัด โดยค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากกว่าผลที่จะได้รับ
5. หลักความสะดวก โดยบริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะปฏิบัติได้ง่ายสะดวก สบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ไม่สร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้บริการ หรือผู้ให้บริการมากจนเกินไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัตรชัย ตันตรานนท์ (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยงานที่มีการปฏิบัติจากระดับมากที่สุด คือ งานการบัญชี รองลงมาได้แก่ งานโสตทัศนูปกรณ์ งานทะเบียน งานการประชาสัมพันธ์ งานการเงิน และงานสารบรรณตามลำดับ 2. สภาพปัญหาการบริหารงานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สำคัญ ได้แก่ โรงเรียนขาดบุคลากรที่รับผิดชอบที่มีการระบุนหน้าที่หรือภาระงานที่ชัดเจน ขาดการพัฒนาบุคลากรและบุคลากรมีภาระหน้าที่หลายหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง รวมทั้งโรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนบุคลากรบ่อยครั้งทำให้งานไม่ต่อเนื่องและมีข้อมูลต่าง ๆ ไม่เป็นปัจจุบัน 3. แนวทางในการพัฒนางานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ พบว่า การที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านบริหารทั่วไปให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมจะต้องอาศัยแนวทาง ได้แก่ การปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมในการทำงานโดยเน้นการปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบ รวดเร็วและไม่เลือกปฏิบัติให้แก่ผู้รับบริการทุกคน พัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายให้มีความรู้ความสามารถในงานของตนเพื่อให้สามารถบริการแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด จัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่พอเพียงและเหมาะสมต่อการให้บริการ โดยควรได้รับการสนับสนุนด้านนโยบาย และงบประมาณจากโรงเรียนอย่างเพียงพอ มีการจัดทำระบบการจัดเก็บเอกสารและระบบการค้นหาที่ทันสมัยรวดเร็ว มีการสื่อสารในองค์กรที่เป็นระบบและรวดเร็ว เป็นต้น

สุภาพร หาชัยภูมิ (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการ สำนักงานคณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการ สำนักงานคณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านผลการให้บริการ พบว่าจุดเด่น คือ เจ้าหน้าที่ที่มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และสามารถให้บริการอย่างเต็มที่ และจุดที่ควรปรับปรุง คือ การแสดงป้ายจุดให้บริการต่าง ๆ และแบบฟอร์มต่าง ๆ สำหรับการให้บริการแก่นักศึกษา

ยุพธนา ล้าเลิศ และวีรภัทร ภัทรกุล (2566: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ด้านการดำเนินงานธุรการ ควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านธุรการ จัดเก็บข้อมูลเป็นสารสนเทศ มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) ด้านงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานโดยมอบหมายงานให้กับบุคลากรที่รับผิดชอบงานอย่างเหมาะสม มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ควรมีการศึกษาขอบข่ายของงานให้อยู่ภายใต้ขอบข่ายของทางราชการ แต่งตั้งคณะทำงาน มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) ด้านงานกิจการนักเรียน ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงาน กำหนดเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) ด้านการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการผ่านช่องทางเพจของโรงเรียน มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 6) ด้านการจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงาน สร้างความตระหนักโดยปฏิบัติงานภายใต้ข้อกฎหมาย มีการนิเทศติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน

อินทอร ปะจิกะ (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงาน สารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา (องค์การมหาชน) ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านธุรการสารบรรณของสำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา (องค์การมหาชน) มีความพึงพอใจจากการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีความพึงพอใจด้านประสิทธิภาพของระบบ (System Performance) อยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจด้านขั้นตอนกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจด้านการออกแบบส่วนแสดงผล (User Interface) อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการปฏิบัติงานของผู้ใช้งานสูงสุด

ผลการทบทวนวรรณกรรมและการประยุกต์ใช้ในงานวิจัย

1. การบริหารงานธุรการ

แนวคิดของ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) และ เรณู ครุฑไทย (2550) ที่ให้นิยามงานธุรการว่าครอบคลุมถึงงานสารบรรณ การประสานงาน และการบริการต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตของงานธุรการ ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ว่ามุ่งเน้นงานสนับสนุน มีช่างานวิชาการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

อนันท์ งามสะอาด (2551) และ ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพฯ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) เน้นมิติ ของความประหยัด ความรวดเร็ว และคุณภาพ

ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดในการประเมินระดับประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

แนวคิดของ Porter and Lawler (1975) และ Steers (1977) ที่ชี้ว่าประสิทธิภาพการทำงานได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจ ความสามารถ บทบาท และปัจจัยด้านองค์กร

ผู้วิจัยนำมาใช้ในการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรการ เช่น ความสามารถและทักษะของเจ้าหน้าที่ ความชัดเจนในบทบาท และสภาพแวดล้อมการทำงาน

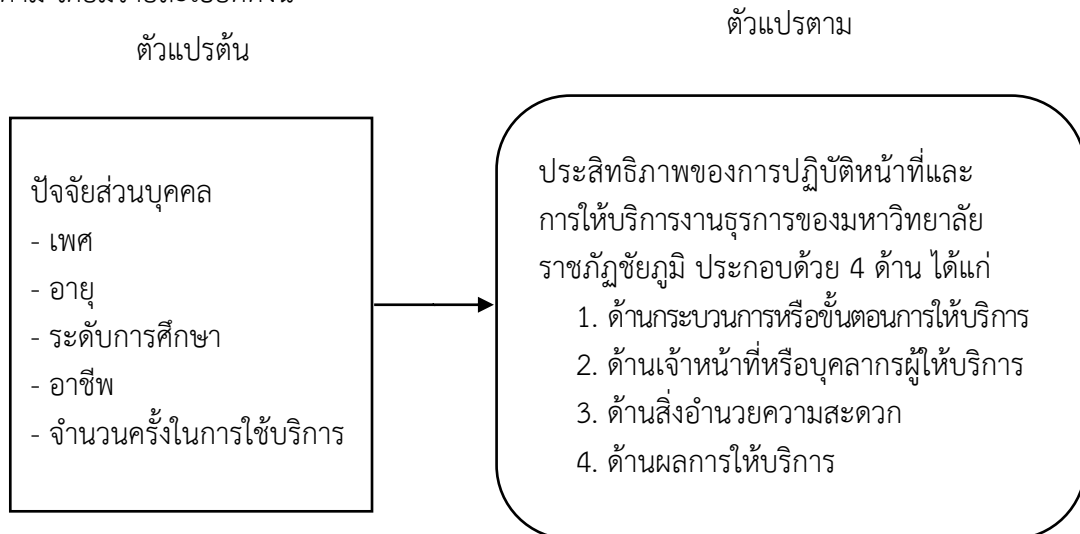
4. แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

สุนันทา ทวีผล (2550) เสนอหลักการบริการที่ดี เช่น ความสอดคล้องกับความต้องการ ความสม่ำเสมอ ความเสมอภาค ความประหยัด และความสะอาด

ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใช้บริการ เพื่อพิจารณาว่าการบริการของงานธุรการสอดคล้องกับหลักการเหล่านี้หรือไม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 363 คน โดยเป็นอาจารย์ 177 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 186 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน ในการสุ่มร้อยละ 5 มีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้รับบริการ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวม ประมวลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยใช้คำถามปลายเปิด ซึ่งเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการชักนำด้วยความคิดของผู้วิจัย รวมถึงการใช้คำถามที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย และเป็นที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่าย

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ที่ปรึกษางานวิจัยที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อการวิจัย ทำการตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไข

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา กำหนดเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 70-71)

คะแนน +1 คือ ความแน่ใจว่ามีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา

คะแนน 0 คือ ความไม่แน่ใจว่ามีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา

คะแนน -1 คือ ความแน่ใจว่าไม่มีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา

7. นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00

8. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งมีลักษณะกลุ่มเป้าหมายคล้ายคลึงกัน โดยใช้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.93

9. ปรับแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามเป็นเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) แก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองและเก็บข้อมูลออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ระดับประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล และแปลความค่าเฉลี่ยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ รวมทุกด้าน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ	4.27	0.61	มาก
2. ด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการ	4.54	0.55	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.17	0.72	มาก
4. ด้านผลการให้บริการ	4.37	0.60	มาก
รวม	4.34	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.34 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.63) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D.= 0.55) รองลงมา ได้แก่ ด้านผลการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D.= 0.60) และด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D.= 0.61) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= 0.72)

2. ผลการศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรมีแบบฟอร์มที่สามารถดาวน์โหลดได้
- 2) ควรมีป้ายบอกตำแหน่งจุดที่สามารถใช้บริการได้
- 3) ควรเพิ่มช่องทางการติดต่อผ่านหลาย ๆ ช่องทาง
- 4) ควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในการใช้บริการ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถให้บริการทั้งในและนอกเวลาทำการปกติ รองลงมา ได้แก่ กระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการช่วยให้ผู้รับบริการสามารถทำธุระได้ครบถ้วนในเวลาที่กำหนด และระยะเวลาให้บริการเหมาะสมกับกิจกรรมหรือสภาพงานขั้นตอน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การให้บริการไม่ยุ่งยากและไม่ซับซ้อน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า แม้กระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการจะอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะในเรื่องความยืดหยุ่นและความชัดเจนของขั้นตอน แต่ยังมีจุดที่ควรปรับปรุง คือ การลดความซับซ้อนของบริการ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้รับบริการได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สมชัย ปราบริทธิ์ และคณะ (2556: บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานธุรการของศูนย์-สำนัก มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่รับบริการงานธุรการของศูนย์-สำนัก มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานธุรการของศูนย์-สำนัก มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ในด้านคุณภาพของงานด้านความรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก

2. ด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ให้บริการโดยไม่เรียกร้องผลตอบแทน รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความสุภาพและให้ความเคารพแก่ผู้รับบริการ และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความรู้ความสามารถในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อสงสัยได้อย่างรวดเร็ว การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า แม้เจ้าหน้าที่จะมีคุณลักษณะด้านจริยธรรม ความสุภาพ และความสามารถในการให้ข้อมูลที่ดี แต่อาจยังมีจุดที่ควรปรับปรุงเพิ่มเติมในด้านการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อข้อร้องเรียนหรือปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความประทับใจในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ สอดคล้องกับ ฉัตรชัย ตันตรานนท์ (2562: บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านบริหารทั่วไปให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมจะต้องอาศัยแนวทาง ได้แก่ การปลูกฝัง และเสริมสร้างค่านิยมในการทำงานโดยเน้นการปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบ รวดเร็วและไม่เลือกปฏิบัติให้แก่ผู้รับบริการทุกคน พัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายให้มีความรู้ความสามารถในงานของตนเพื่อให้สามารถบริการแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานที่หรือพื้นที่ที่ให้บริการสะอาดและเป็นระเบียบ และสามารถให้บริการได้หลายช่องทาง เช่น ทางโทรศัพท์, Facebook, Line Application, E-mail เป็นต้น รองลงมา คือ มีป้ายบอกทาง

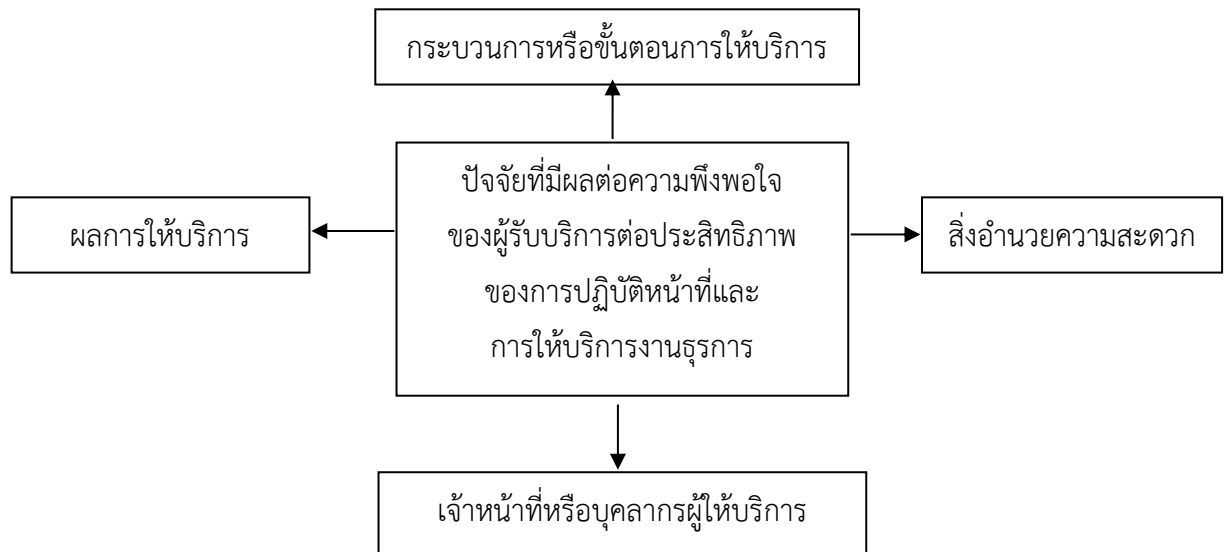
หรือป้ายแสดงจุดให้บริการ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีแบบฟอร์มต่าง ๆ สำหรับการให้บริการ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานสามารถจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะด้านการจัดการพื้นที่บริการและการเข้าถึงบริการผ่านช่องทางที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ยังควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมในส่วนของการจัดเตรียมเอกสารและแบบฟอร์มให้พร้อมใช้งานมากขึ้น เพื่อสนับสนุนให้กระบวนการให้บริการเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สากล ไชประกาย (2566: 156) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลโคกศรีสุพรรณ อำเภอศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า โรงพยาบาลโคกศรีสุพรรณ ควรเน้นการมีจิตบริการในการทำงาน ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ควรกำชับเจ้าหน้าที่ให้มีความกระตือรือร้นมีจิตบริการประชาชน ควรดำเนินการของงบประมาณต่อเติมหรือสร้างอาคารอาคารสถานที่ขึ้นใหม่ให้ใหญ่ขึ้นและเพียงพอเหมาะสมกับผู้มาใช้บริการ ควรมีการจัดอาคารสถานที่ ที่ให้บริการให้มีความเหมาะสม สะดวกสบาย กว้างขวางไม่แออัด และดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

4. ด้านผลการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้รับบริการได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ และผู้รับบริการได้รับข้อมูลหรือบริการที่ถูกต้องและครบถ้วนตามที่ต้องการ รองลงมา ได้แก่ การให้บริการของงานธุรการช่วยลดเวลาหรือความยุ่งยากในการทำธุรกรรมของผู้รับบริการ และผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการให้บริการของงานธุรการ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่างานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความครบถ้วนของข้อมูล ความถูกต้อง และการลดความซับซ้อนในการเข้ารับบริการ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการพัฒนาระบบการให้บริการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการวางแผนกระบวนการทำงานที่คำนึงถึงผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับ มานิตย์ สารคำ (2561: บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการทำงานธุรการ กองบริการการศึกษาต่อหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าธุรการและเจ้าหน้าที่ธุรการมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานธุรการ กองบริการการศึกษาต่อหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านประสิทธิภาพการรับส่งเอกสารธุรการ และด้านการให้บริการอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผู้ใช้บริการมีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีแบบฟอร์มที่สามารถดาวน์โหลดได้ มีป้ายบอกตำแหน่งจุดที่สามารถใช้บริการได้ เพิ่มช่องทางการติดต่อผ่านหลาย ๆ ช่องทาง และลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในการใช้บริการ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถให้บริการทั้งในและนอกเวลาทำการปกติ ระยะเวลาให้บริการที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ให้บริการ ที่มีความสุภาพและให้ความเคารพแก่ผู้รับบริการ มีความรู้ความสามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วโดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีสะอาดเป็นระเบียบ มีแบบฟอร์มที่สามารถดาวน์โหลดได้ มีป้ายบอกทางหรือป้ายแสดงจุดให้บริการ สามารถใช้บริการได้หลายช่องทาง ผลการให้บริการที่ตรงกับความต้องการ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ยุ่งยาก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

บทสรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ

1. งานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าพึงพอใจ
2. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก คือ บุคลากรผู้ให้บริการที่มีคุณภาพ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล และการดำเนินงานที่มุ่งเน้นผู้ให้บริการเป็นศูนย์กลาง
3. ประเด็นที่ควรปรับปรุงและต้องการให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การลดความซับซ้อนของกระบวนการและการพัฒนาเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้ทันสมัยและเข้าถึงง่ายยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ อยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

- 1) ส่งเสริมและรักษามาตรฐานการให้บริการที่มีอยู่ โดยเฉพาะด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูง เช่น การบริการที่ไม่เรียกร้องผลตอบแทน ความสุภาพของเจ้าหน้าที่ และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ให้บริการ
- 2) ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการหรือขั้นตอนที่ยังซับซ้อนหรือยุ่งยาก โดยอาจจัดทำคู่มือบริการแบบย่อหรือจัดเตรียมแผนผังขั้นตอน เพื่อช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าใจง่ายและสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง
- 3) ปรับปรุงระบบเอกสารและแบบฟอร์มต่าง ๆ ให้ครบถ้วน ชัดเจน และสามารถดาวน์โหลดได้ทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้ใช้บริการเตรียมตัวล่วงหน้า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การให้บริการงานธุรการโดยรวมมีความน่าพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

- 1) การพัฒนาคุณภาพการบริการ ควรรักษามาตรฐานที่ดีที่มีอยู่และต่อยอดเพื่อเสริมความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ
- 2) การลดความซับซ้อนของขั้นตอน ควรปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานให้เข้าใจง่ายและสะดวกขึ้น เช่น การจัดทำคู่มือย่อหรือแผนผังขั้นตอนการให้บริการ
- 3) การพัฒนาเครื่องมืออำนวยความสะดวก ควรปรับปรุงระบบเอกสารและแบบฟอร์มให้มีความชัดเจน ครบถ้วน และเข้าถึงได้สะดวกผ่านช่องทางออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายยิ่งขึ้น โดยอาจพิจารณาเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั้งนักศึกษา อาจารย์ บุคลากรสายสนับสนุน และผู้เกี่ยวข้องจากภายนอก เช่น ศิษย์เก่า หรือผู้มาติดต่อราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้านมากขึ้น
- 2) ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะช่วยให้เข้าใจมุมมองความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการในเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงงานบริการได้อย่างตรงจุด
- 3) ควรเพิ่มเติมตัวแปรด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการให้บริการในยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการให้บริการมากขึ้น จึงควรศึกษาความพึงพอใจหรือประสิทธิภาพของการใช้ระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) เช่น ระบบรับคำร้องออนไลน์ ระบบแจ้งเตือนผลการดำเนินงาน หรือการใช้ AI Chatbot ในงานธุรการ
- 4) ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบกับสถาบันอื่น เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนางานธุรการที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กุลชน ธนาพงศ์ธร. (2530). *ประโยชน์และการบริการในสาขาวิชาการจัดการเอกสารการสอนวิชาการบริหารงานบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉัตรชัย ตันตรานนท์. (2562). *การศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- โชติกา ศิลาเกษ. (2549). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. รายงานวิจัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทัศนีย์ ทินหม่วย (2562) *การศึกษาทัศนคติที่มีต่อการให้บริการระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรสายสนับสนุน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธานินทร์ สุทธิบุญขร. (2543). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานของฝ่ายการพนักงานบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นครชัย ชาญอุไร. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- นันทนา ธรรมบุศย์. (2540). *การพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : บริษัท. สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ. (2542). *การจัดและการบริหารงานธุรการ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเวศน์ มหารัตน์กุล. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- พิทยา บวรวัฒนา. (2552). *รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวการศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2568, 18 กรกฎาคม). เรื่อง *การแบ่งส่วนราชการและส่วนงานภายในเป็นหน่วยงานระดับงานหรือเทียบเท่างานมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พ.ศ. 2568*. ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ 792/2568.
- มานิตย์ สารคำ. (2561). *ประสิทธิภาพการทำงานธุรการ กองบริการการศึกษาต่อหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. มหาสารคาม : กองบริการการศึกษา
- ยุทธนา ถ้ำเลิศ และธีรภัทร ภัทรกุล (2566). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 231-232.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ.
- เรณู ครุฑไทย. (2550). *การจัดและการบริหารงานธุรการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2545). *การบริหารงานธุรการเบื้องต้น ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สมชัย ปราบริณี, นัฐยา สุตรักษ์ และจิราภรณ์ บัวเพชร. (2556). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานธุรการ ของศูนย์สำนักมหาวิทยาลัยหาดใหญ่*. ในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 “การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย” วันที่ 10 พฤษภาคม 2556 (หน้า 271). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สมใจ ลักษณะ. (2544). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, คณะวิทยาการจัดการ.
- สากล ไขประกาย. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลโคกศรีสุพรรณ อำเภอศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุจิตรา ขานวิทย์กรณ์. (2533). *ภาคบริการ*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาพร หาชัยภูมิ. (2562). *ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการ สำนักงานคนบัตินะเทคโนโลยีสารสนเทศ*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- สุภรณ์ ประดับแก้ว. (2546). *คู่มือการบริหารงานธุรการของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มูลนิธินิคมราชานุสรณ์.
- หวน พินธุพันธ์. (2528). *การบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม*

- ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- อินทอร ปะจิละ. (2566). ความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ: สำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน).
- อุดม พันโนลิต. (2547). การพัฒนาระบบงานสารบรรณโรงเรียนอ่างศิลา อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุดรธานี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Porter, L. W., Lawler, E.E., & Hackman, J.R. (1975). *Behavior in Organization* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Steers, R.M. (1977). *Antecedents and outcomes of organizational commitment. Administrative. Science Quarterly*, 22,46-56.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper. & Row.

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น

Work Efficiency of Personnel Provincial Electricity Authority, Khon Kaen Province.

ธันสนันท์ วรพงศาพิชญ์*, นิภาพรณ เจนสันติกุล, รุ่งอรุณ บุญสาพันธ์

Thanatsanan Worapongsatit, Nipapan Jensantikul, Rungarun Boonsayan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, E-mail: Thanatsanan.w@kkumail.com

Received 11/09/2025 | Revised 18/09/2025 | Accepted 21/09/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่นใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากรจำนวน 136 คนด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.83) รองลงมา ด้านคุณภาพของงานมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14) และน้อยที่สุดด้านเวลา มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การปฏิบัติงาน; การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

Abstract

The purpose of this research is to study the level of work efficiency of personnel in the Provincial Electricity Authority, Khon Kaen Province in four areas: quality, quantity, time, and cost. It is quantitative research. Data were collected from a population of 136 people using questionnaires and analyzed using frequencies, mean, and standard deviation. The results of the research found that the overall work efficiency of the Provincial Electricity Authority personnel in Khon Kaen Province was high efficiency (mean = 4.08, standard deviation = 0.40). When considering each aspect, it was found that expenses were at the highest efficiency (mean = 4.39, standard deviation = 0.83), followed by the quality of work was high efficiency (mean

= 4.16, standard deviation = 0.14), and the lowest in terms of time was high efficiency (mean = 3.64, standard deviation = 0.14).

Keywords: Efficiency; Work; Provincial Electricity Authority

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินงานขององค์กรทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนล้วนแล้วแต่มีแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นกลางเพื่อจุดมุ่งหมายของความสำเร็จ แต่องค์กรที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์กร และสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้ คือ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายใน เนื่องจากการทำงานทุกรูปแบบล้วนแล้วแต่มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อให้บุคลากรรู้สึกเหนื่อยล้ากับการทำงานเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความกดดันในการทำงาน บรรยากาศระหว่างทำงาน การแข่งขันทั้งภายในและภายนอกองค์กร ผลตอบแทนที่บุคลากรควรได้รับ เป็นต้น

ในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) และแสวงหาเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การบริหารทรัพยากรบุคคลโดยใช้สมรรถนะเป็นพื้นฐาน (Competency -Base Human Resource Management) ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมนำมาใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมถึงภาคราชการของไทยที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้นำแนวคิดระบบสมรรถนะมาปรับใช้เพื่อสนับสนุนให้ข้าราชการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับหน้าที่และส่งเสริมในการปฏิบัติหน้าที่และการกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากองค์กรใดมีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับสมรรถนะขององค์กร (อัญชลี ชัยศรี, 2563) ย่อมทำให้องค์กรก้าวไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ (กานต์สิริ กาวินและพิชิต รัชตพิบูลภพ, 2564)

องค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้รับการก่อตั้งขึ้นเป็นองค์การเอกเทศตามพระราชกฤษฎีกาซึ่งให้ไว้เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2497 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พุทธศักราช 2497 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเป็นผู้ควบคุมการบริหาร อยู่ภายใต้การควบคุมของกรมโยธาเทศบาลกระทรวงมหาดไทยและรัฐบาล โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจกำกับโดยทั่วไป องค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีทุนประเดิมตามกฎหมายจำนวน 5 ล้านบาท มีการไฟฟ้าอยู่ในความดูแลจำนวน 117 แห่ง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้ความสำคัญของการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้ทันสมัย คล่องตัวและรวดเร็ว เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในเชิงธุรกิจและสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในการตัดสินใจประกอบกิจการต่าง ๆ การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรมีภารกิจและหน้าที่แตกต่างกันไปตามตำแหน่งและสายงาน โดยแต่ละสายงานต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านและการใช้ทักษะการทำงานที่หลากหลาย เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการที่ผู้วิจัยไปปฏิบัติสหกิจศึกษาพบว่าบุคลากรไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความล่าช้า มีการติดขัดในการทำงาน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาจะเห็นได้ว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมาก และส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร บุคคลหรือองค์กร ล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพใน

การปฏิบัติงานของบุคลากร (รัตนติยากร สียอด, 2565) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร และเพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่นใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 136 คน สามารถจำแนกบุคลากรออกได้เป็น 9 แผนก ได้แก่ ประจําการไฟฟ้า แผนกบริหารงานทั่วไป แผนกบริการลูกค้า แผนกมิเตอร์ แผนกปฏิบัติการและบำรุงรักษา แผนกก่อสร้าง แผนกวิศวกรรม และการตลาด แผนกบัญชีและประมวลผล และแผนกคลังพัสดุ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 136 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดวิจัย ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการทำงาน และสภาพปัญหาการปฏิบัติงาน ของบุคลากร ลักษณะของคำถามเป็นลักษณะปลายปิด (Closed ended questions) รวมมีข้อ คำถามจำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 ข้อ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ Likert rating scales 5 ระดับ โดยสอบถามถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย โดยพัฒนาข้อคำถามจากงานวิจัยของ พงธิสิทธิ์ อุทุม (2559) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มีประสิทธิภาพมากที่สุด
4	หมายถึง	มีประสิทธิภาพมาก
3	หมายถึง	มีประสิทธิภาพปานกลาง
2	หมายถึง	มีประสิทธิภาพน้อย
1	หมายถึง	มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมมีลักษณะข้อความเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบ แบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้ประกอบงานวิจัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยก่อนนำไปใช้ด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index of

item objective congruence) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
วัตถุประสงค์หรือเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ใช้
แบบสอบถามทั้งหมด 136 ชุด

3.2 ผู้วิจัยได้แนะนำพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายเกี่ยวกับแบบสอบถาม เพื่อให้เกิด
ความเข้าใจและตอบแบบสอบถามได้ตรงประเด็น ถูกต้องและครบถ้วน พร้อมทั้งนัดหมายวันและเวลาที่
ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำ
แบบสอบถามที่เก็บรวบรวมผลได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

3.4 ระยะเวลาการเก็บข้อมูลแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 7 สิงหาคม 2566 – 1 กันยายน 2566

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ
ตำแหน่ง ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการทำงาน และสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของ
บุคลากร โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
จังหวัดขอนแก่น (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553) ค่าคะแนนเฉลี่ย ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย

4.20 – 5.00	มีประสิทธิภาพมากที่สุด
3.40 – 4.19	มีประสิทธิภาพมาก
2.06 – 3.39	มีประสิทธิภาพปานกลาง
1.80 – 2.59	มีประสิทธิภาพน้อย
1.00 – 1.79	มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

ทำให้ค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับห่างกัน 0.80 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย
แต่ละอย่างระดับ (ละเอียด ศิลาน้อย, 2560) ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.20 – 5.00 หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.40 – 4.19 หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.39 หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.80 – 2.59 หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.79 หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.5.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่ออธิบายถึงประสิทธิภาพใน
การปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม
อยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน
ค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.83) รองลงมา ด้านคุณภาพ

ของงานมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14) และน้อยที่สุด ด้านเวลา มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่นรายด้าน

การปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดขอนแก่น	ระดับประสิทธิภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านคุณภาพของงาน	4.16	0.14	มาก
2. ด้านปริมาณงาน	4.12	0.85	มาก
3. ด้านค่าใช้จ่าย	4.39	0.83	มากที่สุด
4. ด้านเวลา	3.64	0.14	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.08	0.40	มาก

โดยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายด้าน มีดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น ด้านคุณภาพของงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า งานที่ท่านได้รับมอบหมายเหมาะสมกับความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.6 (ค่าเฉลี่ย = 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.58) รองลงมา ท่านมีการวางแผนในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเสมออยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.5 (ค่าเฉลี่ย = 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.80) และน้อยที่สุดงานที่ท่านรับผิดชอบมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานให้มีความถูกต้องครบถ้วน ประณีตและเรียบร้อยอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 67.6 (ค่าเฉลี่ย = 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.55)

1.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น ด้านปริมาณงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านสามารถปฏิบัติงานในปริมาณเท่าเดิมแม้จำนวนบุคลากรในหน่วยงานจะน้อยลง และ ท่านสามารถแบ่งเวลาและมีการจัดสรรความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.4 (ค่าเฉลี่ย = 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.84) รองลงมา ปริมาณงานที่ปฏิบัติได้ ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 62.5 (ค่าเฉลี่ย = 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.61) และน้อยที่สุด ปริมาณงานที่ท่านปฏิบัติมีความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 46.5 (ค่าเฉลี่ย = 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.80)

1.3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น ด้านค่าใช้จ่าย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าล่วงเวลาเพื่อปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4 (ค่าเฉลี่ย = 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) รองลงมา ท่านให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ของสำนักงานอย่างประหยัดที่สุดในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.3 (ค่าเฉลี่ย = 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.74) และน้อยที่สุด วิธีการใช้งบประมาณในหน่วยงานของท่านมีความถูกต้องตามระเบียบของทางราชการอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 35.3 (ค่าเฉลี่ย = 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.81)

1.4 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น ด้านเวลา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านใช้เวลาส่วนตัวเพื่อมุ่งให้ภาระหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามเวลาอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 42.7 (ค่าเฉลี่ย = 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.90) รองลงมา ท่านมีการวางแผนและบริหารเวลาเพื่อให้งานเสร็จทันเวลาที่กำหนดอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 36.8 (ค่าเฉลี่ย = 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.91) และน้อยที่สุด เมื่อถึงเวลากำหนดส่งงาน ท่านสามารถทำงานได้ดี ไม่มีความผิดพลาดอยู่ในระดับ ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.4 (ค่าเฉลี่ย = 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.96)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.0) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.83) รองลงมา ด้านคุณภาพของงานมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14) และน้อยที่สุด ด้านเวลา มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย = 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14) ทั้งนี้เพราะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่นให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช ไม้จันทร์ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลาที่ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ดังที่ Schachter (2007) มองว่าประสิทธิภาพเป็นคุณค่าโดยธรรมชาติในการบริหารราชการ โดยระบุว่าองค์กรของรัฐมีโครงสร้างเป็นระบบราชการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดให้มีโครงสร้างองค์กรที่มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพในองค์กร นอกจากนี้ระบบราชการมักเกี่ยวข้องกับองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงแสวงหาเป้าหมายสองประการ คือ แสวงหาประสิทธิภาพและสามารถทำงานภายใต้ขอบเขตของความรับผิดชอบ ทำให้แนวคิดเรื่องประสิทธิภาพที่นำไปใช้กับการบริหารงานสาธาณณะนั้นถูกกำหนดให้เป็นอัตราส่วนระหว่างปัจจัยนำเข้าและผลผลิต ความพยายามและผลลัพธ์ ค่าใช้จ่ายและรายได้ และต้นทุนและความสุขที่เกิดขึ้น (Manzoor, 2014) สอดคล้องกับ Florina (2017) ที่ระบุว่าประสิทธิภาพหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตและปัจจัยนำเข้าที่ใช้เพื่อให้ได้ผลผลิตนั้น โดยผลผลิตที่ได้ยิ่งสูงเมื่อเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไปมากเท่าใด กิจกรรมนั้นก็ยิ่งมีประสิทธิภาพสูงขึ้นซึ่งโดยภาพรวมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความรวดเร็วในการทำงาน รองลงมาคุณภาพงานและปริมาณการผลิต เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อคำถามในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 ด้านคุณภาพของงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า งานที่ท่านได้รับมอบหมายเหมาะสมกับความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.6 (ค่าเฉลี่ย = 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.58) รองลงมา ท่านมีการวางแผนในการปฏิบัติงานไวล่วงหน้าเสมออยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.5 (ค่าเฉลี่ย = 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.80) และน้อยที่สุดงานที่ท่านรับผิดชอบมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานให้มีความถูกต้องครบถ้วน ประณีตและเรียบร้อยอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 67.6 (ค่าเฉลี่ย = 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.55) ทั้งนี้เพราะงานที่ได้รับมอบหมายเหมาะสมในระดับหนึ่งซึ่งอาจเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ซึ่งทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณค่า สอดคล้อง Peterson & Plowman (1989 อ้างถึงใน อุทัยสน์ วีระศักดิ์การณย์, 2556) ที่ระบุว่าคุณภาพของงาน (Quality) จะต้อง

มีคุณภาพสูงคือผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่า และมีความพึงพอใจผลการทำงาน ความถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว นอกจากนี้ผลงานที่มีคุณภาพควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของลูกค้า หรือผู้มารับบริการ

1.2 ด้านปริมาณงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านสามารถปฏิบัติงานในปริมาณเท่าเดิมแม้จำนวนบุคลากรในหน่วยงานจะน้อยลง และท่านสามารถแบ่งเวลาและมีการจัดสรรความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.4 (ค่าเฉลี่ย = 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.84) รองลงมา ปริมาณงานที่ปฏิบัติได้ ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 62.5 (ค่าเฉลี่ย = 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.61) และน้อยที่สุด ปริมาณงานที่ท่านปฏิบัติมีความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 46.5 (ค่าเฉลี่ย = 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.80) ทั้งนี้เพราะบุคลากรบางท่านสามารถทำได้หลายหน้าที่ ทั้งเพื่อช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในแผนก และก็เพื่อให้งานในองค์กรสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของมาลินี นกศิริ (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด ที่ระบุว่าปริมาณงาน และกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพถูกต้อง รวดเร็วมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

1.3 ด้านค่าใช้จ่าย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าล่วงเวลาเพื่อปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4 (ค่าเฉลี่ย = 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) รองลงมา ท่านให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ของสำนักงานอย่างประหยัดที่สุดในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.3 (ค่าเฉลี่ย = 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.74) และน้อยที่สุด วิธีการใช้งบประมาณในหน่วยงานของท่านมีความถูกต้องตามระเบียบของทางราชการอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 35.3 (ค่าเฉลี่ย = 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.81) สอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา ธนาภาพพันธุ์, พงศ์พันธ์ ศรีเมือง และโสภณ สระทองมา (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาของบริษัทธุรกิจ ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แห่งหนึ่ง ที่ระบุว่าบุคลากรได้รับค่าตอบแทนอย่างยุติธรรมและเพียงพอ และตำแหน่งงานมีความก้าวหน้า และความมั่นคงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านเวลา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านใช้เวลาส่วนตัวเพื่อมุ่งให้ภาระหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามเวลาอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 42.7 (ค่าเฉลี่ย = 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.90) รองลงมา ท่านมีการวางแผนและบริหารเวลาเพื่อให้งานเสร็จทันเวลาที่กำหนดอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 36.8 (ค่าเฉลี่ย = 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.91) และน้อยที่สุด เมื่อถึงเวลากำหนดส่งงาน ท่านสามารถทำงานได้ดี ไม่มีความผิดพลาดอยู่ในระดับ ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.4 (ค่าเฉลี่ย = 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.96) สอดคล้องกับ หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว (2564) ที่ระบุว่า “เวลา” เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดที่ทุกคนได้รับมาอย่างเท่าเทียมกัน การบริหารเวลา คือการใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าตามเวลาที่ผ่านไป เพราะไม่มีใครสามารถขอเวลาเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องบริหารและจัดสรรเวลาที่ได้รับมาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับมุมมองของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น ที่ระบุว่าบุคลากรทุกคนมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จก่อนหรือตามเวลาที่กำหนด และการบริหารเวลาที่ตื่นอกจากสามารถทำงานของตนเองให้สำเร็จ ล่วงแล้ว ยังสามารถทำงานเพื่อผู้อื่นได้ด้วย สอดคล้องกับหลักการทำงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัด

ขอนแก่นที่ระบุว่าบุคลากรนั้นเกิดความพึงพอใจในการทำงานโดยมาจากแรงจูงใจในการทำงานวัดได้จากคุณภาพของงาน ปริมาณงานและบุคลากรสามารถกำหนดวิธีการวางแผนและบริหารเวลาเพื่อให้งานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ดังนั้นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพคือหนึ่งสิ่งที่สำคัญในองค์กรที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งบุคคลที่มีประสิทธิภาพเป็นบุคคลที่มีความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีการวางแผนการปฏิบัติงานเรียงลำดับการทำงานอย่างเหมาะสมทำงานถูกต้องแม่นยำและรวดเร็ว มีความรู้ในการปฏิบัติงาน รู้จักการแก้ไขปัญหา มีความสุขในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านคุณภาพของงาน องค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารการประสานงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร มีคุณภาพของงาน

1.2 ด้านอุปกรณ์สำหรับการปฏิบัติงาน องค์กรควรให้การสนับสนุนในเรื่องของอุปกรณ์เทคโนโลยีสื่อสารให้มีความทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เป็นต้น เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

2.2 ควรทำการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งจำแนกการผสมผสานวิธีออกเป็นการรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ วิธี ในการวิจัย และการผสมผสานรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งอาจผสมผสานโดยให้น้ำหนักความสำคัญกับการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเท่าเทียมกัน หรือผสมผสานในลักษณะวิธีหลักวิธีรองเพื่อขยายผลงานวิจัยให้มีขอบเขตที่กว้าง และลุ่มลึก

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สิริ กาวัน และพิชิต รัชตพิบูลภพ. (2564). ประสิทธิภาพการดำเนินงานของข้าราชการกรุงเทพมหานคร. *Journal of Administrative and Management Innovation*, 9 (2), 73-81.
- พลธิสิทธิ์ อุทุม. (2559). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ: บิซิเนสอาร์แอนด์ ดี.
- มาลินี นกศิริ. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- รัตน์ดิยากร สียอด. (2565). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักทรัพยากรน้ำบาดาลเขต 4 ขอนแก่น*. (รายงานการวิจัยสหกิจศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต). ขอนแก่น: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ละเอียด ศิลาน้อย. (2560). การใช้สูตรทางสถิติ (ที่ถูกต้อง) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 12 (2), 50-61.
- หัตถุภรณ์ แก่นท้าว. (2564). การบริหารเวลา: บริหารจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 12(1), 15-24.
- อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- อังคณา ธนุภาพพันธุ์, พงศ์พันธ์ ศรีเมือง และโสภณ สระทองมา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาของบริษัทธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แห่งหนึ่ง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 236-249.
- อุทสัน วีระศักดิ์การุณย์. (2556). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน. (ภาคินพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อัญชลี ชัยศรี. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์บนพื้นฐานสมรรถนะ. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 5(2), 234-248.
- Florina, P. (2017). Elements on the Efficiency and Effectiveness of the Public Sector. *"Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series*, XVII (2), 313-319.
- Manzoor, A. (2014). A Look at Efficiency in Public Administration: Past and Future. *Sage Open*, 4, 1-5.
- Schachter, H. L. (2007). Does Frederick Taylor's Ghost Still Haunt the Halls of Government? A Look at the Concept of Government Efficiency in Our Time. *Public Administration Review*, 67, 800-810.

ผลของการใช้เพลงสากลที่มีต่อสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษและพฤติกรรมการเรียนรู้
ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ

The Effects of Using International Songs on English Listening Competence and Learning Behaviors of Rural Primary Students in Chaiyaphum Province.

นันทวัน พิมป์ปิ และ เฉลิมวุฒิ อุทัยกัน*

Nantawan Pimpi and Chalermwut Uthaikun

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: Chalerm_wut@hotmail.com

Received 12/10/2025 | Revised 29/10/2025 | Accepted 30/10/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางการฟังภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนในโรงเรียนท้องถิ่นชนบท จังหวัดชัยภูมิด้วยกิจกรรมการฟังเพลงสากล 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังภาษาอังกฤษด้วยแนวเพลงสากล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยกึ่งทดลองและการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา คือ นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยหว้า จังหวัดชัยภูมิ 14 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การฟังภาษาอังกฤษด้วยเพลงสากล แบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม สถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ การทดสอบค่า t-test ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางการฟังภาษาอังกฤษจากเพลงสากลของนักเรียนระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. นักเรียนแสดงออกพฤติกรรมการเรียนรู้ 6 ด้าน 1) ความสนใจและแรงจูงใจ 2) กลยุทธ์การเรียนรู้ 3) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 4) การพัฒนาทักษะการฟัง 5) ทักษะคิดและอารมณ์ 6) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ 7) อุปสรรคในการเรียนรู้ทักษะการฟัง

คำสำคัญ: เพลงสากล; สมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษ; พฤติกรรมการเรียนรู้; นักเรียนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this study were 1) to compare the English listening competence of rural primary school students in Chaiyaphum Province before and after learning through international song activities, and 2) to examine students' learning behaviors in developing English listening skills through international music genres. The study employed a mixed-

methods design, integrating quasi-experimental and qualitative approaches. The participants were fourteen of primary 4 students Ban Huai Wa School, Chaiyaphum Province. They were enrolled in semester two of the academic year 2024. They were selected using purposive sampling. The research instruments consisted of lesson plans for English listening through international songs, English listening tests, and behavioral observation forms. The data were analyzed using t-test. The results were as following: 1. The findings revealed that the students' post-test scores on English listening competence were significantly higher than their pre-test scores at the 0.05 level. 2. The qualitative results indicated that students exhibited seven dimensions of learning behavior: interest and motivation, learning strategies, participation in learning, development of listening skills, attitudes and emotions, social interaction, and obstacles to listening skill development.

Keywords: International Songs; English Listening Competence; Learning Behaviors; Rural Students

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีความสำคัญสำหรับผู้คนหลากหลายสายงานอาชีพเพื่อใช้ในการสื่อสารให้บรรลุวัตถุประสงค์ในหลากหลายเหตุผล เช่น การเจรจาธุรกิจ การศึกษาและการท่องเที่ยว ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้ภาษาอังกฤษมีโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับคนทั่วโลกได้ง่ายขึ้นและเข้าถึงการศึกษาและอาชีพ ทั้งนี้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษช่วยให้เราสามารถเข้าใจวัฒนธรรม ที่หลากหลายของประเทศต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง เช่น การอ่านวรรณกรรม การดูภาพยนตร์ หรือการฟังเพลง ทำให้ผู้เรียนภาษาอังกฤษเปิดมุมมองและเข้าใจโลกได้อย่างกว้างขวาง (Crystal, 2003: Graddol, 2006: Seidlhofer, 2011) ดังนั้นในบริบทการศึกษาของประเทศไทยจึงมีการนำภาษาอังกฤษมาเป็นหนึ่งในวิชาหลักรวมอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนเพื่อใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านการเป็นทรัพยากรบุคคลของชาติที่มีประสิทธิภาพอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาปัญหาด้านทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยเป็นที่น่ากังวล แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในโรงเรียนมากขึ้นแต่ทักษะการฟังยังคงได้รับการพัฒนาไม่มากนัก โดยปัญหาหลักที่พบคือการขาดการฝึกฝนทักษะการฟังอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากครูผู้บางส่วนมักมุ่งเน้นการท่องจำไวยากรณ์และคำศัพท์มากกว่าการฝึกทักษะการฟัง ทำให้นักเรียนมีโอกาสน้อยในการฝึกฟังภาษาอังกฤษน้อย นักเรียนหลายคนรู้สึกกังวลเมื่อต้องฟังเจ้าของภาษาพูดเพราะสำเนียงที่ต่างจากการเรียนในห้องเรียน นักเรียนจึงรู้สึกไม่มั่นใจและกลัว ที่จะทำความเข้าใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมาคือ การหลีกเลี่ยงการเรียนหรือการฝึกฝนทักษะการฟัง นอกจากนี้ แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษลดลงและผลการเรียนภาษาอังกฤษต่ำลง (Brown, 2001) จากข้อมูลในปี 2023 ระดับภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน ผลการจัดอันดับจากดัชนีความสามารถทางภาษาอังกฤษ (EF English

Proficiency Index) พบว่า ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 101 จาก 113 ประเทศทั่วโลก โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 416 ลดลงจากปี 2565 (พริษฐ์ วัชรสินธุ, 2566)

การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น Vandergrift and Goh (2012) กล่าวว่า การฟังภาษาอังกฤษจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น เพลงสากล พอดแคสต์ ภาพยนตร์ ข่าวหรือบทสนทนาจริงๆ ช่วยให้นักเรียนคุ้นเคยกับสำเนียงและการออกเสียงที่ถูกต้อง และควรเลือกสื่อที่สอดคล้องกับระดับภาษาและความสนใจของนักเรียน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการฝึกฝน Brown (2001) กล่าวว่า การฟังด้วยความตั้งใจและมีการตอบสนองต่อข้อมูลที่ได้ยิน เรียกว่า การฟังเชิงรุกช่วยให้นักเรียนมีสมาธิและเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น เช่น ฟังแล้วมีการจดบันทึก ฟังแล้วมีการตั้งคำถาม จับใจความสำคัญ และคาดการณ์เนื้อหาต่อไป ในปัจจุบันการพัฒนาทักษะการฟังโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการฝึกฝนมีหลากหลายช่องทาง เช่น การใช้แอปพลิเคชันและซอฟต์แวร์ Duolingo หรือ Rosetta Stone ที่เน้นการฟังและตอบสนองในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านวิดีโอหรือพอดแคสต์ ซึ่งมีบทสนทนาจริงของเจ้าของภาษา เช่น TED Talks หรือ YouTube channels ที่มีการพูดในหัวข้อที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการฟังเชิงรุก โดยการฟังและจับใจความสำคัญจากคลิปเสียงที่ปรับความเร็วหรือความยากของบทเรียนให้ตรงกับความสามารถของผู้เรียนเรียกว่า Adaptive Learning (Godwin-Jones, 2017)

ทั้งนี้ในช่วงสามปีที่ผ่านมา มีงานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่าการใช้ เพลง (songs) เป็นเครื่องมือการเรียนรู้สามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเพลงมีจังหวะ ทำนอง และถ้อยคำที่ซ้ำซ้อนช่วยกระตุ้นความสนใจและลดความวิตกกังวลของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้ภาษา (Kim et al., 2024) นอกจากนี้ Hamilton et al. (2024) ได้ทำการทบทวนเชิงระบบในวารสาร *System* ซึ่งรวบรวมงานวิจัยเชิงทดลองและกึ่งทดลองเกี่ยวกับการใช้เพลงในการสอนภาษาที่สองแก่ผู้เรียนอายุระหว่าง 2–18 ปี ผลการศึกษาพบว่า การใช้เพลงมีแนวโน้มให้ผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ การฟัง หรือการออกเสียง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยระบุว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังขาดการออกแบบเชิงทดลองที่มีความเข้มแข็ง เช่น การสุ่มตัวอย่าง การมีกลุ่มควบคุม และการติดตามผลระยะยาว ทำให้ยังไม่สามารถสรุปเชิงสาเหตุได้อย่างแน่นอน ขณะเดียวกัน Chen (2024) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาผ่านดนตรี พบว่าการฟังเพลงซ้ำๆ และการใช้เนื้อเพลงประกอบการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างประโยคและการออกเสียงภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะการฟังเชิงจับใจความ (listening for gist) และการฟังเชิงละเอียด (listening for details) เนื่องจากเพลงมีโครงสร้างภาษาที่เป็นธรรมชาติและซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความเข้าใจในการฟัง (Chen, 2024)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางชิ้นได้เตือนถึงข้อควรระวังในการใช้เพลงประกอบการเรียนภาษา Sun et al. (2024) ชี้ว่าการฟังเพลงที่มีเนื้อร้องในขณะทำงานด้านความเข้าใจภาษา เช่น การอ่านหรือการฟังจับใจความ อาจเพิ่มภาระทางการประมวลผล (cognitive load) จนลดประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะเมื่อเพลงที่มีจังหวะเร็วหรือเนื้อหาซับซ้อน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเลือกเพลงที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถทางภาษา และวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เช่น เพลงที่มีเนื้อหาง่าย จังหวะชัดเจน และมีคำศัพท์ซ้ำๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป งานวิจัยในช่วงสามปีที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การใช้เพลงสากลมีศักยภาพสูงในการพัฒนาทักษะการฟังและส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี

ของผู้เรียนภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ยังขาดงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทของโรงเรียนประถมชนบทในประเทศไทยที่สามารถยืนยันผลในระยะยาวได้

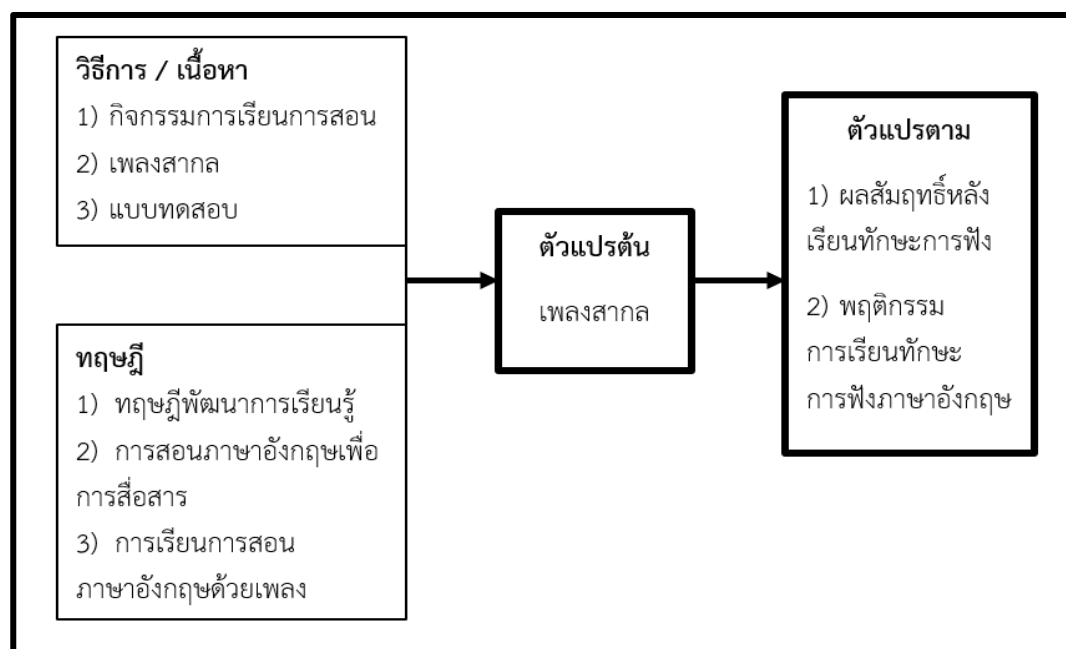
จากความสำคัญปัญหา แนวทางการแก้ปัญหาที่ก่อนหน้านี้ในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษขั้นต้น ผู้วิจัยพิจารณาและสนใจบริบทของโรงเรียนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ กับการใช้เพลงสากลซึ่งอาจช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและกระตุ้นแรงจูงใจของนักเรียนในพื้นที่ชนบท ที่มีข้อจำกัดด้านสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและโอกาสในการใช้ภาษาจริง การใช้เพลงที่คุ้นเคยหรือเป็นที่นิยมในสื่อออนไลน์จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมสากลและลดความรู้สึกกลัวการใช้ภาษาอังกฤษ ประกอบกับการวิจัยเชิงทดลองในบริบทนี้จึงมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบการทดลองที่ครอบคลุมทั้งด้านสมรรถนะการฟังและพฤติกรรมการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางการฟังภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนในโรงเรียนท้องถิ่นชนบท จังหวัดชัยภูมิด้วยกิจกรรมการฟังเพลงสากล
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังภาษาอังกฤษด้วยแนวเพลงสากล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นรวบรวม วิธีการ เนื้อหา ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์สู่การพัฒนาส่งเสริมศักยภาพทักษะการฟังให้สอดคล้องกับบริบทการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยหว้า จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ใช้เพลงสากลเพื่อพัฒนาความสามารถทางการฟังซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษและมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนดีขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) มีแบบแผนการทดลองเป็นการทดลองแบบมีการควบคุมตัวแปรทดสอบก่อนและทดสอบหลังการทดลอง (One Group Pre-test Post-test Design)

เมื่อกำหนดให้

O ₁	X	O ₂
----------------	---	----------------

O₁ คือ การวัดความรู้ก่อนการเรียนรู้ด้วยเพลงสากล

X คือ เพลงสากลหลากหลายแนวเพลง

O₂ คือ การวัดความรู้หลังการเรียนรู้ด้วยเพลงสากล

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา คือ นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยหว้า จังหวัดชัยภูมิ 14 คน แบ่งเป็น นักเรียนชาย 7 คน คิดเป็น 50 เปอร์เซนต์ และนักเรียนหญิงจำนวน 7 คน คิดเป็น 50 เปอร์เซนต์ ได้จากการเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจงโดยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่นักวิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเอง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการขอรับการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หมายเลขสำคัญโครงการ HE 67-2-040 และดำเนินการวิจัยตามมาตรฐานการวิจัยในมนุษย์ โดยการชี้แจงให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการวิจัยกับผู้ปกครอง รวมทั้งประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย สิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือการปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ผู้ปกครองและเด็กมีสิทธิในการถอนตัวออกจากการวิจัยก่อนที่การวิจัยครั้งนี้จะสิ้นสุดลงได้ตลอดเวลา ข้อมูลการวิจัยถือเป็นความลับการนำเสนอข้อมูลเสนอในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลที่แท้จริง และสามารถติดต่อสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ (Inclusion criteria)

1. เพศชาย และหญิง
2. มีอายุตั้งแต่ 9-10 ปี
3. นักเรียน
4. ไม่มีการเจ็บป่วยรุนแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้
5. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครออกจากโครงการ (Exclusion criteria)

1. ไม่สมัครใจให้ข้อมูล
2. ไม่อยู่ในช่วงเวลาเก็บข้อมูล
3. เกิดอาการเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุในระหว่างการเก็บข้อมูล

หลักเคารพในส่วนบุคคล

ผู้วิจัยมีการขอความยินยอมจากอาสาสมัครในการเข้าร่วมโครงการ โดยผู้วิจัยชี้แจงให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนแก่อาสาสมัครเกี่ยวกับ ขั้นตอน กระบวนการดำเนินการวิจัย ความเป็นส่วนตัวหรือความเป็นอิสระของอาสาสมัครในระหว่างดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้อาสาสมัครตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างอิสระ ปราศจากการข่มขู่ บังคับ หรือให้รางวัลสินจ้างใด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้การฟังภาษาอังกฤษด้วยเพลงสากล
แบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

แผนการจัดการเรียนรู้การฟังภาษาอังกฤษด้วยเพลงสากล

1) วิเคราะห์แนวเพลงสากล
2) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ตาม
หลักสูตรสถานศึกษา

3) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน
4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของ
แผนการจัดการเรียนรู้

5) ปรับปรุง แก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับกลุ่มเป้าหมาย

แบบทดสอบ

1) รวบรวมแนวเพลงสากลมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการสร้างแบบทดสอบ
2) กำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบทดสอบ (Test specification) ให้สอดคล้องกับตัว
วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

3) สร้างแบบทดสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4) นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ของภาษา
ความชัดเจน และความเหมาะสมของระดับความยากของแบบทดสอบ โดยการประเมินความสอดคล้อง
(Index of Item-Objective Congruence (IOC) มีเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

กำหนดค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลพบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งอยู่
ในระดับที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

5) นำแบบทดสอบไปปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ภาคสนามกับกลุ่มที่คล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย
ของการศึกษา จำนวน 30 คน

7) นำผลการสอบมาวิเคราะห์ หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เพื่อคัดเลือก
ข้อสอบที่มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 และข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป
จำนวน 30 ข้อ เพื่อจัดทำเป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีลักษณะเป็นแบบทดสอบ Answer
Choices Shuffled Test

8) นำแบบทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้ง
ฉบับ ด้วยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ด้วยสูตร KR-20 Cronbach's Alpha Coefficient พบว่า ค่าความ
เชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

แบบสังเกตพฤติกรรม

1) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการพฤติกรรมการเรียนรู้

- 2) วิเคราะห์ สังเคราะห์พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
- 3) ออกแบบแบบสังเกตพฤติกรรม
- 4) นำแบบสังเกตพฤติกรรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
- 5) ปรับปรุง แก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 6) นำแบบสังเกตพฤติกรรมไปใช้ในการบันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน โดยมีข้อสอบจำนวน 30 ข้อ ให้เวลาสอบ 1 ชั่วโมง
- 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยเพลงสากลโดยใช้เวลา 1 ชั่วโมงต่อการสอน 1 คาบเรียน รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง โดยการสอนแต่ละครั้งจะมีการเปิดแนวเพลงสากลที่แตกต่างกันออกไป 2-3 แนวเพลง เช่น Rock/Jazz/Pop และมีกิจกรรมการเลือกจับคู่คำ เลือกเติมคำ เติมคำลงในช่องว่าง นอกจากนี้ในระหว่างการสอนของทุกคาบเรียน ผู้วิจัยได้มีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ

- 3) หลังจากสอนครบ 10 ชั่วโมง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) นำข้อมูลจากการทดสอบก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการทดสอบค่าที (Paired-Samples T-Test)
- 2) นำข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ธีม (Thematic Analysis)

ผลการวิจัย

4.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางการฟังภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนในโรงเรียนท้องถิ่นชนบท จังหวัดชัยภูมิด้วยกิจกรรมการฟังเพลงสากล

ตารางที่ 4.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนผู้เรียน	คะแนนเต็ม	($\bar{x}$)	S.D.	t-value	p-value
ก่อนเรียน	14	30	9.40	3.80		
หลังเรียน	14	30	14.10	3.40	4.01	.001**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนจำนวนทั้งหมด 14 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 9.40 และค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 14.10 เมื่อพิจารณาค่า P แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

4.2 ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังภาษาอังกฤษด้วยแนวเพลงสากล

1. ความสนใจและแรงจูงใจ พบว่า แนวเพลงสากลที่มุ่งเน้นการกระตุ้นอารมณ์ในการเต้นช่วยให้ นักเรียนมีความสนใจและมีแรงจูงใจในการเต้นและร้องออกเสียงตามระหว่างฟังเพลง

“ในการสอนคาบนี้นักเรียนหลายคนชอบวิ่งกระโดดโลดเต้นเมื่อครูเปิดเพลงสากลแนวร็อก”

2. กลยุทธ์การเรียนรู้ พบว่า นักเรียน ชอบดู MV เพลง และ lyric ของเพลงประกอบ การฟัง ทั้งนี้ นักเรียนบอกว่าการทำเช่นนั้นช่วยให้จำคำศัพท์ได้และนึกภาพออกว่าคำนั้นออกเสียงว่าอย่างไรเมื่อฟังเพลง

“หนูชอบเห็นคำภาษาอังกฤษระหว่างฟังเพลงเปิดด้วยค่ะครู เพราะเมื่อหนูดูคำแล้วช่วยให้จำได้ว่าคำนั้นนักร้องออกเสียงว่าอย่างไร”

3. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนบางคนชอบอาสาเปิดเพลง และมาเลือกเพลงให้ครูช่วยเปิดให้ฟัง

“ครูครับผมช่วยเปิดเพลง ผมขอเลือกเพลงที่อยากฟังได้ไหมครับ”

4. การพัฒนาทักษะการฟัง พบว่า นักเรียนจะมีการออกเสียงคำบ่อยๆ จากท่อนฮุคของเพลงสากลที่นักเรียนชื่นชอบ ซึ่งเป็นการช่วยกระตุ้นให้เกิดการออกเสียงและความกระตือรือร้นในการฟังเพลงสากลบ่อยยิ่งขึ้นของนักเรียน

“I put my armor on, show you how strong I am

I put my armor on, I'll show you that I am

I'm unstoppable I'm a Porsche with no brakes”

5. ทักษะคิดและอารมณ์ พบว่า นักเรียนส่วนมากมีทัศนคติเชิงบวกกับการฟังเพลงสากล สังเกตได้จากการกระโดดโลดเต้น ประทับมือตามจังหวะเพลง มีรอยยิ้มหัวเราะ สนุกสนาน

“ครูครับเพลงสนุกดีครับ ผมชอบมากอยากฟังบ่อยๆครับ”

6. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า นักเรียนชอบพูดคุยกันว่าจดจำชื่อเพลงนั้นชื่อเพลงนี้ได้หรือไม่ ใครเป็นคนขับร้องเจ้าของเพลงนั้นเพลงนี้ ซึ่งเป็นการทำให้เกิดมิติทางสังคมในการกล้าแสดงออกของนักเรียนในการถามและตอบ

“เธอจำได้ไหมว่าเมื่อวานเพลงที่ครูเปิดให้ฟัง ชื่อว่าเพลงอะไร เราจำได้ๆ ชื่อเพลงว่า My Love”

7. อุปสรรคในการเรียนรู้ทักษะการฟัง พบว่า นักเรียนขาดสมาธิบ้างในการฟังที่เกิดจากสภาพปัญหาเสียงรบกวนจากห้องเรียนที่อยู่ติดกัน เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้มีห้องปฏิบัติการ ทางภาษา ครูได้ใช้ห้องเรียนปกติในการเปิดเพลงให้นักเรียนฟัง ซึ่งอยู่ติดกับห้องเรียนอื่น ๆ ที่ครูท่านอื่นๆ ก็ปฏิบัติหน้าที่การสอนเช่นกัน

สรุปผลการวิจัย

1) ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสรุปได้ว่า เพลงสากลช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษ

2) นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในหลากหลายมิติ สรุปได้ทั้งหมด 7 ด้าน คือ 1) ความสนใจและแรงจูงใจ 2) กลยุทธ์การเรียนรู้ 3) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 4) การพัฒนาทักษะการฟัง 5) ทักษะคิดและอารมณ์ 6) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ 7) อุปสรรคในการเรียนรู้ทักษะการฟัง

อภิปรายผล

1) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าการใช้เพลงสากลส่งผลต่อสมรรถนะการฟังของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Huda and Feri (2020) ที่ให้ความสำคัญกับบทบาท ของเพลงในชั้นเรียนภาษาว่าเพลงมีศักยภาพช่วยพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเพลงสามารถดึงดูดความ

สนใจของผู้เรียนและกระตุ้นสภาวะทางอารมณ์ ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดพื้นฐานนี้สอดคล้องกับ กลไกทางวิทยาศาสตร์การเรียนรู้ที่พบในงานวิจัยล่าสุดหลายชิ้น กล่าวคือ เพลงทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ เชื่อมโยงปัจจัยด้านความสนใจ (attention) ด้านอารมณ์ (affect/emotion) และการประมวลผลทาง ภาษา (linguistic processing) เข้าด้วยกัน ส่งผลให้ข้อมูลนำเข้าทางภาษาถูกรับและจัดเก็บได้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น (Kim et al., 2024; Chen et al., 2024) ในขณะเดียวกัน งานวิจัยเชิงสังเคราะห์ของ Chen et al. (2024) พบว่าการรวมดนตรีหรือเพลงเข้าในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะเมื่อผสมผสานกับ การฝึกแบบมีโครงสร้าง (pre-teaching vocabulary, focused listening tasks, repetition) สามารถ ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังและพัฒนาทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ความมั่นใจและความสามารถในการสื่อสาร อย่างไรก็ดี ความเหมาะสมของเพลง (ความยากของเนื้อหา จังหวะ ความยาว) และการวาง กิจกรรมเชิงออกแบบมีความสำคัญต่อผลลัพธ์สุดท้าย (Chen et al., 2024)

2) ผลการแสดงผลการเรียนรู้ของนักเรียนในหลากหลายด้าน แสดงให้เห็นว่าการใช้เพลงสามารถส่งเสริม ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งสะท้อนถึงการ เรียนรู้แบบองค์รวม (holistic learning) งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีการเรียนรู้สอดคล้องกับทฤษฎีการ เรียนรู้ทั้งกลุ่มการเรียนรู้พฤติกรรมนิยมและสร้างสรรค์นิยม สอดคล้องกับ Rost (2011) ที่ระบุว่าการฟัง ไม่ใช่เป็นเพียงการได้ยินเสียงเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องใช้ความรู้ทักษะในการตีความการ เข้าใจ และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner (1953) ว่าการเรียนรู้เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่ง เร้าภายนอก และเน้นการเรียนรู้ผ่านการเสริมแรง สอดคล้องกับ งานวิจัยเชิงสำรวจของ Kim et al. (2024) พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า ผู้เรียนรายงานการลดระดับความวิตกกังวลขณะเรียนภาษาและเพิ่มแรงจูงใจ เมื่อใช้เพลงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่าอารมณ์ที่เป็นบวกและ ความรู้สึกผ่อนคลายจะลดการยับยั้งทางจิต (affective filter) ทำให้ผู้เรียนกล้าฟัง ทดลองพูด และรับ ข้อเสนอแนะจากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ได้มากขึ้น ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการฟัง โดยเฉพาะในเด็กประถมที่มีภูมิความกังวลเมื่อเผชิญภาษาต่างประเทศ

นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงกลไกการเรียนรู้ภาษาในเพลงมักปรากฏในรูปแบบซ้ำ (repetition) จังหวะ (rhythm) และลำดับเสียงที่ชัดเจน (prosody) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนจับรูปแบบเสียง คำศัพท์ และ โครงสร้างประโยคได้ง่ายขึ้น งานสังเคราะห์ของ Hamilton et al. (2024) ได้สรุปไว้ว่า ผลเชิงบวกต่อ ทักษะคำศัพท์ การฟัง และการออกเสียงเกิดขึ้นมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเพลงอย่าง เป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ยังมีหลายการทดลองที่ยังขาดความชัดเจนทางระเบียบวิธี เช่น ขนาดตัวอย่างเล็ก และการขาดกลุ่มควบคุมตัวแปร ทำให้ยังต้องการการวิจัยที่มีการสุ่มและติดตามผลระยะยาวเพิ่มเติม (Hamilton et al., 2024) ทั้งนี้ข้อพิจารณาสำคัญหนึ่งที่ต้องนำมาประมวลผลคือ การภาระการประมวลผล (cognitive load) คือ เพลงที่มีเนื้อหาซับซ้อน หรือลิงก์กับภาษาที่ผู้เรียนยังไม่เชี่ยวชาญ อาจกลายเป็น สิ่งรบกวนการฟังเชิงจับใจความได้ (เช่น ขัดขวางการแยกเสียงคำสำคัญ) ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมจึง ต้องเลือกเพลงและออกแบบงาน (task) ให้สอดคล้องกับระดับภาษาและจุดประสงค์ เช่น แยกกิจกรรมเป็น การฟังเพื่อจับใจความ การฟังเพื่อตามคำศัพท์ และการฟังเพื่อฝึกออกเสียง เพื่อให้เพลงทำหน้าที่เป็นตัว เสริมแทนที่จะเป็นสิ่งรบกวน (Hamilton et al., 2024; Kim et al., 2024; Chen et al., 2024)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้คือ การเข้าใจถึงหลักการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ทักษะการฟัง ของนักเรียนในท้องถิ่นชนบท หลักความเสมอภาคในการเข้าถึงสื่อและช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายใน

สังคมสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการฟังทางภาษาจากเสียงเจ้าของภาษา นอกจากนี้แล้วองค์ความรู้สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเข้าใจและรับรู้ถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนในชนบทจะช่วยให้ครูสามารถเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติมุมมองในการจัดการเรียนรู้ทางภาษาสำหรับนักเรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทความเป็นจริงของการเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า การประยุกต์ใช้เพลงสากลหลากหลายแนวเพลงช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

- 1) ครูควรมีการเพลงสากลไปประยุกต์ใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษกับกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาในหลายระดับชั้น
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการเปิดเพลงสากลให้นักเรียนฟังเพื่อเป็นการสร้างความถี่ในการฟังนำไปสู่การรับรู้ที่เคยชินทางภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านการออกเสียงภาษาอังกฤษที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านการฟังเพลงสากล
- 2) การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้คำศัพท์ด้วยการเรียนรู้ผ่านเพลงสากล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2561)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- พริษฐ์ วัชรสินธุ. (2566). *ความสามารถภาษาอังกฤษคนไทยติดอันดับ 101 จาก 113 ประเทศพร้อมร้งทำยา* อาเซียน พริษฐ์ เสนอนโยบายยกระดับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. เว็บไซต์ : https://thestandard.co/ef-english-proficiency-index-thailand-101from113/?fbclid=IwY2xjawGpVmJleHRuA2FlbQlXMAABHZSilC7gc5NpxHW-pY73bcTmB8kRi_YCIEPBHdVpTv9EnW3TIMazSswzPgaem__Vqi4y7mEhb-5ZUm1agbw
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนไทย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด
- Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy (2nd ed.)*. United states of America: Pearson Education.
- Chen, M. (2024). *Language learning through music on academic achievement: A review of empirical studies*. ScienceDirect. <https://doi.org/10.xxxx/sciencedirect2024>
- Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. England: Cambridge University Press.
- Godwin-Jones, R. (2017). *Emerging technologies: The use of mobile apps for language learning*. Language Learning & Technology, 21(2), 1-15.
- Graddol, D. (2006). *English Next: Why Global English May Mean the End of 'English as a Foreign Language'*. London: British Council.

- Hamilton, C., Schulz, J., Chalmers, H., & Murphy, V. (2024). *Investigating the substantive linguistic effects of using songs for teaching second or foreign languages to preschool, primary and secondary school learners: A systematic review of intervention research*. System, 124, 103350.
<https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103350>
- Huda, M., & Feri, R. (2020). *The Effectiveness of Using International Songs in Developing English Language Skills*. Journal of Language Teaching and Research, 11(4), 725-732.
- Kim, H.-J., Lee, S., & Park, Y. (2024). *Music listening in foreign language learning: Perceptions, attitudes, and its impact on language anxiety*. Frontiers in Education, 9, 1372786.
<https://doi.org/10.3389/educ.2024.1372786>
- Rost, M. (2011). *Teaching and Researching Listening (2nd ed.)*. Harlow: Pearson Education.
- Seidlhofer, B. (2011). *Understanding English as a Lingua Franca*. Oxford University Press.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.
- Sun, Y., Zhang, L., & Chen, X. (2024). *Impact of background music on reading comprehension and cognitive load in EFL contexts*. Frontiers in Psychology, 15, 012341. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.012341>
- Vandergrift, L., & Goh, C. C. M. (2012). *Teaching and learning second language listening: Metacognition in action*. London: Routledge.

การอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
References to Buddhist ideas in the Literary Works
of Prince Thammathibet

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

Natawut Klaisuwan

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author E-mail: natawut.kla@mbu.ac.th

Received 06/10/2025 | Revised 23/10/2025 | Accepted 23/10/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ผลการศึกษาพบว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร มีจุดประสงค์ในการอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนา 2 ประการ คือ 1) เพื่อเตือนตนเอง 2) เพื่อเตือนผู้อื่น ทั้งนี้การอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อเตือนตนเอง พบในวรรณกรรมประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง ตลอดจนวรรณกรรมประเภทเพลงยาว โดยทรงอ้างอิงเพื่อ 1) ให้เข้าใจความเป็นไปที่เกิดขึ้น 2) ให้ความหวังและกำลังใจแก่ตนเอง 3) ให้มุ่งกระทำในสิ่งดีงามสำหรับการอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อเตือนผู้อื่นพบในวรรณกรรมประเภทคำหลวง โดยทรงอ้างอิงเพื่อ 1) ให้ทำบุญเพื่อความสุสบายในอนาคต 2) ให้งดเว้นจากการทำความชั่ว 3) ให้เห็นโทษของทิฐิ 4) ให้มีความมุ่งมั่น ผลจากการศึกษายังทำให้เห็นว่า พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย

คำสำคัญ : การอ้างอิง, แนวคิดทางพุทธศาสนา, วรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

Abstract

This academic article aims to study the references to Buddhist concepts in the Literary Works of Prince Thammathibet. The study found that Prince Thammathibet had two purposes in referring to Buddhist concepts: 1) to remind himself and 2) to remind others. This reference to Buddhist concepts as a reminder to oneself is found in literary works such as the Kap Hae Rua and Kap Ho Klong, as well as in literary works such as the Phleng Yao. He referred to it in order to 1) understand what was happening, 2) give oneself hope and encouragement, and 3) aim to do good things. The use of Buddhist concepts to warn others is found in royal verses, where he instructs them to: 1) make merit for future happiness; 2) refrain from doing evil; 3) to see the dangers of stubbornness and 4) be determined. The study also showed that Buddhism is an integral part of Thai people's lives.

Keywords: References, Buddhist ideas, Literary Works of Prince Thammathibet

บทนำ

ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมายาวนาน ดังนั้นไม่ว่าคนไทยจะดำเนินชีวิตไปในแนวทางใด พระพุทธศาสนาย่อมเข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเสมอ ดังเช่นที่ปรากฏในวรรณคดี อันเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความคิดของมนุษย์

ทวิศศักดิ์ ญาณประทีป (2565: 212-213) กล่าวว่า “พุทธปรัชญา” คือ อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณคดีไทย โดยกวีได้นำคำสอนเรื่อง “กรรม” มาแทรกไว้ในวรรณคดี ทำให้เกิดความเชื่อสืบกัน มาว่า “กรรม” เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายต้องเวียนว่ายตายเกิด เสวยวิบากไม่รู้จบสิ้น หากดับกิเลส ลงได้เมื่อใด ก็จะทำให้จิตใจเกิดความสะอาดบริสุทธิ์ พ้นจากเครื่องผูกมัดหรือสิ่งกรรม ทำให้เข้าสู่ “นิพพาน” ความคิดดังกล่าวนี้ ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น มหาชาติคำหลวง ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ สรรพสิทธิคำฉันท์ เป็นต้น ส่วนรื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2566: 21) กล่าวว่า วรรณคดีไทยมักแสดงให้เห็นแนวคิดทางพุทธปรัชญาที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่อง “กรรม” อันแสดงแนวคิดของมนุษย์ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรพบว่า อิทธิพลของพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นว่าวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรประเภทต่างๆ ได้แก่ 1) วรรณกรรมประเภทคำหลวง 2) วรรณกรรมประเภทภาพย่นเห่เรือและภาพย่นทอโคลง 3) วรรณกรรมประเภทเพลงยาว ล้วนปรากฏแนวคิดทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น ดังนี้

1. วรรณกรรมประเภทคำหลวง¹ วรรณกรรมประเภทคำหลวงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรมีอยู่ด้วยกัน 2 เรื่อง คือ นันทโพนันทสูตรคำหลวง พระมาลัยคำหลวง วรรณกรรมคำหลวงทั้ง 2 เรื่องนี้ ปรากฏแนวคิดทางพุทธศาสนาในหัวข้อต่างๆ ทั้งนี้จากการศึกษาของจุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และยรรยงค์ สิกขะฤทธิ์ (2561) พบว่านันทโพนันทสูตรคำหลวง มีการนำเสนอหลักธรรมตลอดทั้งเรื่อง โดยหลักธรรมที่ปรากฏ ได้แก่ นิพพาน อริยสัจ 4 สัมมาทิฎฐิ มัชฌิมาปฏิปทา ไตรวิภังค์ ปฏิสัมภิตา 4 วิโมกข์ 8 อภิญญา 6 อิทธิบาท 4 ส่วนพระมาลัย คำหลวงนั้น อุดมพร คัมภีรานนท์ (2551) กล่าวว่า มีแนวคิดทางพุทธศาสนาในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ การให้ทาน การบูชาพระรัตนตรัย การประกอบกุศลกรรม การฟังธรรมรักษาศีล ความกตัญญูกตเวทิตะ ความไม่ประมาท ส่วนฉันทะ คัลยาณธรรม (2568 ก) ให้ข้อมูลในภาพกว้างๆ ว่า วรรณกรรมคำหลวงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทั้ง 2 เรื่อง แสดงสาระธรรมทางพุทธศาสนาที่แนะนำแนวทางให้ปฏิบัติ และเน้นข้อคิดเตือนใจ อันทำให้เกิดปัญญา มองเห็นแนวทางในการดำรงชีวิตในสังคม

2. วรรณกรรมประเภทภาพย่นเห่เรือและภาพย่นทอโคลง² วรรณกรรมประเภทภาพย่นเห่เรือ แบ่งออกเป็นบทเห่ต่างๆ ได้แก่ บทเห่ชมเรือกระบวน บทเห่ชมปลา บทเห่ชมไม้ บทเห่ชมนก บทเห่กาเกี บทเห่

¹ วรรณกรรมประเภทคำหลวง คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อนำไปใช้ “สวด” ในพระราชพิธีที่ทางราชสำนักจัดขึ้น แต่วรรณกรรมคำหลวงที่แต่งโดยเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไม่ได้นำไปใช้ในพิธีสวด เนื่องจากพระองค์สิ้นพระชนม์ไปก่อนเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

² วรรณกรรมประเภทภาพย่นเห่เรือและภาพย่นทอโคลง คือ วรรณกรรมพรรณนาอารมณ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทภาพย่นและโคลงผสมกัน กล่าวคือ บทเห่ชมเรือกระบวน บทเห่ชมปลา บทเห่ชมไม้ บทเห่ชมนก บทเห่กาเกี บทเห่สังวาส บทเห่ครวญ แต่งเป็นภาพย่นเห่เรือ โดยขึ้นต้นด้วยโคลงสี่สุภาพ 1 บท จากนั้นพรรณนา

สังวาส บทเห่ครวญ ส่วนวรรณกรรมประเภทกาพย์ห่อโคลงแบ่งออกได้ 2 เรื่อง คือ กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง และกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก ทั้งนี้จากการศึกษาของณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ และอภิเดช สุผา (2564: 86-87) พบว่า วรรณกรรมประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง ปรากฏแนวคิดทางพุทธศาสนาได้แก่ ความเชื่อเรื่องกรรม ความศรัทธาของคนไทยที่มีต่อพุทธศาสนา และทำผิดต้องตกนรก

3. วรรณกรรมประเภทเพลงยาว³ วรรณกรรมประเภทเพลงยาวของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร แบ่งออกเป็น 3 ฉบับ โดยแต่ละฉบับพบแนวคิดทางพุทธศาสนา ดังที่ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ (2567: 99) กล่าวไว้คือ ชีวิตของมนุษย์ล้วนมีทุกข์

เนื้อความด้วยกาพย์ยานี 11 ไปจนจบกระบวนความ ทั้งนี้เนื้อความในกาพย์บทแรกพรรณนาความเหมือนกับโคลงสี่สุภาพดังตัวอย่าง

พิศพรรณปลาว่ายเกล้า	คลึงกัน
ถวิลสุดดวงจันทร์	แจ่มหน้า
ม้ายาย่อมพัวพัน	พิศวาส
ควรฤพรากน้องข้า	ชวดเกล้าคลึงชม
พิศพรรณปลาว่ายเกล้า	คิดถึงเจ้าเศ้าอารมณ์
ม้ายายังรู้ชม	สมสาใจไม่พามา
นวลจันทร์เป็นนวลจริง	เจ้างามพริ้งยังนวลปลา
คางเบียนเบียนหน้ามา	ไม่งามเท่าเจ้าเบียนชาย
เพียนทองงามดังทอง	ไม่เหมือนน้องหม่อมตาดพราย
กระแหแหห่างชาย	ตั้งสายสวาทคลาดจากสม
ฯลฯ	

(กรมศิลปากร, 2531: 192)

ส่วนกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง และกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก แต่งเป็นกาพย์ห่อโคลง ขึ้นต้นด้วยกาพย์ยานี 11 จำนวน 1 บท จากนั้นพรรณนายายความด้วยเนื้อหาเดียวกันเป็นโคลงสี่สุภาพอีก 1 บท ดังตัวอย่าง

นางนวลคิดนวลนาง	ผลหมากปรางคิดปรางทอง
ช่างน่าน่านคอสอง	ยามพื่อน้ำเกล้าคลึงกัน
นางนวลนี้กินม่นื้อ	นวลฉลอง
ปรางพีนึกปรางทอง	ก่องแก้ว
ช่างน่าน่านสอสอง	จุมพิต
พื่อน้ำเกล้าคลึงแย้ม	ยั่วยิ้มชนกัน

(กรมศิลปากร, 2531: 274)

³ **วรรณกรรมประเภทเพลงยาว** คือ วรรณกรรมพรรณนาอารมณ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรที่แต่งด้วยกลอนเพลงยาว กล่าวคือ ขึ้นต้นด้วยวรรครับ จากนั้นพรรณนาเนื้อความไปเรื่อยๆ จนจบวรรคสุดท้ายที่ลงท้ายด้วยคำว่า “เอ๋ย” ดังตัวอย่าง

ดั่งหมายดวงหมายเดือนดารากร	ปางพื้มาดสมานสุมาลย์สมร
แม่นพื้เหิรเดินได้ในเวหาศ	อันลอยพื้อำพรโทยมพราย
ฯลฯ	ถึงจะมามากก็ไม่เสียซึ่งแรงหมาย
อันสราบบาราศบำรุงคิด	จากถูกไวกโดยสุจริตสาร
พยายามตามลัตย์ปัญญาน	ภอแจ้งการที่กำมในกายเอย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า วรรณกรรมของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทุกเรื่อง ทุกประเภท ล้วนแสดงให้เห็นแนวคิดทางพุทธศาสนา ดังนั้นประเด็นที่น่าสนใจและควรศึกษาต่อไปจึงอยู่ที่ว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงมีวัตถุประสงค์ใด จึงได้อ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมของพระองค์ทุกเรื่อง ทุกประเภทโดยประเด็นคำถามนี้ ผู้เขียนบทความจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป

การอ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

จากการศึกษาวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรประเภทต่าง ๆ พบการอ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมของพระองค์ทุกเรื่อง ทุกประเภท ทั้งนี้เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดขึ้น เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการอ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาพบว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงมีวัตถุประสงค์ในการอ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนา 2 ประการ ได้แก่

เตือนตนเอง

การอ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อเตือนตนเองของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร พบในวรรณกรรมประเภท กาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง ตลอดจนวรรณกรรมประเภทเพลงยาว โดยจะเห็นได้ว่าการเตือนตนเองของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เกิดขึ้นจากสภาพทางจิตใจที่ท้อแท้ในความไม่สมหวัง ดังนั้นจึงทรงเตือนตนเองเพื่อ

ให้เข้าใจความเป็นไปที่เกิดขึ้น

การเตือนตนเองของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรในประเด็นนี้ สืบเนื่องมาจากการที่พระองค์ต้องพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รัก ทำให้สภาพจิตใจของพระองค์ย่ำแย่ ดังนั้นเพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร จึงอ้างถึงเรื่อง “กรรม” เพื่อช่วยทำให้พระองค์เกิดการรับรู้ ยอมรับ พร้อมกับความเข้าใจว่า การที่พระองค์กับนางอันเป็นที่รักต้องพลัดพรากจากกัน เป็นเพราะ “กรรม” ที่ทำให้เป็นไปดังความจากบทเห่สังวาส ในวรรณกรรมประเภทกาพย์เห่เรือ ความว่า

อกเอ๋ยเคยสังวาส
นับเดือนเลื่อนปีจร

กรรมบาราศคลาศคลาสมร
ห่อนเห็นแล้วแก้วตาเรียม

(กรมศิลปากร, 2531: 200)

ให้ความหวังและกำลังใจแก่ตนเอง

เหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้น เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ หรือทำให้สถานการณ์กลับคืนมาเหมือนเดิมได้ ดังนั้นสิ่งเดียวที่จะทำให้พระองค์ทรงดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ คือ การกล่อมเกล่าจิตใจของพระองค์ด้วยแนวคิดทางพุทธศาสนา ดังเช่น เหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรเสียใจมากที่สุด คือ การจากกันอย่างถาวรระหว่างพระองค์กับนางอันเป็นที่รัก เหตุการณ์นี้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไม่อาจทำให้สถานการณ์กลับคืนมาเป็นเหมือนเดิมได้ พระองค์จึงทรงอ้างเรื่อง “การทำบุญร่วมกัน” เพื่อสร้างความหวังและให้กำลังใจแก่ตนเองว่า พระองค์กับนางอันเป็นที่รักจะได้กลับมาพบกันอีกครั้ง แม้จะต้องรอถึงชาติหน้า ดังความที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงยาวว่า

ถึงอยู่ใกล้ก็เหมือนไกลเพราะใช่คู่
เหนลันบุญแล้วในเบื้องประจวบ

มิได้ชุมโฉมโฉมประโลมขวัญ
ขอหมามันบุญเบื้องบูรพา

(กรมศิลปากร, 2531 : 296 และ 298)

แม้กุศลเราสองเคยร่วมสร้าง
เสียงผลที่ได้เพิ่มบำเพ็ญมา
เกิดโทษขอให้ได้ถนอมรักษ
รักนุชอย่าได้สุดแสนห่อคลาย

ขอร่วมห้อยอย่าได้ห่างเสนาหา
ขอร่วมชีวาร่วมวางชีวาวาย
ความรักอย่าได้ร้างอารมณ์สลาย
ขอสมหมายที่เข้ามาดสมาทาน

(กรมศิลปากร, 2531: 200)

ให้มุงกระทำในสิ่งดีงาม

การศึกษาพระประวัติของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรในบางช่วงชีวิต พบการกระทำที่ไม่ดีไม่งาม การกระทำความผิด กล่าว คือ การลักลอบเป็นชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์พระสนมของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราชบิดา อันนำความหายนะมาสู่ชีวิตของพระองค์ แต่การกระทำความผิดครั้งนี้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรได้เตือนตนเองแล้วในบทเห่กาพย์ว่าจะทำให้ตนกรณ ดังความว่า

ถึงเป็นชายชาญสกา
ฝ่ายเจ้าก็เลิกลาย
สวดยทิพย์พินาทอง
ไม่ควรมาผูกพัน

ไม่เจตนาอย่าพักหมาย
สายสุริวงศ์พงศ์เทวัญ
ฝูงนางน้องล้วนสาวสวรรค์
จะพากันตกรณกานต์

(กรมศิลปากร, 2531: 198)

แม้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรจะทรงเตือนตนเองแล้วก็ตาม แต่พระองค์ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นจากความหายนะ เหตุที่เป็นดังนี้ เป็นไปตามที่ณัฐฉิ คล้ายสุวรรณ (2568 ข: 52) ได้กล่าวไว้ว่า ในความเป็นจริงแล้ว เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงรู้ดีว่า การลักลอบเป็นชู้กับเมียของผู้อื่นถือเป็นเรื่องผิดศีลธรรมอย่างใหญ่หลวง แต่ด้วย “ตัณหา” ที่ครอบงำจิตใจ จึงทำให้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไม่คำนึงถึงความผิดใด ๆ

เตือนผู้อื่น

การอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อเตือนผู้อื่นของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร พบในวรรณกรรมประเภทคำหลวง และจะเห็นได้ว่าเป็นพระประสงค์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรโดยตรงที่ต้องการตักเตือนผู้อื่น ดังที่ทรงกล่าวไว้ในบทเห่กาพย์ที่กล่าวถึงคำหลวง ความว่า

เพื่อจะให้จำเรออุปรีดาภิรมย์ เสด็จ ชนานี้ แห่งนิกรสรณ์มพราหมณา แลเสว
กามาตยราชบัณฑิตย โสวตถิกมัล เปนถนิมรัตนภิรมย์ชิตกรรณา แห่งเมธาในโลกลนี้ แล

(กรมศิลปากร, 2531: 144)

เมื่อศึกษาวรรณกรรมประเภทคำหลวงพบว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนา เพื่อเตือนผู้อื่นในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ให้ทำบุญเพื่อความสุสบายในอนาคต

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงยกประเด็นเรื่องการทำบุญเอาไว้ในพระมาลัยคำหลวง โดยทรงนำเสนอว่า การทำบุญจะช่วยให้ได้รับความสุสบายในอนาคต ทั้งนี้หากทำบุญมากเท่าใดก็จะได้ผลตอบแทนมากขึ้นกว่าเดิม ดังความว่า

มีเทวรินทร์หนึ่งโสด รัศมีโชติโฉมสรรพ สามหมื่นระดับบริวาร... ว่าเทวานผู้
เป็นเศรษฐีบุรพกาล ชื่อหริบาลสมญา มีครุฑทศคีลัตร์ ในตรัยรัตนนิจกาล สรรพทาน

ทุกสิ่งโสด ผ้าพรรณโฆชนโอสถ ชลารศไตรจีวร ถวายสงฆฆมนัศ ค้วยเดชพลานิสงส์ไชร์
ส้งสึบให้ส่มบัตติสวรค์ ปริวารมหันต์สามหมื่น สำราญรึนรมยา...

เทพบุตรหนึ่งจรรคลา สี่หมื่นมาปริวาร วันทนาการโมลี... ว่าเทเวศร์นี้ไชร์ เมื่ออยู่
ในอนูราช บุรินารถประไพ ช่างหูกไหมทอผ้า เผกเพวรากร์ผู้อ่อนนถ ถวายบิณฑบาตจีวร
ปัจจุธรรมเสนาสน์ทาน แก่สงฆญายยังพัน อุทิศผลส่งไป แต่ผู้กษัยสุดสกันธ์ เดชะกุศลอัน
ทำ เทียงแท่นำสุไซ สมนัตติในปรโลก

(กรมศิลปากร, 2531: 159)

ตัวอย่างข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นผลของความสุขสบายอันสืบเนื่องมาจากการทำบุญ โดยเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรต้องการแสดงให้เห็นว่า ผลของการทำบุญทำให้พบกับความสุขสบายในอนาคต โดยทรงยกกรณีตัวอย่างของเทวดา 2 องค์ ซึ่งอดีตชาติเกิดเป็นมนุษย์ มีฐานะต่างกัน กล่าวคือ คนหนึ่งเป็นเศรษฐี อีกคนหนึ่งเป็นช่างทอหูก แต่ช่างทอหูกทำบุญมากกว่าเศรษฐี จึงได้มาเกิดเป็นเทวดามีปริวารสี่หมื่นองค์ ในขณะที่เศรษฐีเกิดเป็นเทวดามีปริวารสามหมื่นองค์ จึงเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนว่าใครทำบุญมากกว่า ย่อมได้บุญมากกว่า และได้รับความสุขสบายที่เหนือกว่า

2.2.2 ให้งดเว้นจากการทำความชั่ว

ความจากพระมัลลย์คำหลวง ได้แสดงให้เห็นแนวคิดทางพุทธศาสนาที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรต้องการนำเสนอเพื่อให้เห็นผลร้ายของการทำความชั่ว คือ หากทำความชั่วต้องตกนรก และได้รับความทุกข์ทรมาน ดังความจากตอนที่พระมัลลย์ลงไปโปรดสัตว์นรก ความว่า

ธพิจารณาผู้สัจตัว ทนทุกข์สาหัสสาหัส กำสรดแสนสุดเทวศ ค้วยอาเพศผลกระทบ
มาทำเองกฤต...ธธรรคคุณสุดสรวงสวรค์ ทั้งนิริยนิยมโลก หวังดับโคกโคกา ครั้งหนึ่งจรร
หรรเท็จ ลัดมือเค็ดเดียวดล นรกายลบทันนาน ค้วยฤทธิญาณจำเริญ กัฬญเอิญภูล
สิงหาศนัปทุมมาศเท่างจักร พระองค์อรคเสด็จนั่ง เป็นบัลลังก์ไพจิตร ธกัทำฤทธิ
มหัศจรรย เป็นฝนสวรค์เซงซู่ ดับเพลิงวู่วอดวาย ทำลายโลหภูมิ เป็นธูลีม้วยหมด แม่
น้ำกรดแลบร้อน แห้งขอช้อนเหือดหาย ภูเขาเพลิงทลายดับดาษ ไม่จ้วขาดหนามขจัด

(กรมศิลปากร, 2531: 153-154)

ความจากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แม้จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับความทุกข์ทรมานในนรกได้ไม่เท่าไตรภูมิพระร่วงที่พรรณนาให้เห็นความทุกข์ทรมานในนรกเป็นฉากๆ แต่ก็พอทำให้เห็นถึงคำเตือนของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรที่ต้องการเตือนผู้อื่นว่า ชีวิตความเป็นอยู่ในนรกมีแต่ความทุกข์ทรมาน ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการทำความชั่ว เพื่อจะได้ไม่ต้องมาพบกับสภาพที่น่าเวทนา

ให้เห็นโทษของทิจู

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงเห็นโทษของทิจูว่า เป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ทั้งยังทำให้ การดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ผิด เนื่องจากถือตนเองเป็นใหญ่ จึงไม่ฟังคำเตือนของใคร พระองค์จึงแสดงให้เห็นโทษของทิจูเอาไว้ในนันทโพนันทสูตรคำหลวง ทั้งนี้ผู้เขียนบทความขอล่าวถึงรายละเอียดเป็นตอนๆ ดังนี้

ก. เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบในข้ายพระญาณว่าพญานันโทปนันทนาคราช มีความเหมาะสมที่จะได้สดับคำสอนของพระองค์ แต่เนื่องจากพญานันโทปนันทนาคราชเป็นผู้มีทิจูสูง พระพุทธเจ้าจึงเห็นว่าต้องทำให้พญานาคราชคลายจากทิจูเสียก่อน ดังความว่า

อันว่าพระญานันโทปนันท อันเปนนาคราช เปนสุขุมมฤจฉาทฤษฎี กบ้งเกอดมี
ในพุทธชาลญาณ...

อันว่าพระญานันโทปนันท อันเปนคนพาลา เปนมฤจฉาทฤษฎี...

ในกษณกาลนั้น อันว่าสมเด็จจ้อธิปไตย บรมไตรยโลกนารถ พระองค์คลาดในพระ
ปรีชา อันพิจารณาแจ้งซึ่งอดีตานาคตประจุบัน...พระองค์กษราบในวรพระปัญญา
พุทธญาณอนันต อันว่านันทโทปนันทนาค บมีอาจเพื่อจตรัสซึ่งพระอริยมรรคผลญาณ
เหตุเปนเดียวรณากำเนอด ถึงว่าเกอดตั้งนั้นกดี แลสมเด็จพระนรสีหสุคต จโอวาทด้วยบท
ทรมาน จตั้งไว้ให้เจียรกาลหมั่นคง มีองค์คือศีลเบญจา อันว่าพระญานาคนั้น จักเชือกรรม
เชือผล จิตรจอาพลด้วยสรัทธา ในศาสนาพระตถาคตนี้

(กรมศิลปากร, 2531: 113-114)

ข. ด้วยความมีทิจิของพญานันโทปนันทนาคราช เมื่อพระพุทเจ้าพร้อมด้วย
พระสาวกจำนวน 500 รูป เหาะผ่านปราสาท พญานันโทปนันทนาคราชจึงเกิดความไม่พอใจ แปลงกาย
เป็นพญานาคตัวใหญ่เจ็ดเศียร เพื่อหวังขัดขวางการเดินทางของพระพุทเจ้า ดังความว่า

สมเด็จพระลิตธารณสัพพัญญู เสด็จจนพะสุ่ทวโลกา กับด้วยพระกษิณาสรรพห้ำ
ร้อย กเสด็จหะลวยในเบื่องบน แห่งวิมานนันทโทปนันทนาคราช...

อันว่านันทโทปนันทนาคราช กกล่าวคำวิปาสนานา กอปรด้วยมฤจฉาทฤษฎี
เปนวจีลามกยักนัก กมีลักษณะดังนี้ อันว่าพวกชีสร่มณ อันโกนสีสะเหล่านี้นี้...

(กรมศิลปากร, 2531: 121-122)

ค. พระมหาโมคคัลลานะได้รับพระพุทบัญชาจากพระพุทเจ้า ให้เป็นผู้สั่งสอน
พญานันโทปนันทนาคราชเพื่อให้คลายจากทิจิ ไม่เห็นผิดเป็นชอบ ดังนี้

อันว่าพระมหาโมคคัลลานเถร...กกล่าวแก่นาคปติพาลา ดูกรอิศวรแห่งบาดาล
ท่านเปนเดียวรณาชตา แลปัญญากิจุพิการ...ท่านกต่าสมเด็จพระพุทโลกยเชษฐ
อันเปนบุญญ์ เกษตรบวรค...ท่านกต่าทั้งนิกรสังฆ ด้วยคำอหังการหยาบช้า...อันว่าหมู่
อมรารกร นรชาติ ทั้งหลายหมายหมู่อื่น กชมชื่นหื่นหรรษา มีปรารณาจใครได้ ในพุท
ไรญอันอดคัม แห่งสมเด็จพระบรมศาสดา ผู้นำมาซึ่งความปรีดี...ฝั้วอมรรณคณา อันมีใน
โลกาบางหมู่ ได้บทรณูพระพุทองค์ แลทุลีบาทนิกรสงฆอรหนต กตั้งไว้บนสิโรเพสรับไว้
ด้วยเกษเกษ...

(กรมศิลปากร, 2531: 131)

ง. เมื่อพระมหาโมคคัลลานะสั่งสอนพญานันโทปนันทนาคราชจนคลายจากทิจิ
แล้ว พญานันโทปนันทนาคราชก็สำนึกตน ยอมรับคำสั่งสอนของพระพุทเจ้า ดังนี้

ข้าแต่สมเด็จพระผู้มีพระภาคย อันว่าโทษอันมากแห่งข้าพระพุทเจ้า อันเปนคน
เขลา คนพาล อันโมหันธ์การบมิฉลาด ข้าแต่สมเด็จศิริสากยมุนีนารรณวิวงษ อันว่าข้า
พระพุทองค์ผู้ใด นฤทเรนาในรชนียารมณ คือนิยมในสงสารจักร แลมีภักตรกลับเปนบ
ดลอยู่ด้วยมีตมน เปนนักหนา คือมฤจฉาทฤษฎี อันลิตลิตอยู่พายใน กมลหญไทยแห่ง
อาตมา ข้ากบมีได้รู้จัก...

ข้าแต่สมเด็จพระศพลธรรมาณ จำเอนแต่กาลบัดนี้ไปพหน้า อันว่าข้าพระพุทธองค์ กบลงชีพิตจรจิตรสันดาน ถวายแก่สมเด็จพระศาสดาจารย์โลกยนาถ ข้ากบมีอาจเพื่อจะละเสียได้ ซึ่งพระไตรสรณาคมณบวร พระญานาคก็ถึงซึ่งพระไตรสรณไตรสถาน เมื่อมัสการสำเร็จกิจย พระญานาคก็สถิตอยู่ใน พระไตรสรณาคมณเจ้า แล

(กรมศิลปากร, 2531: 139-140)

จากตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นลักษณะโทษของผู้มีทิฐิว่ามองตนเองเหนือกว่าผู้อื่น คนเหล่านี้เปรียบเสมือนคนตาบอดที่ไม่รู้จักแยกแยะดีชั่ว ทั้งยังไม่รู้ตัวว่ากำลังทำความผิด ต่อเมื่อได้รับการสั่งสอนจึงรู้สำนึกว่าอะไรดี อะไรชั่ว เพราะพ้นจากทิฐิแล้ว ดังนั้นการเป็นคนถือทิฐิจึงไม่เป็นผลดีกับตัวเอง ทั้งนี้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศทรงมองเห็นโทษของทิฐิ จึงเตือนผู้อื่นให้ปฏิบัติตนโดยหลีกเลี่ยงจากทิฐิจะได้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบานอยู่เสมอ

ให้มีความมุ่งมั่น

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศทรงมองเห็นว่าความมุ่งมั่นเท่านั้นที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ พระองค์จึงได้กล่าวถึงหลัก “อิทธิบาท 4” อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ โดยทรงกล่าวเอาไว้ในตอนที่พระพุทธเจ้าทรงเตือนพระมหาโมคคัลลานะ ขณะต่อสู้กับพญานันโทปนันทนาคราชดังนี้

ในกาลนั้น...สมเด็จพระสัพพัญญู...กขราบในเหตุทุกประการ ซึ่งพระมหาโมคคัลลานแลลด ที่อันอนธการจึงเอื้อคนั้น พระองค์ก็เปล่งฉ้อพรรณรังสี ยังพระรัตตัมให้ปรากฏแก่พระพามะสุตพาหา กตรัสด้วยพระพุทธฎีกาบรร ว่าดูกรรมมหาโมคคัลลาน ท่านจงมีจิตรคำนึงซึ่งพระธรรมไว้ในหฤทยา อันว่าบรรณเคนทราธิบดี เขามีฤทธิมัทธา แล

อันว่าพระมหาโมคคัลลานะเถร อันเปนพระชินทรกุล กกราบทูลแก่สมเด็จพระสรรเพชญ์ปิตุราช อันว่าพระอิทธิบาททั้งสี่ ข้าพระพุทธองค์นี้ทำให้เป็นที่ตั้ง แลยังให้เป็นที่ดำเนิน ได้ทำให้จำเอนนิรันดร์ แลเปนอดิสรณด้วยดีก็มีแท้ แม้อันว่านโทปนันทอันมัทธาฤทธิ ผู้เดียวนี้ยกไว้แล้ว แลข้าพระพุทธเจ้าผู้หนึ่ง อาจถึงซึ่งจักทรมาณ ซึ่งฤชคินทร ในบาตาลทั้งหลาย หมายเหมือนนโทปนันทได้แลร่อยพันพันถึงแสนหนึ่งกดี สมเด็จพระผู้มีพระภาคยุดตมา อย่าได้มีพุทธหฤทยาอาโลย กังวลในข้าพระพุทธองค์ นี้แล

(กรมศิลปากร, 2531: 135)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศทรงตักเตือนผู้อื่นว่า การทำงานใดๆ ก็ตามหากมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ชี้นำ ก็ไม่ต้องกลัวว่างานที่กระทำอยู่นั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องการอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศพบว่า วรรณกรรมของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศ ได้แก่ 1) วรรณกรรมประเภทคำหลวง 2) วรรณกรรมประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง 3) วรรณกรรมประเภทเพลงยาว ล้วนมีการอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น ทั้งนี้เมื่อศึกษาวรรณกรรมของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศทั้ง 3 ประเภท อย่างละเอียดพบว่า เหตุที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศทรงอ้างอิงแนวคิดทางพุทธศาสนานั้น เป็นการอ้างอิงเพื่อเตือนตนเอง และการอ้างอิงเพื่อเตือนผู้อื่น

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงอ้างแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อเตือนตนเองในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ 1) ให้เข้าใจความเป็นไปที่เกิดขึ้น 2) ให้ความหวังและกำลังใจแก่ตนเอง 3) ให้มุ่งกระทำในสิ่งดีงาม

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงอ้างแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อเตือนคนอื่นในเรื่องต่างๆ ได้แก่ 1) ให้ทำบุญเพื่อความสุขสบายในอนาคต 2) ให้งดเว้นจากการทำความชั่ว 3) ให้ลดทิฐิ 4) ให้มีความมุ่งมั่น

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาเรื่องการอ้างถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาในวรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทำให้เห็นว่า พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้เป็นที่ไปในทางปฏิบัติ ปฏิบัติชอบเพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้พุทธศาสนายังเป็นส่วนหนึ่งในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ที่มีความทุกข์ เพื่อเป็นกำลังใจสำหรับการดำเนินชีวิตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2531). *วรรณกรรมสมัยอยุธยาเล่ม 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และยรรยงค์ สิกขะฤทธิ. (2561). รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่อง นันทโศปนิพนธ์สูตรคำหลวงฉบับสมุดไทยของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์. คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ และอภิเดช สุมา. (2564). โลกทัศน์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรที่ปรากฏในพระนิพนธ์ประเภทภาพย่นเรือและภาพย่นโคลง. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 29(1), 75-96.

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ. (2567). คุณค่าของเพลงยาวเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรและเพลงยาวเจ้าฟ้าสังวาลย์. *เอกสารการประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนา ภาษา และศิลปวัฒนธรรมระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 “ความหลากหลายทางศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน”* (น. 98-104).

_____. (2568 ก). วรรณกรรมคำหลวง : การศึกษาสารัตถะธรรมทางพุทธศาสนากับการศึกษาวัฒนธรรมทางจิตใจและการประยุกต์ใช้ในสังคม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. 15(1), 26-35.

_____. (2568 ข). เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ : การถอดบทเรียนชีวิตเพื่อสร้างแนวคิดในการดำรงตน. *วารสารเมธีวิจัย*. 2(2), 46-57.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2565). *วรรณกรรมศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2560). *ความรู้ทั่วไปทางภาษาไทย ตอนที่ 3 วรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุดมพร คัมภีรานนท์. (2551). *การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องพระมาลัยคำหลวง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือ

Book review articles

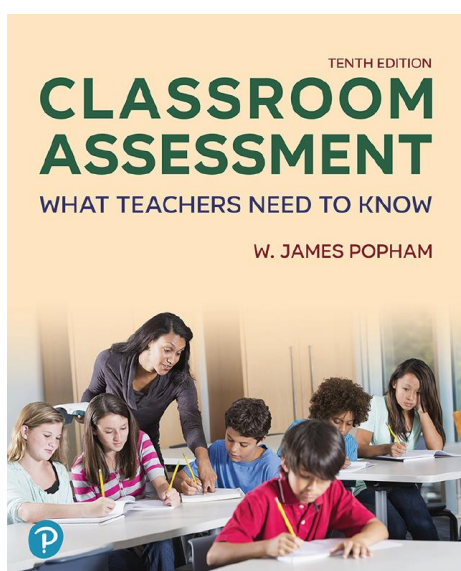
อัครวัฒน์ วงศ์ฐิติคุณ

Akkrawat Wongthitikun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Faculty of Education, Suan Dusit University

บทความวิจารณ์หนังสือ (Book review articles)

ชื่อหนังสือ	Classroom assessment: what teachers need to know
ผู้แต่ง	Popham, W. James
พิมพ์ครั้งที่	10
ปีที่พิมพ์	2025
สำนักพิมพ์	Pearson
จำนวนหน้า	481
ISBN	9780138170936 (paperback) 9780138170868 (ebook)

ในยุคสมัยที่การประเมินผลทางการศึกษามีบทบาทสำคัญและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หนังสือ *Classroom Assessment: What Teachers Need to Know* ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 ของ W. James Popham ศาสตราจารย์กิตติคุณจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส ได้นำเสนอองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างครอบคลุม และน่าสนใจ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงตำราที่รวบรวมวิธีการ และเทคนิคการวัดและประเมินในชั้นเรียน แต่เป็นคู่มือที่มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจอย่างถ่องแท้แก่ครู นักศึกษาครู และบุคลากรทางการศึกษาว่า การประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ นั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการสอนของครูให้ดีขึ้นได้ ผู้เขียนได้ต่อยอดแนวคิดหลักที่ว่า การประเมินผลที่ดีไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมท้ายหน่วยการเรียนรู้ แต่เป็นกระบวนการที่บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจทางการศึกษาที่ดีขึ้น

หนังสือเล่มนี้โดดเด่นด้วยลีลาการเขียนที่เป็นกันเอง มีการสอดแทรกอารมณ์ขันและประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เขียน ทำให้หัวข้อที่ซับซ้อนและอาจดูน่าเบื่อกลายเป็นเรื่องที่เข้าถึงง่ายและน่าติดตาม โครงสร้างของหนังสือมีความชัดเจน โดยแต่ละบทจะเริ่มต้นด้วย "ผลลัพธ์หลักของบท" (Chief Chapter Outcome) และ "วัตถุประสงค์การเรียนรู้" (Learning Objectives) เพื่อช่วยให้ผู้อ่านจับประเด็นสำคัญได้ นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบพิเศษที่เพิ่มคุณค่าให้กับหนังสืออย่างมาก เช่น "Parent Talk" ที่นำเสนอตัวอย่างบทสนทนาสำหรับครูในการอธิบายเรื่องการประเมินผลแก่ผู้ปกครอง และ "Testing Takeaways" ซึ่งเป็นบทสรุปแนวคิดสำคัญขนาดหนึ่งหน้ากระดาษที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริม "ความรอบรู้ด้านการประเมินผล" (Assessment Literacy) ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาในแต่ละบท มีดังนี้

บทที่ 1 ทำไมครูจึงต้องรู้เกี่ยวกับการประเมินผล บทแรกปูพื้นฐานให้เห็นถึงความจำเป็นของการประเมินผลในยุคปัจจุบัน โดยนำเสนอเหตุผลดั้งเดิม 4 ประการ ประกอบด้วย เพื่อวินิจฉัยสถานะปัจจุบันของนักเรียน ติดตามความก้าวหน้า ตัดเกรด และประเมินประสิทธิภาพการสอนของตนเอง ควบคู่ไปกับเหตุผลในยุคใหม่ 3 ประการ ประกอบด้วย เพื่อสร้างการรับรู้ของสาธารณชน เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินครู และช่วยให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้ของครูชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ยังแยกความแตกต่างระหว่าง "การทดสอบ" (Testing) และ "การประเมินผล" (Assessment) โดยนิยามว่าการประเมินผลเป็นแนวคิดที่กว้างกว่าและเป็นความพยายามอย่างเป็นทางการในการระบุสถานะของนักเรียน

บทที่ 2 การตัดสินใจว่าจะประเมินอะไร บทนี้เน้นย้ำว่าการประเมินผลควรเริ่มต้นจากการตัดสินใจ (Decision-Driven Assessment) กล่าวคือ ครูต้องรู้ก่อนว่าจะนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเรื่องใด จากนั้นจึงกล่าวถึงบทบาทของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curricular Aims) หนังสือได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามแนวคิดของ Bloom ออกเป็น 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Psychomotor) พร้อมทั้งอธิบายความแตกต่างระหว่างการแปลผลแบบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced) และอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced) รวมถึงข้อสอบแบบเลือกคำตอบ (Selected Response) และสร้างคำตอบ (Constructed Response)

บทที่ 3 ความเที่ยงตรงของการประเมินผล (Reliability) บทนี้อธิบายแนวคิดพื้นฐานของ ความเที่ยงตรง หรือความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งหมายถึงความสม่ำเสมอหรือความคงเส้นคงวาของการวัด โดยนำเสนอหลักฐานความเที่ยงตรง 3 ประเภทหลัก ได้แก่

1. ความคงที่ (Test-Retest) ความสม่ำเสมอของผลการทดสอบเมื่อเวลาผ่านไป
2. ความสมมูล (Alternate-Form) ความสอดคล้องกันของคะแนนจากข้อสอบคู่ขนาน
3. ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ระดับที่ข้อสอบแต่ละข้อทำหน้าที่วัดสิ่งเดียวกันอย่างสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังได้แนะนำแนวคิด ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด (Standard Error of Measurement - SEM) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความคงที่ของคะแนนสำหรับผู้สอบแต่ละคน

บทที่ 4 ความตรง (Validity) ผู้เขียนยกให้ ความตรง (Validity) เป็น "ประเด็นที่สำคัญที่สุดในการประเมินผล" โดยนิยามว่าหมายถึงระดับที่หลักฐานและทฤษฎีสนับสนุนความถูกต้องของ การแปลผล คะแนน เพื่อ การใช้งานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สิ่งสำคัญคือความตรงไม่ได้อยู่ที่ตัวข้อสอบ แต่อยู่ที่การตีความผลที่ได้จากข้อสอบนั้น บทนี้ได้อภิปรายถึงแหล่งที่มาของหลักฐานความตรง 4 ประเภทตาม

มาตรฐานปี 2014 ได้แก่ ความตรงเชิงเนื้อหา (Test Content) ความตรงตามกระบวนการตอบ (Response Processes) ความตรงตามโครงสร้างภายใน (Internal Structure) และความตรงตามความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น (Relations to Other Variables)

บทที่ 5 ความยุติธรรม (Fairness) ความยุติธรรมถูกนำเสนอในฐานะหนึ่งใน "สามยักษ์ใหญ่" (Big Three) แห่งการประเมินผล ร่วมกับความเที่ยงตรงและความตรง หัวใจของบทนี้คือเรื่อง ความลำเอียงในการประเมินผล (Assessment Bias) ซึ่งหมายถึง คุณลักษณะของเครื่องมือที่สร้างความขุ่นเคืองใจหรือทำให้กลุ่มนักเรียนเสียเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม ความลำเอียงมี 2 รูปแบบหลัก คือ การสร้างความขุ่นเคืองใจ (Offensiveness) เช่น การใช้ภาพเหมารวมเชิงลบ และ การทำให้เสียเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม (Unfair Penalization) เช่น การใช้เนื้อหาที่คุ้นเคยเฉพาะกับนักเรียนบางกลุ่ม บทนี้ยังครอบคลุมถึงการประเมินนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและผู้เรียนภาษาอังกฤษ (ELLs) โดยเน้นแนวคิดเรื่อง การเข้าถึงได้ (Accessibility) และ การออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design)

บทที่ 6 ข้อสอบแบบเลือกคำตอบ (Selected-Response Tests) บทนี้เริ่มต้นด้วยกฎการเขียนข้อสอบทั่วไป 5 ข้อ ก่อนจะลงลึกในรายละเอียดของข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ประเภท พร้อมแนวปฏิบัติเฉพาะสำหรับแต่ละประเภท

1. ข้อสอบแบบสองตัวเลือก (Binary-Choice Items) เช่น ถูก-ผิด
2. ข้อสอบแบบสองตัวเลือกเชิงซ้อน (Multiple Binary-Choice Items) กลุ่มข้อสอบสองตัวเลือกที่มีสถานการณ์ร่วมกัน
3. ข้อสอบแบบหลายตัวเลือก (Multiple-Choice Items) แนวทางการเขียนคำถามหลัก (Stem) และตัวลวง (Distractors)
4. ข้อสอบแบบจับคู่ (Matching Items) แนวทางการสร้างรายการคำถาม (Premises) และคำตอบ (Responses) ที่เป็นเนื้อหาเดียวกัน (Homogeneous)

บทที่ 7 ข้อสอบแบบสร้างคำตอบ (Constructed-Response Tests) บทนี้เน้นข้อสอบเขียนตอบแบบดั้งเดิม 2 ประเภท

1. ข้อสอบแบบตอบสั้น (Short-Answer Items) ให้แนวทางในการสร้างคำถามที่กระชับ ชัดเจน และง่ายต่อการให้คะแนน
2. ข้อสอบแบบเรียงความ (Essay Items) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาข้อสอบ เช่น การกำหนดความยาวของคำตอบ การหลีกเลี่ยงข้อสอบแบบเลือกทำ และแนวทางในการให้คะแนน เช่น การให้คะแนนแบบองค์รวม (Holistic) เทียบกับแบบวิเคราะห์ (Analytic) และความสำคัญของการให้คะแนนโดยไม่ทราบชื่อผู้เขียน

บทที่ 8 การประเมินตามสภาพจริง (Performance Assessment) การประเมินตามสภาพจริงถูกนิยามว่าเป็นการวัดสถานะของนักเรียนโดยพิจารณาจากการทำภาระงานที่กำหนดให้สำเร็จ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์คำตอบที่เป็นต้นฉบับ บทนี้ชี้ให้เห็นถึง "ภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกของการสรุปอ้างอิง" (Generalizability Dilemma) ซึ่งหมายถึงความยากในการสรุปความสามารถของนักเรียนจากภาระงานเพียงไม่กี่ชิ้น นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงบทบาทสำคัญของ รูบริก (Rubrics) ในการให้คะแนนและจำแนกรูบริกออกเป็น 3 ประเภท คือ รูบริกที่ใช้ได้เฉพาะงาน (Task-Specific) รูบริกที่กว้างเกินไป (Hyper general) และ รูบริกที่เน้นทักษะ (Skill-Focused) ซึ่งเป็นประเภทที่แนะนำเพื่อส่งเสริมการสอน

บทที่ 9 การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) แฟ้มสะสมงานคือการรวบรวมผลงานของนักเรียนอย่างเป็นระบบ หนังสือได้เปรียบเทียบการใช้งานในระดับชั้นเรียนกับการใช้งานในระดับใหญ่ ซึ่งมักประสบปัญหา และเน้นย้ำว่าประโยชน์สูงสุดคือการส่งเสริมให้นักเรียน ประเมินตนเอง (Self-evaluation) บทนี้ได้สรุปกระบวนการ 7 ขั้นตอนในการนำไปใช้ในชั้นเรียน และจำแนกวัตถุประสงค์ของการทำแฟ้มสะสมงานออกเป็น 3 ประเภท คือ เพื่อบันทึกความก้าวหน้า เพื่อจัดแสดงผลงานที่ดีที่สุด และเพื่อประเมินสถานะของนักเรียน

บทที่ 10 การประเมินด้านจิตพิสัย (Affective Assessment) บทนี้ให้ความสำคัญกับการประเมินเจตคติ ความสนใจ และค่านิยมของนักเรียน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ โดยแนะนำให้ใช้ แบบสำรวจที่นักเรียนรายงานตนเอง (Self-report inventories) ภายใต้อารมณ์ การไม่เปิดเผยชื่ออย่างแท้จริง (Genuine Anonymity) และชี้ว่าการแปลผลควรเป็นการแปลผลในภาพรวมของกลุ่ม ไม่ใช่รายบุคคล เนื่องจากความไม่แม่นยำของเครื่องมือ

บทที่ 11 การปรับปรุงแบบประเมินที่ครูสร้างขึ้น บทนี้นำเสนอ 2 กลยุทธ์ในการปรับปรุงข้อสอบของครู คือ กระบวนการเชิงวิจารณ์ญาณ (Judgmental Procedures) ซึ่งอาศัยการตัดสินใจของครู เพื่อนครู และนักเรียน และ กระบวนการเชิงประจักษ์ (Empirical Procedures) ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการตอบของนักเรียน เช่น ดัชนีความยาก (p-value) และดัชนีอำนาจจำแนก (Item-Discrimination Index)

บทที่ 12 การประเมินระหว่างเรียนเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) นี่เป็นหนึ่งในบทที่ทรงพลังที่สุดของหนังสือ โดยนิยามการประเมินระหว่างเรียนเพื่อการพัฒนาว่าเป็น กระบวนการที่วางแผนไว้ (Planned Process) ซึ่งครูใช้หลักฐานจากการประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของตน หรือนักเรียนใช้เพื่อปรับกลยุทธ์การเรียนรู้ของตน การประเมินเพื่อการพัฒนาจึงไม่ใช่ "ข้อสอบ" แต่เป็น "กระบวนการ" ผู้เขียนอ้างอิงงานวิจัยชิ้นสำคัญของ Black และ William (1998) ที่สรุปว่าการประเมินเพื่อการพัฒนาสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมี ลำดับขั้นการเรียนรู้ (Learning Progressions) เป็นกรอบแนวทางสำคัญ

บทที่ 13 การทำความเข้าใจคะแนนสอบมาตรฐาน บทนี้ให้ความรู้แก่ครูในการแปลผลคะแนนจากแบบทดสอบมาตรฐาน โดยครอบคลุมทั้งการแปลผลของกลุ่ม ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลรายบุคคลที่พบบ่อย 3 รูปแบบ คือ เปอร์เซ็นไทล์ (Percentiles) คะแนนเทียบเท่าระดับชั้น (Grade-Equivalent Scores) ซึ่งมักถูกตีความผิด และคะแนนแบบทดสอบ (Scale Scores) นอกจากนี้ยังอภิปรายถึงข้อสอบ SAT และ ACT โดยชี้ให้เห็นว่าคะแนนจากข้อสอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในมหาวิทยาลัยเพียงประมาณ 25% เท่านั้น

บทที่ 14 แนวปฏิบัติในการเตรียมตัวสอบที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ในยุคที่การสอบมีความสำคัญสูง (High-Stakes) บทนี้ได้ให้แนวทาง 2 ข้อในการตัดสินแนวปฏิบัติในการเตรียมสอบ คือ จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Ethics) และ ความสมเหตุสมผลทางการศึกษา (Educational Defensibility) จากแนวปฏิบัติ 5 รูปแบบที่นำเสนอ มีเพียง 2 รูปแบบที่ถือว่าเหมาะสม คือ การเตรียมความพร้อมด้านเทคนิคการทำข้อสอบทั่วไป และการสอนเนื้อหาโดยใช้รูปแบบข้อสอบที่หลากหลาย (Varied-Format Preparation) ผู้เขียนยังเตือนไม่ให้ใช้คำว่า "การสอนตามข้อสอบ (Teaching to the test)" แต่ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการสอนตาม เนื้อหาที่ข้อสอบวัด (เป็นสิ่งดี) หรือสอนตาม ข้อสอบแต่ละข้อ (เป็นสิ่งที่ไม่ดี)

บทที่ 15 การประเมินการสอน บทนี้เสนอว่าการประเมินคุณภาพการสอนควรพิจารณาจาก "ผลลัพธ์" คือการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก โดยใช้หลักฐานจากทั้งการประเมินในชั้นเรียนและแบบทดสอบภายนอก แนวคิดสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาคือ ความไวต่อการสอน (Instructional Sensitivity) ซึ่งหมายถึงระดับที่ข้อสอบสามารถสะท้อนคุณภาพการสอนได้อย่างแม่นยำ ผู้เขียนแย้งว่าแบบทดสอบมาตรฐานจำนวนมากนั้น *ไม่ไวต่อการสอน* เพราะมักมีข้อสอบที่สัมพันธ์กับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (SES) หรือความถนัดทางการเรียนที่มีมาแต่กำเนิดของนักเรียน

บทที่ 16 การให้เกรดโดยอิงตามการประเมินผล บทสุดท้ายสรุปประเด็นเรื่องการให้เกรด โดยเสนอว่าวัตถุประสงค์หลักของการให้เกรดคือ "การสื่อสาร" กับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำเร็จในการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น จึงสนับสนุนแนวทาง การให้เกรดตามการบรรลุเป้าหมาย (Goal-Attainment Grading) ซึ่งเกรดจะขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพียงอย่างเดียว โดยไม่รวมปัจจัยอื่น เช่น ความพยายาม หรือพฤติกรรม ซึ่งควรรายงานแยกต่างหาก

บทสรุปและข้อวิจารณ์

Classroom Assessment: What Teachers Need to Know เป็นหนังสือที่ครูและนักศึกษาคูทุกคนควรอ่าน เป็นแหล่งข้อมูลที่ครอบคลุมและนำไปใช้ได้จริงซึ่งจะช่วยให้ครูเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อการวัดผล จากภาระงานที่ต้องทำให้เสร็จสิ้นไปวัน ๆ สู่การเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการพัฒนาการสอนของตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง นั่นคือการแสดงให้เห็นว่าการทดสอบที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การเป็นครูที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้อย่างไร

ข้อเด่น

1. หนังสือเล่มนี้ไม่ได้นำเสนอแค่ทฤษฎี แต่เน้นสิ่งที่ครู "จำเป็นต้องรู้" (need to know) เพื่อนำไปพัฒนาการสอนของตนเอง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การทำให้ครูเป็นครูที่ดีขึ้นผ่านการทดสอบที่ดีขึ้น เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่พื้นฐานของการประเมินผล การออกแบบข้อสอบประเภทต่าง ๆ การประเมินตามสภาพจริง การประเมินแฟ้มสะสมงาน ไปจนถึงการประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) และการให้เกรด

2. ลีลาการเขียนที่เข้าถึงง่ายและเป็นกันเอง ผู้เขียนใช้ลีลาการเขียนที่เป็นกันเอง มีการสอดแทรกอารมณ์ขันและประสบการณ์ส่วนตัว ทำให้หัวข้อที่ซับซ้อนและอาจดูน่าเบื่ออย่างการวัดผลกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย ผู้เขียนให้คำมั่นสัญญากับผู้อ่านตั้งแต่บทแรกว่าจะแสดงให้เห็นว่าการทดสอบที่ดีจะทำให้เป็นครูที่ดีขึ้นได้อย่างไร

3. มีเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยอดเยี่ยม

- Parent Talk แต่ละบทจะมีส่วนนี้เพื่อนำเสนอตัวอย่างบทสนทนาที่ครูสามารถใช้เพื่ออธิบายประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการประเมินผลให้ผู้ปกครองเข้าใจ ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง

- Testing Takeaways เป็นบทสรุปแนวคิดสำคัญขนาดหนึ่งหน้ากระดาษที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริม "ความรอบรู้ด้านการประเมินผล" (Assessment Literacy) ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง หรือผู้กำหนดนโยบาย จุดเด่นคือสำนักพิมพ์ Pearson อนุญาตให้นำส่วนนี้ไปทำซ้ำและแจกจ่ายได้เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในวงกว้าง

- Assessment Package ประกอบด้วยแบบทดสอบ (Self-Checks), แบบฝึกหัด (Application Exercises) และพอดแคสต์ (Podcasts) เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้ทบทวนและฝึกฝนการนำความรู้ไปใช้

4. เนื้อหาทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 นี้ได้ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน โดยครอบคลุมถึงอิทธิพลของกฎหมายการศึกษาของรัฐบาลกลางสหรัฐฯ ผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 ต่อการศึกษา และที่สำคัญคือได้รวมเอาหลักการจากเอกสาร *Standards for Educational and Psychological Testing* (2014) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในวงการวัดผลเข้ามาไว้ในทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อควรพิจารณา

1. เน้นบริบทของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก หนังสือมีการอ้างอิงถึงกฎหมาย นโยบาย และมาตรฐานการศึกษาของสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมาก เช่น กฎหมาย Elementary and Secondary Education Act (ESEA), No Child Left Behind Act (NCLB), Every Student Succeeds Act (ESSA) และ Common Core State Standards (CCSS) แม้แนวคิดหลักจะสามารถประยุกต์ใช้ได้ในระดับสากล แต่ผู้อ่านนอกบริบทของสหรัฐฯ อาจต้องปรับมุมมองหรือข้ามรายละเอียดบางส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรง อย่างไรก็ตาม ประเด็นความรู้หลักสามารถประยุกต์ใช้ในทุกบริบทการศึกษาได้

2. อาจต้องใช้เวลาและความพยายามในการนำไปใช้จริง แม้หนังสือจะให้แนวปฏิบัติที่ชัดเจน แต่การนำไปปรับใช้ในห้องเรียนจริงอาจต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมาก โดยเฉพาะการประเมินรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การประเมินตามสภาพจริง (Performance Assessment) หรือการประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) ซึ่งผู้เขียนเองก็ยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่ "ใช้เวลามาก" และการจะสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพได้นั้นต้องอาศัย "การฝึกฝนอย่างมาก" (tons of practice)

3. เนื้อหาบางส่วนอาจมีความซับซ้อนสำหรับผู้เริ่มต้น แม้ผู้เขียนจะพยายามทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ แต่หัวข้อบางอย่าง เช่น การวิเคราะห์ข้อสอบเชิงประจักษ์ (Empirical item-improvement procedures) หรือความแตกต่างเชิงลึกของหลักฐานความตรง (Validity) ก็ยังคงมีความซับซ้อนทางเทคนิค ซึ่งอาจเป็นเรื่องท้าทายสำหรับครูที่ไม่มีพื้นฐานด้านการวัดผลมาก่อน ผู้เขียนเองก็ยอมรับในเรื่องนี้และพยายามให้กำลังใจผู้อ่านให้ค่อยๆ ทำความเข้าใจ

ถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้เนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษก็ตาม แต่ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันสามารถทำให้การศึกษาหาความรู้มีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย อย่างมีประสิทธิภาพ ครู นักศึกษาครู หรือผู้ที่สนใจทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผลในชั้นเรียน ควรอย่างยิ่งที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้

เอกสารอ้างอิง

Popham, W. J. (2025). *Classroom assessment: What teachers need to know* (10th ed.). Pearson.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning, *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*, 5(1): 7–73.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
วารสารเมธีวิจัย
(Savant Journal of Social Sciences)

วารสารเมธีวิจัยมีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการส่งงานบทความความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างพิจารณาผลงานวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

สำนักงานวารสารเมธีวิจัย

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ โทรศัพท์ 080 – 7506846

ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารเมธีวิจัย ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้
อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา
หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมี
การวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก
วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่
ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารเมธีวิจัย ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ
บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่
จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ
ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่
พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH
Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง
(double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจาก
ขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง
ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12
หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร
(Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก
กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่

ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ **ให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ**

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)** เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 **สรุปผลการวิจัย (Results)** เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่องไทย

Title

¹ผู้เขียน และ ²ผู้เขียน

¹Author and ²Author

สังกัด (คณะ....มหาวิทยาลัย)

Affiliation (Faculty...University, Country.)

¹E-mail:....., ²E-mail:.....

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ..... 2) เพื่อ.....
และ 3) เพื่อ..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยเชิง
คุณภาพ/การวิจัยแบบผสมวิธี)ใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี).....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย
คือ..... กลุ่มตัวอย่าง(กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)คือ จำนวน คน ใช้วิธี
คัดเลือกแบบ.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ชนิด คือ 1) 2) 3)
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้...(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ...ส่วนการวิจัยเชิง
คุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา)ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ (จะเป็นประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไรได้
บ้าง ประมาณ 1-3 บรรทัด)

คำสำคัญ: (3-5 คำ).....;;

Abstract

This article aimed to study (1)(2) the sample was.....They was selected by the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1.
2.
3.

(เขียนในรูป Past tense)

Keywords:;3;

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูล งานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย

(อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นทึวิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....

2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

การทบทวนวรรณกรรม

ควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.
2.
3.

*สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่
ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน*

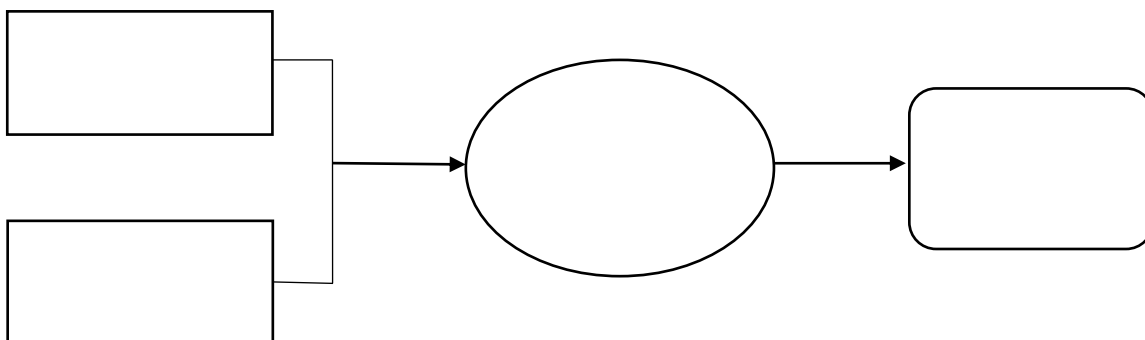
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด
การวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย..... โดยมี
รายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ
ประชากร คือจำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน
.... คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิด
ของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบ
สัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม
(ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย
..... ระหว่างเดือน ถึงเดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิง
ปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิง
ปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียน
บรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ
โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของ
ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)
ขั้นตอนที่ 3
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม
ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1)

(2)

(3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา
รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน
องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเกี่ยวกับ
กระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการ
พัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ
.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่
เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ
ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี)

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก.....(ชื่อหน่วยงาน
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย)..... หมายเลขการรับรอง.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

ตารางที่ 1.....

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

**สังเคราะห์ใหม่ ไม่คัดลอกมาวาง ผลเป็นอย่างไรอธิบายในมุมมองของ
ตนเอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานของใคร**

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการวิจัย ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพน จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(F 18).....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ...(F18).....

(เว้น 1 บรรทัด)

ชื่อผู้เขียน.....(F14).....(ไทย, อังกฤษ)

หน่วยงานที่สังกัด.....(F14)..... อีเมล.....(ไทย, อังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด)

บทคัดย่อ

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

คำสำคัญ.....(F16) (ประมาณ 3-6 คำ).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Abstract

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Keyword.....F 16 (ประมาณ 3-6 คำ).....

(ส่วนเนื้อหาบทความ).....(F16).....

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทสรุป

เอกสารอ้างอิง ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีฐาน. (2562). *วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม* วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). *พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), *สังคมไทยใน 200 ปี* (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 12(1), 561 - 589.